

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra archeologie

**Únětické sídliště v Plačicích (okr. Hradec
Králové)**

Bakalářská práce

Autor: Jan Vodák
Studijní program: B 7105 Historické vědy
Studijní obor: Archeologie
Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Bláhová, Ph.D.

Hradec Králové 2016

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce
PhDr. Zuzany Bláhové, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny
a literaturu.

V Hradci Králové 29. 4. 2016

.....
Jan Vodák

Poděkování

V prvé řadě bych chtěl poděkovat PhDr. Zuzaně Bláhové, Ph.D. za trpělivé vedení mé práce, cenné rady a podněty a PhDr. Miroslavu Novákovi, Ph.D. za podnětné konzultace. Můj dík také patří ostatním pracovníkům AO MVČ za poskytnutí příhodných podmínek pro mé bádání. Děkuji rovněž Mgr. Richardu Thérovi, Ph.D. za zkonzultování keramického souboru, Mgr. Janu Juráčkovi za určení suroviny kamenných artefaktů a Mgr. Martinu Paclíkovi, Ph.D. za určení osteologického materiálu.

Anotace

Vodák, J. (2015): Únětické sídliště v Plačicích (okr. Hradec Králové)

Cílem této práce je zpracovat a vyhodnotit nálezy zjištěné při záchranném archeologickém výzkumu sídliště únětické kultury při stavbě dálnice a mimoúrovňové křižovatky v roce 2013 v Plačicích. Zpracování zahrnuje jak práci s movitými nálezy tj. kresebnou dokumentaci, popis a interpretaci nálezů, tak vyhodnocení nálezů nemovitých na základě dokumentace. Nálezy a dokumentaci poskytlo Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Vyhodnocení bude obsahovat také zasazení do kontextu lokálního osídlení ve starší době bronzové, kterému doposud nebyla věnována větší pozornost.

Klíčová slova: Čechy východní, Hradec Králové, Plačice, doba bronzová starší, únětická kultura, sídliště, záchranný archeologický výzkum, dálnice

Annotation

Vodák, J (2015): The settlement of Únětice culture in Plačice (near Hradce Králové)

The goal of this work is an assessment of archaeological finds from the rescue excavation of an Únětice culture settlement at Plačice Nera Hradec Králové. The excavation was carried out in 2013 in term sof the building of the highway D11. The assessment includes the work with material finds and evaluation of records about immovable finds. The portable finds and records were provided by the Museum of Eastern Bohemia in Hradec Králové. The finds will be put into the context of the Early bronze age in eastern Bohemia after the recent state of knowledge.

Key words: Eastern Bohemia, Hradec Králové, Plačice, Early Bronze Age, Únětice culture, settlement, rescue excavation, highway

Obsah

Seznam zkratk.....	8
1 Úvod	9
2 Lokalizace.....	10
3 Přírodní podmínky	11
3.1 Geomorfologie	11
3.2 Geologické podloží	11
3.3 Půdní pokryv	12
3.4 Vodstvo	13
3.5 Vegetace.....	13
3.6 Podnebí.....	14
4 Historie archeologického bádání na k. ú. Plačice	15
5 Historie osídlení lokality a blízkého okolí	18
5.1 Paleolit	18
5.2 Mezolit	18
5.3 Neolit.....	19
5.4 Eneolit	19
5.5 Doba bronzová	20
5.6 Doba železná	24
5.7 Doba římská a stěhování národů	24
5.8 Raný středověk.....	25
6 Současný stav poznání únětické kultury v Čechách se zřetelem ke Královéhradecku..	26
6.1 Rozšíření	26
6.2 Periodizace	27
6.3 Sídliště.....	28
6.3.1 Stavby	29
6.3.2 Další sídlištní objekty	30

6.4	Pohřebiště a pohřbívání.....	30
6.5	Artefakty	31
6.5.1	Keramika	31
6.5.2	Kovové předměty	33
6.5.3	Kamenné předměty.....	34
6.6	Postavení Hradecka v rámci únětického osídlení Čech a Moravy	34
6.6.1	Soupis únětických lokalit na Královéhradecku	35
7	Výzkum na k. ú. Plačice v roce 2013	40
7.1	Výzkum na lokalitě 25B.....	40
7.2	Výzkum na lokalitě 26	41
8	Nemovité archeologické nálezy.....	43
8.1	Legenda k databázi.....	43
8.2	Katalog objektů	45
8.2.1	Plocha 25B.....	46
8.3	Nadzemní sloupové stavby	56
8.3.1	Plocha 25B.....	56
8.3.2	Plocha 26	59
9	Movité archeologické nálezy	62
9.1	Keramické nálezy.....	62
9.1.1	Legenda k databázi	64
9.2	Mazanice	65
9.3	Kamenné artefakty	66
9.4	Uhlíky.....	66
9.5	Zvířecí kosti	66
10	Diskuse a závěr	68
	Literatura a další zdroje.....	70
	Seznam příloh.....	80

Seznam zkratek

č. p.	číslo popisné
k. ú.	katastrální území
KMVČ HK	Krajské muzeum východních Čech v Hradci Králové
MVČ HK	Muzeum východních Čech v Hradci Králové
parc. č.	parcelní číslo
ZAV	záchranný archeologický výzkum

1 Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je vyhodnocení výsledků 1. fáze záchranného archeologického výzkumu u Plačic a Stěžer (okr. Hradec Králové), která probíhala od května do července roku 2013. Výzkum provedlo Muzeum východních Čech v Hradci Králové pod vedením PhDr. Miroslava Nováka a Mgr. Pavla Horníka. Důvodem k záchrannému výzkumu byla dostavba hlavní trasy dálnice D11 v úseku 89,800 – 90,400 km a stavba mimoúrovňové křižovatky s přeložkou na silnici I/11. Plošně odkryty byly části nalezišť 25B a 26, na kterých bylo prozkoumáno dohromady 383 archeologických situací z různých období.

Tato práce se zabývá sídlištěm únětické kultury, kterému náleží většina prozkoumaných objektů. Mezi nimi vyniká jediná v úplnosti zachovalá zásobní jáma v místě jižního okraje křižovatky a tři půdorysy sloupových nadzemních staveb. Areál navazuje na pás únětických sídlišť táhnoucí se podél pravého břehu řeky Labe od Sendražic po Plotiště nad Labem.

Navzdory dřívějším domněnkám bylo únětické osídlení v Královéhradecké enklávě mnohem významnější. O tom svědčí stále přibývající nálezy. Toto zpracování přispívá k jejímu poznání a bude podkladem pro komplexní analýzy.

2 Lokalizace

Zkoumaný úsek trasy budoucí dálnice D11 u Hradce Králové vede katastrálním územím Plačice a Stěžery. Ves Plačice leží v jihozápadním okraji správního obvodu města Hradce Králové a od centra krajské metropole je vzdálena necelých 5 km (Mapa 1, 3). Ves Stěžery leží necelých 6 km západně od Hradce Králové (Mapa 1). Plačické naleziště (25B) se nacházelo severozápadně od intravilánu Plačic v místě Koutníkova pole mezi Plačickým potokem a silnicí I/11 (Pražskou silnicí) na pozemcích parc. č. 827/18, 827/17, 827/16, 827/15, 827/14 (Mapa 2). V rámci stavby představuje zkoumaná plocha hlavní trasu dálnice D11 v úseku 89,800 – 90,400 km a jižní polovinu mimoúrovňové křižovatky. Naproti přes silnici I/11 na mírném návrší západně od Kuklen, již na k. ú. Stěžery, bylo na parc. č. 832/1-19, 25, 26 zjištěno naleziště 26, z pohledu stavby situované v místě budoucí severní poloviny mimoúrovňové křižovatky s přeložkou na silnici I/11 (Mapa 2).

3 Přírodní podmínky

3.1 Geomorfologie

Obě lokality leží na západní terase řeky Labe v nadmořské výšce od 234 do 244 metrů. Naleziště 25B stoupá v několika terasových stupních od nivy Plačického potoka severním směrem na ploché návrší západně od Kuklen, k nalezišti 26. Svažitosť terénu nepřesahuje 2% (*Horník – Novák 2014a; Horník – Novák 2014b*).

Sledované území spadá do soustavy České tabule a do její podsoustavy Východočeské tabule. Lokalita dále náleží celku Východolabské tabule, který zaujímá západní polovinu královéhradeckého okresu a do podcelku Pardubické kotliny, která zahrnuje rovinaté údolí Labe od soutoku s Úpou v Jaroměři až po průlom Železnými horami u Týnce nad Labem (*Geomorfologie*). Kotlinu tvoří jednotlivé stupně údolní středpleistocenní a mladopleistocenní terasy Labe místy s pokryvy spraší a vátých písků (*Mackovčín – Demek 2006, 340*). To je typické i pro okrsek Smiřické roviny, v níž lokalita leží a která se rozprostírá na pravém břehu Labe mezi Jaroměří a Čeperkou (*Demek – Mackovčín 2006, 404*).

Severozápadně od lokality ohraničuje údolí Libčanská plošina, plochá pahorkatina na vápnitých jílovcích a slínovcích turonu až coniacu, na níž nasedá slabě rozčleněný erozně akumulací povrch staropleistocenních říčních teras Labe a Bystřice s místy se sprašovými pokryvy a návějemí (*Demek – Mackovčín 2006, 267*). Západně od lokality se mezi Chlumcem nad Cidlinou a Praskačkou táhne Urbanická brázda, erozní sníženina na slínovcích a jílovcích turonu až coniacu se středpleistocenními říčními štěrky a písky (*Demek – Mackovčín 2006, 469-470*).

3.2 Geologické podloží

Geologické podloží Hradce Králové a okolí tvoří jemnozrnné svrchnokřídové vápnité sedimenty české křídové pánve labského vývoje s převahou turonských až conaických jílovců a slínovců. Svrchnokřídové sedimenty se ve zdejší georeliéfu projevují rovinatým a málo členitým povrchem (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 58*). Toto podloží je až na souvislý pruh táhnoucí se od Dolního Přimu k Želí, území západně od Hřibska a další menší pás táhnoucí se od Libčan až nad Urbanice pokryto čtvrtohorními usazeninami (*Geologická mapa 1 : 50 000*).

Zkoumané sídliště se rozprostírá na štěrkových a štěrkopískových usazeninách středopleistocenních teras Labe, na které nasedají sprašové sedimenty (*Geologická mapa 1 : 50 000*). V okolí současného toku Labe jsou nahromaděny říční naplaveniny štěrkopísku pocházející z mladšího pleistocénu až holocénu, které tvoří ploché terasovité stupně (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 58*). Nejstaršími říčními sedimenty v okolí jsou naplaveniny štěrku z období neogénu vytvářející pruh táhnoucí se severně od Horního Přímu oklikou k Dolnímu Přímu a dále směrem k Probluzi (*Geologická mapa 1 : 50 000*). Při pravé terase Labe se táhne pás pokryvů navátých pleistocenních spraší a sprašových hlín (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 59*). Mezi Kuklenami a Těchlovicemi, Praskačkou a Lhotou pod Libčany jsou roztroušeny erozí odkryté ostrůvky sedimentů štěrkopísku ze spodního až středního pleistocénu (*Geologická mapa 1 : 50 000*).

3.3 Půdní pokryv

Lokalita se nachází v oblasti s pokryvem hnědozemě luvické, která se rozprostírá západně a jihozápadně od Hradce Králové (Mapa 4). Hnědozemě vznikaly pod původními dubohabrovými lesy. Jsou typické pro nižší stupně pahorkatin nebo okrajových části nížin mezi 200-450 m n. m. s podnebím vlhčím než u černozemí. Hnědozemě jsou většinou středně těžké či těžší půdy a obsahují méně humusu než černozemě, přesto je jejich složení pro zemědělství příznivé (*Tomášek 2007, 46*). V jižní části naleziště 25B byla prozkoumána část odkryté rozsáhlé plochy nivního sedimentu (objekt 1), souvisejícího s novověkými až recentními posuny koryta Plačického potoka (*Horník – Novák 2014a*).

Na západ od Hradce Králové, v okolí Hněvčevsi a Charbuzic, při hranicích s pardubickým okresem v okolí Osic, Osiček a Michnovky a dále v povodí Bystřice se vyvinuly černozemě. Severně a severozápadně od Hradce Králové, v okolí Všestar, Nedělišť a Světí, jsou sprašové sedimenty pokryty šedozemí typickou a hnědozemní. Na bezkarbonátových nivních sedimentech se vyvinuly podél Labe a Cidliny fluvizemě typické či glejové, podél Bašnického potoka (přítoku Bystřice) a Trotiny (přítoku Labe) pak gleje typické a pseudoglejové (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 41, 61*).

3.4 Vodstvo

Východní částí okresu protéká řeka Labe s levým přítokem Orlicí. Osou západní částí okresu je Cidlina, tok III. řádu s levým přítokem Bystřicí, která se do ní vlévá u Chlumce nad Cidlinou. Sledovaná oblast leží v povodí Labe, v zásadě již v českém středním Polabí. Labe a Orlice jsou velké nížinné řeky s meandrujícími koryty – dodnes jsou oba toky řek lemovány mnoha mrtvými rameny, pozůstatky kdysi rozvětveného říčního systému s četnými zákruty a rameny (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 59*). Před sjednocením členitého říčního koryta Labe při stavbě pevnosti v letech 1766 až 1789 a před regulacemi za 1. republiky se jeho tok u Hradce větvil v pět ramen. Spolu s Orlicí, jež se dělila ve tři ramena, se tyto toky postupně stékaly pod jižním úpatím hradeckého návrší v jedno koryto (*Mocek 2012, 2-3*).

Plačicemi protékají dva potoky tekoucí shora z Libčanské plošiny (Mapa 5). Blíže nalezišti je Plačický potok, který pramení severozápadně od Stěžírek a u Opatovic nad Labem se vlévá do Labe. Tok byl v novověku uměle pozměněn, jak dokládá rozsáhlá vrstva nivního sedimentu nalezená při výzkumu. Vzdálenější potok Pašát pramení mezi Hvozdnicí a Hříbskem, dále protéká mezi Praskačkou a Vlčkovícemi a v Březhradě se vlévá do Plačického potoka. V úseku mezi Praskačkou a Vlčkovícemi byl jeho tok napřímen (srov. Mapa 6). Jihovýchodní částí Plačic protéká směrem od Kuklen Labský náhon, který v Březhradě ústí do Labe.

3.5 Vegetace

Díky poloze v úrodném Polabí v Královéhradeckém okrese odedávna převažují orná pole nad ostatními typy ploch. Lesy tu v současnosti zabírají pouhých 16,5% plochy, a to ve víceméně menších rozptýlených celcích. Nejrozsáhlejší lesní celky se nacházejí jihovýchodně od Hradce Králové, kde se podél obou břehů Orlice táhnou až k Chocni (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 62*). Druhý takový celek je právě lesnatý pás táhnoucí se od Těchlovic přes Nechanice až po Hořice a Vysoké Veselí, který již není vzhledem k pahorkatinnému terénu tak souvislý (*Lesní plochy a jejich změny podle CORINE Land Cover mezi roky 1990 a 2000*). Na jižním úpatí tohoto masivu leží zkoumaná lokalita.

Sledované území náleží v rámci fyto geografického členění k obvodu teplomilné květeny – tedy českému termofytiku, jenž zahrnuje širší Polabí a poříčí Cidliny

(*fytogeografický obvod*). Ze stromových společenstev jsou pro sledované území typické dubohabřiny, složené z dubu letního, habru obecného, lísky obecné a javoru klenu, javoru mléče a javoru babyky. Dubohabřiny byly v okrese většinou vyklučeny kvůli zemědělskému využití půdy, zbylé lesní porosty byly přeměny na smrkové monokultury, avšak na některých místech se stále nacházejí zachovalé zbytky těchto hájů (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 39, 71; Mapa potencionální přirozené vegetace*). Severozápadně od Libčan v místě dnešního skladu se dříve nacházela Bažantnice.

Nivy vodních toků byly původně pokryty lužními lesy (*Mocek 2012, 22-23*), jež tvořily listnaté dřeviny navyklé na poměrně vysokou hladinu podzemní vody, jimž nevadily ani občasné záplavy – dub letní, topol černý, olše lepkavá a vrba bílá; luhy jsou charakteristické i svým poměrně hustým keřovým a bylinným patrem a sezónními změnami vegetace. Lužní lesy byly vykáceny a přeměněny na zemědělskou půdu, avšak do dnešních dnů se zachovaly menší porosty především v prostředí mrtvých ramen (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 36-37*).

3.6 Podnebí

Území lokality je díky nadmořské výšce do 300 m n. m. charakteristické teplým a suchým podnebím a je tedy řazeno do teplé klimatické oblasti T2 (*Klimatické oblasti*). Průměrná roční teplota dosahuje 8,5° C a ve vegetačním období 14° C; průměrná červencová překračuje 18° C; zaznamenáváme tu více než 50 letních dnů ročně. Průměrná denní teplota pod bodem mrazu tu bývá v období mezi 11. prosincem a 12. únorem, avšak mrazivé dny mohou přetrvávat až do dubna; teploty nad bodem mrazu tu bývají okolo 110 dnů (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 59*).

Průměrné roční úhrny atmosférických srážek na sledovaném území dosahují mezi 550 až 600 mm na 1 m², ve vegetačním období 350 až 400 mm na 1 m²; nejvíce srážek se vyskytuje v letních měsících – především červenci a srpnu a nejméně v zimních měsících. První sníh zde napadne okolo 21. listopadu a sněží tu nejdéle do konce března, počet dnů se sněhovou pokrývkou čítá zhruba 40 dní. Na sledovaném území v závislosti na nížinné poloze dosahuje průměrná rychlost větru cca 2 ms⁻¹ a převládají tu především západní složky proudění (*Faltysová – Mackovčín – Sedláček /red./ 2002, 59*).

4 Historie archeologického bádání na k. ú. Plačice

Počátky archeologického bádání na sledované lokalitě jsou spojeny se jmény faráře A. Kašpara a V. Krolmuse. V roce 1847 první z nich prokopal v poloze „Na obci“ 22 hrobů ze starší doby bronzové a raného středověku. O jedenáct let později zde spolu s V. Krolmusem a místním lékařem dr. Kampelíkem prozkoumali další tři hroby. Roku 1858 prokopal F. X. Petera Rohoznický u Libčan na poli za domem č. p. 8 dnes již neurčitelné sídlištní jámy (*Sklenář 2011*, 153-154).

V Zádušním lese v poloze „Na Petřinách“ se nachází mohylník lužické kultury, který přitahoval pozornost již od počátků archeologie: první zmínka o něm pochází od faráře Kašpara, který zde zaznamenal osm mohyl a jednu z nich roku 1846/7 prokopal; o jedenáct let později prozkoumal dalších šest mohyl V. Krolmus (*Sklenář 2011*, 223). Badatelské aktivity V. Krolmuse se váží také ke vsi Praskačce, kde kopal na východním konci intravilánu v místě nového kostela a hřbitova (*Sklenář 2011*, 272). Odkryl zde sídlištní jámu se zlomky nádob a broušenými kamennými nástroji, pravděpodobně z mladší či pozdní doby kamenné.

V Plačicích v místě statku J. Morávka (č. p. 1) stála dříve tvrz (*Křížek – Řezník 1992*, 63-64). V roce 1890 byla při likvidaci tvrziště zjištěna silná vrstva dřevěného uhlí, která zřejmě souvisí s událostí z roku 1436 (*Domečka – Sál 1928*, 161). Tehdy se hradečtí husité pokusili dobýt plačické sídlo obývané Divišem Bořkem z Miletínka, jenž před svým útekem na Kunětickou Horu tvrz zapálil (*Křížek – Řezník 1992*, 63-64). Západní a severozápadní části Morávкова statku (č. p. 1) se říkalo „Ve Valech“, protože zde dříve byly vidět reliкty valů, které obklopovaly tvrz (*Křížek – Řezník 1992*, 63-64). Při jejich rozvážení na pole v roce 1860 byly nalezeny podkovy (*Domečka – Sál 1928*, 162; *Sklenář 2011*, 233).

Na poli za statkem J. Koutníka (č. p. 4) byly neznámo kdy před r. 1928 při vyrovnávání terénu odkryty sídlištní jámy, obsahující kamennou industrii a keramické zlomky nádob kultury s lineární a vypíchanou keramikou (*Domečka – Sál 1928*, 161). Podobné se našly u Morávкова statku (č. p. 1), kde bylo r. 1915 hradeckým muzeem prozkoumáno několik sídlištních jam, obsahující střepy lineární a vypíchané keramiky a kamenné nástroje (*Domečka – Sál 1928*, 161-162). Za nejasných okolností byl roku 1941 na písčité duně na Morávkově poli (parc. č. 514) nalezen soubor čtyř broušených artefaktů a jedné čepelky, datovaný do mladší fáze kultury s vypíchanou keramikou

(*Frolík 1981*, 413,416). V téže roce K. Žebera našel kdesi v Plačicích mladopaleolitický kamenný nástroj (*Vencl 1978*, 24).

Nová epocha výzkumu započala profesionálním obsazením hradeckého muzea za krátkého působení J. Tomského v letech 1951-1954 a následně nástupem V. Vokolka jako vedoucího archeologického oddělení roku 1959 (*Sklenář 2005*, 591, 629). V. Vokolek se intenzivně věnoval terénním průzkumům na Hradecku. Roku 1965 na poli na severovýchodním okraji Plačic uskutečnil povrchový sběr, při kterém našel mladopaleolitickou bilaterální retušovanou čepel z hrany jádra modro-bílého patinovaného pazourku (*Vencl 1978*, 24).

Další sběry na území Plačic provedl roku 1968 (*Vokolek 1969a*): jižně od obce na poli za viaduktem (č. parc. 514) našel kamennou industrii a keramické střepy kultury s lineární keramikou a zlomky nádob pravděpodobně pocházejících z poničených hrobů lužické kultury; z pole severovýchodně od obce (č. parc. 579/1) pochází křemenný otloukač; při sběru západně od obce na malé sprašové vyvýšenině (č. parc. 539/1) byly získány zlomky nádob z neolitu, mladší doby hradištní a neolitické kamenné artefakty; další nálezy pocházejí z pole při levé straně silnice z Plačic do Vlčkovic (parc. č. 526/22) – jde o drobné střípky datované do pozdní doby hradištní a středověku. Povrchové sběry, kterými doložili nebo potvrdili pravěké osídlení, uskutečnil na k. ú. Plačice také spolupracovník hradeckého muzea M. Kučera (*Kalferst – Sigl – Vokolek 1989*, 15) a J. Kalferst (*Kalferst 1995*, 242).

Roku 2000 proběhl na severozápadní straně Plačic při stavbě rodinného domu záchranný výzkum formou dohledu (*Bláha 2003*, 177), při kterém byly zjištěny opět pouze zlomky pravěké keramiky. Do sbírek MVČ daroval v roce 2003 Ing. Kotland kamennou broušenou sekerku z amfibolitického rohovce, nalezenou roku 1943 při orbě na poli východně od silnice Plačice-Libišany v místech mezi křižovatkou Libišany-Pohřebačka a potokem Pašátem (*Pršalová 2007*, 46). Nález je zařazen do mladšího stupně kultury s vypíchanou keramikou. Podobný nález pochází z 1 km vzdálené polohy „Olšiny“ v blízkosti pískovny (*Koňářiková 2007*, 50). Jedná se mladoneolitickou plochou sekerku z amfibolitického rohovce.

Další éra výzkumu je spjata s výstavbou dálnice D11. V roce 2002 uskutečnilo MVČ předběžný průzkum na stavebních úsecích Chýšť – Plačice, Plačice – Černožice a Černožice – Jaroměř (*Kalferst 2003*, 52-61). Terénní průzkum byl proveden metodikou povrchových sběrů a letecké prospekce. Při leteckém průzkumu nad k. ú. Plačice bylo v úsecích 88,350-88,550 a 88,800-89,100 potvrzeno již známé polykulturní

naleziště. Při sběru v trase budoucí dálnice bylo potvrzeno pravěké osídlení (*Bláha – Kalferst – Sigl 2006*, 20-21). Další sběry proběhly v místě pískovny, kde byla získána keramika z pravěku, středověku a novověku; z polohy „U nadjezdu“ pocházejí keramické zlomky z neolitu a mladší doby bronzové a v poloze „Na pískách“ byla vedle pravěkých a středověkých keramických zlomků nalezena i kamenná neolitická industrie (*Bláha – Kalferst – Sigl 2006*, 20-21).

Samotný záchranný výzkum na stavbě dálnice proběhl až v letech 2005-2006 pod vedením J. Sigla a nově nastoupivšího M. Nováka (*Novák – Sigl 2007*, 27-28). Při odkryvu na jihovýchodním okraji Plačic a na protějším poli přes potok Pašát již na k. ú. Praskačka bylo zachyceno jednofázové sídliště mladšího stupně kultury s vypíchanou keramikou s prvky lengyelskými a schussenriedskými a dva soudobé kostrové hroby.

Budování navazujícího úseku dálnice se uskutečnilo až v roce 2012 (*Bláha – Horník – Novák 2012*, 173-174). Během záchranného výzkumu MVČ bylo prozkoumáno celkem 180 objektů, z toho většinou sloupové jamky. Nejvíce objektů se soustředilo v místě přeložky na okraji šterkopískové terasy pokryté slabou vrstvou spraše. Terasa se svažovala směrem k již hotovému úseku. V západní části přeložky bylo zachyceno sídliště kultury zvoncovitých pohárů a únětické kultury a ve východní části sídliště z 13. století, které překrývala splachová vrstva s neolitickými a středověkými nálezy. V hlavní trase dálnice byl prozkoumán 30 m dlouhý žlab, zřejmě příkop lemující zaniklou novověkou komunikaci, a dvojhrob ze starší doby bronzové.

V letech 2013-2015 výzkum pokračoval v prostrou budoucí mimoúrovňové křižovatky a přilehlých úseků dálnice D11 (*Novák 2014*, 8-9; *Hejhal - Novák 2015a*, 30; *Hejhal - Novák 2015b*). V údolí mezi Plačickým potokem a silnicí I/11 a nad hranou mírného svahu sklánějícího se k jihu do mělkého údolí Plačického potoka bylo prozkoumáno únětické sídliště, část lužického popelnického pohřebiště, relikty mohyl z 8. až 9. století a rozsáhlé kostrové pohřebiště z 10. století

5 Historie osídlení lokality a blízkého okolí

Úrodné nížiny při pravém břehu Labe byly soustavně osidlovány a využívány již od počátků zemědělského pravěku, jak dokazují četné sídlištní lokality. Urbanickou brázdou vedla odedávna důležitá spojnice směrem od Hradce Králové k Chlumu nad Cidlinou (*Bláhová-Sklenářová 2013*, 10).

Následující přehled zahrnuje pro lepší pochopení kontextu kromě k. ú. Plačice i katastry sousedních vsí, tj. Praskačka, Vlčkovice, Sedlice, Urbanice, Žižkovec a Krásnice, Libčany, Želí, Radíkovice, Stěžery, Stěžírky a Hřibsko. Dále jsou zahrnuta k. ú. Kukleny a Březhrad (jde o místní části města Hradce Králové).

5.1 Paleolit

Ze sledovaného území pocházejí doklady antropogenní aktivity již z období mladšího paleolitu (40 -11 tis. let př. n. l.). Jedná se o bilaterálně retušovanou pazourkovou čepel, kterou našel V. Vokolek při sběru na severovýchodním okraji Plačic a dnes již nezvěstný kamenný nástroj nalezený K. Žeberou v roce 1941 rovněž v Plačicích (*Vencl 1978*, 12, 24). K významnému nálezu ze starší doby kamenné došlo roku 1899 v sousedních Svobodných Dvorech, kde bylo v cihelně pana J. Morávka objeveno gravettské lovecké stanoviště s kosterními pozůstatky mamuta a kamennými nástroji (*Vokolek 1993*, 7-8; *Kuchařík – Novák - Thér 2009*, 109).

5.2 Mezolit

Z období mezolitu (8 tis. – 5700 / 5500 let př. n. l.) bylo ve sledovaném území nalezeno pouze pár ojedinělých artefaktů. Okolí Hradce Králové není typickou oblastí mezolitických lokalit východních Čech, které tam bývají ve většině případů situovány na svahu ve výšce mezi 300 až 400 m n. m. (*Kalferst – Květina – Prostředník – Thér 2009*, 53). Jedním nálezem mezolitické štípané industrie získané při sběru v Kuklenách na parc. č. 571 přispěl do sbírky MVČ J. Kalferst (*Kalferst – Sigl – Vokolek 1991-1992*, 12). V Plačicích byla nalezena mezolitická štípaná industrie při povrchového sběru D. Vícha (*Bláha – Kalferst – Sigl 2007*, 36).

5.3 Neolit

Zdejší sprašové podloží a úrodné půdy vytvářely vhodné podmínky pro osídlení prvními zemědělci v mladší době kamenné (5700/5500 – 4400/4200 př. n. l.). Sídlištní aktivity kultury s lineární keramikou byly doloženy ve Stěžerách na poli rolníka Červinky (výzkum hradeckého muzea 1903: *Domečka 1906*, 1). Další sídlištní lokalitu zjistil v Libčanech povrchovými sběry J. Boček v místě bývalé Kholovy zahrady, přičemž získal i soubor keramických zlomků kultury s vypíchanou keramikou (*Kalferst – Sigl – Vokolek 1989*, 13-14).

Osídlení kultury s vypíchanou keramikou bylo zaznamenáno v Kuklenách při stavbě dělnických domků v r. 1909 (*Domečka – Sál 1928*, 89). Další sídliště bylo zjištěno ve Stěžerách na poli mezi návší a cihelnou při záchranném výzkumu roku 1994 a v Libčanech u křižovatky na Radíkovice během záchranného výzkumu v roce 2000 (*Kalferst 1995*, 41-42; *Bláha – Kalferst – Sigl 2004*, 64). Z konce mladší doby kamenné pochází sídlištní lokalita mladšího stupně kultury s vypíchanou keramikou, ležící při hranicích k. ú. Praskačka a Plačice, zjištěná při záchranném výzkumu MVČ před stavbou dálnice D11 v letech 2005-2006 (*Novák – Sigl 2007*, 27-28).

5.4 Eneolit

Na počátku pozdní doby kamenné (4400/4200 – 2300/2200 př. n. l.) bylo Královéhradecko osídleno kulturou nálevkovitých pohárů (*Vokolek 1993*, 27-28). Osídlení je poprvé doloženo na strategické poloze hradeckého návrší, kde na Velkém náměstí roku 1990 prozkoumal J. Sigl výkopem porušené sídlištní objekty (*Sigl – Vokolek 1991-1992*, 55-58). Zřejmě již tehdy bylo návrší obehnáno lehkým ohrazením, jak vypovídají nálezy v areálu bývalého pivovaru ze záchranného výzkumu z r. 2004 (*Bláha 2007*, 54). Jednotlivé nálezy známe porůznu z okolí (*Kalferst – Květina – Prostředník – Thér 2009*, 64-66). Zatím izolovaný sídlištní objekt byl nalezen také v areálu TJ Sokol Stěžery při záchranném výzkumu MVČ r. 1999 (*Sigl – Vokolek 2000*, 41-42).

Ze středního eneolitu nebyly dosud ve sledovaném území zjištěny žádné doklady osídlení, nejbližší však pocházejí z nedalekých Předměřic nad Labem, kde byl v místě cihelny cukrovaru roku 1921 prozkoumán hrob kultury kulovitých amfor (*Hájek – Vlček 1956*, 1-11).

V závěru eneolitu (2500 – 2200 / 2000 př. n. l.) východní Čechy osídlili nositelé kultury zvoncovitých pohárů. Největší koncentrace osídlení se nachází na Hradecku, dále pak na Chrudimsku a slaběji i na Jičínsku. Na Hradecku byl nejsilněji osídlen západní břeh Labe (*Vokolek 1993*, 33). Ze sledovaného území je známa pouze jedna sídlištní lokalita v Plačicích, prozkoumaná v místě dnešní přeložky na Vlčkovice při záchranném výzkumu na stavbě dálnice D11 v r. 2012 (*Bláha – Horník – Novák 2012*, 173-174). V nedalekých Svobodných Dvorech bylo roku 1913 u Kadlecova statku prokopáno pohřebiště čítající devět prozkoumaných kostrových hrobů (*Domečka – Sál 1928*, 38).

Osídlení kulturou zvoncovitých pohárů je lépe doloženo v severním sousedství sledovaného území. V Sendražicích byl při průkopu kanalizace zachycen rozsáhlý sídlištní objekt (*Kalferst 1990*, 43). Z nedalekých Lochenic je známo z polohy Na šancích pohřebiště čítající 24 prozkoumaných hrobů (*Buchvaldek 1990*, 29-49). V Rosnicích byly při stavbě hospodářských budov JZD a hloubení odpadní jímky nalezeny tři kostrové hroby patrně z mladšího období kultury zvoncovitých pohárů (*Vokolek 1965*, 613-615); asi půl kilometru západně byly při průkopu pro plynovod zjištěny tři zásobní jámy (*Vokolek – Sigl, 1982b*, 592). Další sídliště se nachází v Plotíštích nad Labem, kde byly dosud zjištěny dvě sídlištní jámy (*Rybová – Vokolek 1993*, 328; *Doležel 2012*, 57-59). Lokalita nespíše souvisela s menším pohřebištěm v předměřické cihelně prozkoumané ve 30. letech minulého století (*Vokolek 1981*, 481-484).

5.5 Doba bronzová

Doklady osídlení východních Čech ve starší době bronzové (2300/2200 – 1650/1600 př. n. l.) jsou hojné a nálezová základna se neustále rozrůstá.

K nejvýznamnějším lokalitám na Královéhradecku patří nedaleká Plotiště nad Labem, kde A. Rybová a V. Vokolek v letech 1961-1970 vedli systematický archeologický výzkum (*Rybová – Vokolek 1966*; *Rybová - Vokolek 1972*). V poloze Na Přímských při hranicích s k. ú. Předměřice nad Labem se tu v klasické fázi únětické kultury nacházela rovinná osada. Opodál na východním svahu mírné sprašové návěje bylo prozkoumáno mladší (věteřovské) opevněné sídliště (*Rybová – Vokolek 1966*, 10-15; *Rybová - Vokolek 1972*, 328-336). Sídliště se rozprostíralo na obdélné ploše dlouhé delší stranou 150 metrů a bylo obklopeno od jihu příkopem prozkoumaným ve 120 m

dlouhém úseku. Příkop dosahoval hloubky až dvou metrů a podél něho stály v řadě domy sloupové konstrukce a obdélného půdorysu o rozměrech 8 x 5 m. Mezi ně a příkop bylo vklíněno kostrové pohřebiště rozdělené do tří seskupení (*Vokolek 1993, 37-38*). V poloze U kostela byla prozkoumána další věteřovská opevněná osada, kterou obklopoval příkop až pět metrů hluboký (nepublikováno, pouze předběžně *Rybová – Vokolek, 1972; Vokolek 1993, 42*). Její rozloha činila necelý 1 ha. Pozůstatky zástavby byly zničeny mladším osídlením, avšak sídlištní aktivity byly zjištěny i mimo opevněný areál. V několika sídlištních jamách byly zjištěny lidské kostry a také doklady kovolitectví v podobě kadlubů.

Další únětická sídliště byla zjištěna v Plačicích při stavbě dálnice D11. V roce 2012 v místě budoucí přeložky silnice na Vlčkovice byly na západním okraji štěrkopískové terasy pokryté slabou vrstvou spraše prozkoumány četné sídlištní jámy (výzkum MVČ: *Bláha – Horník – Novák 2012, 173-174*). V trase dálnice byl nalezen dvojhrob. Pokračování výzkumu proběhlo v letech 2013-2015 na stavbě mimoúrovňové křižovatky a přilehlých úseků dálnice na jižním mírném svahu svažujícím se do mělkého údolí Plačického potoka (*Novák 2014; Hejhal - Novák 2015a*). Byly při něm zjištěny půdorysy rozměrných trojlodních staveb, četné rozptýlené zásobní jámy a pozůstatek venkovního stavu se sadou keramického závaží.

Do klasické únětické kultury patří sídliště ve Stěžírkách, ležící na táhlém východním svahu vrchu Stínce (304 m n. m.). Od roku 2012 zde probíhá záchranný výzkum MVČ vyvolaný výstavbou kolonie rodinných domků (*Bláha – Horník – Novák 2012, 180-181; Bláhová-Sklenářová 2013; Horník 2014; Bláha – Čechák – Horník – Novák – Šrůtek 2015*).

Severozápadně od Libčan se nachází návrší Na obci (280 m n. m.), na jehož vrcholu leží únětické pohřebiště (*Vokolek 1992, 298*). Pohřebiště bylo objeveno při vykopávání slovanských hrobů r. 1845 (*Sklenář 2011, 153-154*). Další výzkumy provedl v letech 1925 a 1926 *L. Domečka (1932, 51)*. Bylo zde průběžně zachyceno nejméně 11 hrobů a nezjistitelný počet jich pak byl zničen těžbou písku v letech 1927-1937 (*Vokolek 1992, 298*). V. Vokolek zařadil pohřebiště do klasické východočeské únětické kultury (*Vokolek 1992, 300*).

V Kuklenách našlo v roce 2012 několik amatérských spolupracovníků MVČ za pomoci detektoru kovů orbou narušený depot, který čítal 53 bronzových sekerek původně uložených v keramické nádobě (*Bláha et al. 2013, 18*). Typově jde o sekery s postranními lištami a v některých případech i šterbinovitým schůdkem z Reineckova

stupně Br A2. V Kuklenách je také doloženo únětické sídliště, a to nálezy z povrchových sběrů J. Kalfersta na parc. č. 571 (*Kalferst – Sigl – Vokolek 1991-1992*, 12).

Únětické osídlení je také známo především v severovýchodním sousedství sledovaného území. V Předměřicích nad Labem v cihelně cukrovaru byly r. 1927 prokopány dva nejspíše mužské hroby ze starší únětické kultury (*Hájek – Vlček 1956*, 11). Další předměřický kostrový hrob, tentokrát z klasického stupně, byl nalezen při záchranném výzkumu v severní části katastru (*Vokolek 1985*, 669). Současně bylo při meliorizačních úpravách asi 50 m od tohoto hrobu prořato několik únětických sídlištních objektů (*Vokolek 1985*, 669). V sousedních Lochenicích byly při záchranném výzkumu MVC r. 2012 v severozápadní části intravilánu prozkoumány dvě únětické zásobní jámy, druhotně využité k pohřebním účelům (*Bláha – Horník – Novák 2012*, 170-171).

Ze střední doby bronzové (16. – 14. stol. př. n. l.) je ve sledovaném území dosud známa jediná lokalita. Jde o mohylník v Zálušním lese u Hvozdnice, který patří převážně kultuře lužické (*Bláhová-Sklenářová – Novák, v tisku*). V jeho blízkosti v severozápadním okraji intravilánu Hvozdnice bylo v roce 2013 prozkoumáno šest žárových hrobů, z nichž jeden náleží mladší fázi mohylové kultury (*Bláhová - Sklenářová – Novák, v tisku*). Hrob byl pravděpodobně původně překryt mohylovým náspem.

V mladší době bronzové (cca 1300 – 1000 př. n. l.) Královéhradecko hustě osídlila kultura lužických popelnicových polí. Na hradeckém návrší vyrostlo hradiště o rozloze 12 ha s hradbou o minimální mocnosti až 6 metrů, které s největší pravděpodobností představovalo regionálním centrem (*Vokolek 1993*, 50). Pozůstatky lužického dřevohliněného opevnění byly prozkoumány na Kavčím plácku (*Bláha 2004*, 180) a potom na dalších místech, např. v areálu bývalého pivovaru (*Bláha 2007*, 54), u Klicperova divadla, na terasách za Besedou (*Bláha 2007*, 44-45) a na jižních terasách (*Bláha 2008*, 34; *týž 2009*, 40).

Pro toto období jsou typická žárová pohřebiště, často rozsáhlá a dlouhodobá (*Vokolek 1993*, 45-49). Ve sledovaném území pokračovalo mohylové pohřebiště v Zálušním lese u Hvozdnice (*Sigl – Vokolek 1982a*, 8). V Plačicích byl při záchranném výzkumu na stavbě dálnice D11 zjištěn okraj lužického pohřebiště (výzkum MVC 2013-2015: *Hejhal – Novák 2015a*). Nejbližší další se nacházelo v Praskačce na mírném návrší u železničního přejezdu při silnici do Vlčkovic (*Domečka – Sál 1928*,

193), dále pak v Roudnici (*Beková – Dragoun 2006*), Pouchově (*Vokolek 1962*) nebo Lochenicích (*Vokolek 1990*). Jednotlivé hroby zjištěné porůznu v okolí Hradce, jako například v Plotištích nad Labem (*Pleska 2012*), mohou být pozůstatky dalších menších, již zničených nekropolí.

Vedle pohřebišť je toto období význačné i bohatými hromadnými nálezy kovových předmětů. V Hříbsku na poli p. Loučného byl roku 1905 nalezen bronzový depot horizontu Velim-Chrast/Kosmonosy (*Lutovský – Militký - Smejtek 2013*, 113). Další depot byl objeven roku 1903 v Kuklenách při výkopu jámy na vápno a obsahoval 18 nánožníků a tři náramky z horizontu Kosmonosy (*Lutovský – Militký – Smejtek 2013b*, 105). Regionálním specifikem jsou četné nálezy spirálovitých svitků zlatého drátu, vzácně pak i svitků ve tvaru tzv. „hradeckých osmiček“ (*Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002*, 112-113). Asi padesát takovýchto svitků zlatého drátu spolu se dvěma bronzovými sekerami bylo objeveno při stavbě domu čp. 108 na Velkém náměstí v roce 1889 (*Lutovský – Militký – Smejtek 2013*, 104).

Lužické osady nebývaly příliš vzdáleny od nekropolí (*Vokolek 1993*, 49). To potvrzuje například situace v nedalekém Pouchově, kde na západní straně pohřebiště byly nalezeny soudobé sídlištní jámy, jejichž keramické nálezy byly zařazeny do fázi IIa-IIb (*Vokolek 1994*, 16-18). Ve sledovaném území bylo lužické sídliště zjištěno v Kuklenách, kde při záchranném výzkumu z r. 2001 na stavbě tělocvičny byla prozkoumána část sídliště zachyceného již při stavbě budovy veterinární školy v roce 1921 (*Bláha 2003*, 116). Nedaleko od školy v poloze „Na Jarově“ byla r. 1908 nalezena lužická sídlištní jáma obsahující džbán ze stupně IIa (*Vokolek 1994*, 9-10).

V pozdní době bronzové (10. - 9. století př. n. l.) navázala ve východních Čechách na lužickou slezská kultura. Mezi nejvýznamnější nálezy na Královéhradecku patří depot bronzových předmětů nalezený v roce 1914 na Slezském Předměstí při stavbě rodinné vily, na jehož základě byl definován horizont Lžovice-Slezské Předměstí, používaný pro datování bronzových předmětů pozdní doby bronzové ve stupni Ha B3 (*Lutovský – Militký - Smejtek 2013*, 107). Na Slezském Předměstí se nacházel kopec Rožberk, který byl rozvezen kvůli stavbě pevnosti (*Sklenář 2011*, 84-86). Při jeho destrukci roku 1768 tehdejší krajský hejtman Karel J. Biener z Bienenberka zachránil četné slezské nálezy, které byly interpretovány jako hrobové, avšak dle některých názorů se na zničeném vrchu nacházelo hradiště (*Novák 2008*, 110; *Sklenář 2011*, 84-86). Ze sledovaného území je osídlení doloženo v Kuklenách na parc. č. 571 povrchovými sběry M. Kuchařika a D. Vicha (*Kalferst – Sigl – Bokolek 1991-*

1992, 12). Do stupně HB2-3 (resp. na rozmezí doby bronzové a doby železné) byl zařazen nále z stěžerské cihelny, kde V. Martinec z porušené sídlištní jámy vyzvedl zlomky mazanice a keramických střepů (*Justová 1968*).

5.6 Doba železná

V době halštatské (8. až 5. stol. př. n. l.) byla ve sledované oblasti přítomna platěnická kultura (*Kuchařík – Novák – Thér 2009*, 79-80). V rámci sledovaného území bylo osídlení zjištěno v Kuklenách, kde roku 1975 proběhl záchranný výzkum v Zelené ulici pod vedením E. Kamenické a J. Kalfersta (*Sigl – Vokolek 1976*, 20). Dva sídlištní objekty byly prozkoumány i ve Stěžerách na poli mezi severním okrajem návsi a cihelnou při záchranném výzkumu z r. 1994 (*Kalferst 1995*, 41-42).

Z doby laténské (5. až 1. stol. př. n. l.) pochází skupina sídlištních jam v Sedlici v poloze „Za trativodem“, prozkoumaných při záchranném výzkumu MVČ na stavbě dálnice D11 v letech 2004-2005 (*Novák – Sigl 2006*, 64). Při témž výzkumu byl v sousedních Libišanech (okr. Pardubice) v poloze „Na nivách“ odkryt půdorys mladolaténského dvorce (*Novák – Sigl 2006*, 65-66). Další sídlištní lokalita pochází z Hvozdnice, kde byla zjištěna jedna zemnice se dvěma kúlovými jamkami v ose kratších stěn (výzkum MVČ: *Horník - Novák 2014*, 34). V sousedních Libčanech měl být údajně kdysi nalezen laténský kostrový hrob se skleněným náramkem, avšak nále z je v současnosti nezvěstný (*Waldhauser 2001*, 299).

5.7 Doba římská a stěhování národů

Osídlení germánskými kmeny v době římské (závěr 1. stol. př. n. l. až 4. stol. n. l.) a stěhování národů (5. a 6. stol.) zasáhlo i sledované území. Z něj je známo několik sídlištních lokalit. V místě sportovního areálu TJ Sokol Stěžery prokopal r. 1999 J. Sigl pět sídlištních objektů z pozdní doby římské (*Sigl – Vokolek 2000*, 41-42). Další osada se nacházela na západním okraji Stěžer, kde v roce 2002 T. Mangel při ZAV prozkoumal tři sídlištní jámy (*Mangel 2004*, 271). Osídlení v době římské bylo zjištěno i v Kuklenách, a to sběrem D. Vícha na poli za areálem ZVU (*Bláha – Kalferst – Sigl 2004*, 61). Na sledovaném území byly zaznamenány i nálezy mincí – ve Stěžerách byl nalezen v blíže neurčeném roce denár Gordiana Pia (*Domečka 1906*, 261) a v sousedním Hřibsku solidus Valentiniana III. (*Domečka – Sál 1928*, 58).

V nedalekých Plotištích nad Labem bylo odkryto největší žárové pohřebiště z doby římské v Čechách o více než třinácti stech prozkoumaných hrobů, na kterém se pohřbívalo od mladší doby římské až do počátku doby stěhování národů (nové zpracování *Trenz 2013*). V okolí Lochenic byla na různých místech prozkoumána celkem tři pohřebiště z mladší fáze období stěhování národů na sklonku 5. století a první poloviny 6. století (*Zeman 1990*).

5.8 Raný středověk

V raném středověku (rámcově 6. – 12. st. n. l.) bylo na přelomu 9. a 10. století na hradeckém návrší zbudováno hradiště, jehož areál obepínala hradba s roštovou konstrukcí a kamennou plentou, doložená při záchranných výzkumech na Kavčím Plácku a v Rokitanského ulici (*Bláha 2004*, 187), v areálu bývalého pivovaru (*Bláha 2006*, 54), u Klicperova divadla, na terasách za Besedou (*Bláha 2007*, 44-45) a na jižních terasách (*Bláha 2008*, 34; *týž 2009*, 40). V 10. století patřil Hradec Králové podle převládajícího názoru do domény Slavníkovců, počátkem 11. století byl zapojen do hradské správní organizace (*Lutovský 2001*, 86).

Ve sledovaném území je známo například kostrové pohřebiště z 9. století na vyvýšenině „Na obci“ u Libčan (*Lutovský 2001*, 159). V sousední Hvozdnici bylo zjištěno řadové pohřebiště z 11. století, čítající zatím 29 prozkoumaných kostrových hrobů (*Novák 2014*, 8). V Kuklenách byly v areálu někdejších Škodových závodů (ZVU) nalezeny pozůstatky hrobu s kamenným obložením z přelomu 9. a 10. století (*Hejhal 2004*, 602). Jedno z největších východočeských pohřebišť z raného středověku bylo odkryto během záchranného výzkumu na stavbě dálnice D11 v letech 2013-2015 již na k. ú. Stěžery, kde se podařilo zachytit na témže místě mohyly z 8. a 9. století a kostrové pohřebiště z 10. století, čítající 90 hrobů¹ (*Hejhal – Novák 2015b*).

Raně středověké osídlení ve sledované oblasti pokračovalo kontinuálně do vrcholného středověku a novověku, jak dokládají i první písemné zmínky o vesnicích – Březhrad 1229, Hvozdnice 1365, Charbuzice 1547, Krásnice 1465, Libčany 1073, Plačice 1073, Praskačka 1465, Stěžery 1229, Stěžírky 1443, Vlčkovice 1465, Urbanice 1465, Želí 1365, Žižkovec 1789 (*Nováková ed. 1991*). Mimořádnou úlohu hrály zřejmě Libčany v dominantní poloze s původně románským kostelem Nanebevzetí Panny Marie (*Polák 2013*, 14).

¹ Za upřesnění celkového počtu prozkoumaných hrobů děkuji Mgr. Petru Hejhalovi.

6 Současný stav poznání únětické kultury v Čechách se zřetelem ke Královéhradecku

Únětická kultura je pojmenována podle pohřebiště u vsi Únětic (okr. Praha-západ), které prozkoumal r. 1879 Č. Ryzner. Výsledky výzkumu následně publikoval v Památkách archeologických (*Ryzner 1880a*, 289-308; *týž 1880b*, 353-368). V témže roce u Měnína (okr. Brno-venkov) prokopal A. Rzehak v místní šterkovně několik starobronzových hrobů, na jejichž základě definoval „měnínský typ“, avšak toto pojmenování se neujalo (*Stuchlík 1993*, 239).

Původ únětické kultury se hledá v místních protoúnětických skupinách vzniklých ze zdejšího eneolitického podloží kultur se zvoncovitými a šňůrovými poháry, na něž působily vlivy z jihovýchodního karpatsko-balkánského prostředí kulturního komplexu Kosihy-Makó-Čaka a Vučedolského okruhu (*Jiráň ed. 2008*, 17; *Bláhová-Sklenářová 2012*, 99).

6.1 Rozšíření

Ve starším období únětické kultury v Čechách navazuje osídlení na oikumenu kultury se zvoncovitými poháry – nálezy jsou známy ze severozápadních, středních, středovýchodních a východních Čech (*Jiráň ed. 2008*, 30). Osídlení v mladším období rozdělil V. Moucha do několika sídelních regionů: 1. ve středovýchodních Čechách na Čáslavsku, Kutnohorsku, Kolínsku aj.; 2. ve středních Čechách na Pražsku, Slánsku, Mělnicku a v okolí Roudnice n. L.; 3. v severozápadních Čechách v povodí Bíliny a Ohře; 4. v Pojizeří až po ústí Jizery do Labe v Mladé Boleslavi; 5. v severovýchodních Čechách v Poceru, na Hradecku, Jaroměřsku, Pardubicku a Chrudimsku; 6. v jižních Čechách v povodí Vltavy jižně od jejího soutoku s Otavou; 7. na dolním toku Berounky (*Moucha 2005*, 10-11).

Ve východních Čechách starší únětická kultura navazovala na starší osídlení kultury zvoncovitých pohárů na Královéhradecku a Novobydžovsku (*Jiráň ed. 2008*, 30). V mladším období se osídlení koncentrovalo na Hradecku mezi Bystřicí a Labem, dále v povodí Cidliny, kde dosahovalo až k povodí Mrliny, a konečně na Chrudimsku, odkud se šířilo severozápadně k Labi a jihovýchodně na Vysočinu (*Papineschi 2003*, 91). Východně od horního toku Labe není souvislé osídlení únětickou kulturou zatím doloženo (*Anýž – Končelová – Thér – Tichý 2006*, 29).

6.2 Periodizace

V Reineckově relativně chronologickém systému pro dobu bronzovou odpovídá únětická kultura stupňům BA1 a BA2 (*Jiráň ed. 2008, 29*). F. Bertemes r. 1992 definoval stupeň BA0, zahrnující přechod od pozdního eneolitu do rané starší doby bronzové, jehož představiteli jsou ve střední Evropě protoúnětická kultura, skupina Chłopice-Veselé, resp. protoměřanovická skupina (*Bertemes 2000, 35*). Na základě systematických výzkumů ve Vochově a v Meclově-Březí uvedla E. Čujanová-Jílková do Čech přechodný předmohylový horizont BA2/B1, vymezený bavorským badatelem H. J. Hundtem (*Čujanová-Jílková 1967, 411-412*). Na základě vyhodnocení německých dendrochronologických dat byl stupeň BA1 datován zhruba do období 2200-2000/1950 př. n. l. a stupeň BA2 odpovídá letům 2000/1950-1600/1500 př. n. l. (*Smejtek 2005, 359-360*).

V šedesátých letech navrhla I. Pleinerová na základě analýzy keramických nálezů z Podkrušnohoří a přilehlého Saska relativně chronologický systém, v němž rozeznává tři stupně (*Pleinerová 1966; 1967*). Stupně I a II náleží starší kultuře únětické, zatímco stupeň III mladší. Stupeň I je rozdělen na dvě části Ia (protoúnětickou) a Ib (staroúnětickou), jež byly částečně současné (*Smejtek 2005, 364*).

O tři roky dříve vypracoval periodizační systém V. Moucha. Na základě analýzy keramických nálezů ze středočeských a východočeských pohřebišť vymezil v rámci staršího a mladšího období únětické kultury šest stupňů (*Moucha 1963*). První čtyři stupně – protoúnětický, staroúnětický, středoúnětický a předklasický – patří do staršího období, zatímco zbylé dva stupně – klasický a poklasický – náleží již období mladšímu (*Smejtek 2005, 364*).

Zatím poslední chronologický systém pro únětickou kulturu sestavil roku 1998 M. Bartelheim, který na základě práce s keramickými nálezy pocházejících převážně z polepského pohřebiště vyčlenil dva stupně starší kultury únětické a jeden mladší (*Bartelheim 1998*). Podle Bartelheima mají nádoby ze staršího období oblou profilaci a postupně dospívají k profilovanějším a nakonec k ostrým tvarům (*Bartelheim 1998, 184*). Avšak toto třídění je zpochybňováno, např. pro absenci důkazů následnosti ostře zalomených koflíků po oblých typech (*Smejtek 2005, 366; Jiráň ed. 2008, 29*).

Podle dnešních názorů, tyto periodické systémy nejspíše nevyjadřují časové vztahy, nýbrž genetické (*Jiráň ed. 2008, 30*). V této práci se řídím systémem V. Mouchy, tj. pojmem starší únětická kultura myslím stupeň protoúnětický až

předklasický a označením mladší únětická kultura myslím stupně klasický a poklasický (Moucha 1963).

6.3 Sídliště

Čechy byly ve starší době bronzové osídleny v nejúrodnějších a klimaticky nejpříznivějších podmínkách, preferovány byly při tom lehčí písčitohlinité půdy – černozemě a kvalitní hnědozemě (Pleinerová 1967, 15; Jiráň ed. 2008, 30). Únětické osady odpovídaly zemědělskému zaměření hospodářství – nacházely se v nadmořských výškách 200-300 m a v blízkosti vodních toků (Jiráň ed. 2008, 30).

Na Královéhradecku byly osidlovány především oblasti turonských usazenin a z půdních typů byly preferovány hnědozemě středoevropského typu. Z hlediska vegetačního pokryvu byly vybírány oblasti dubohabrových hájů. Osídlené oblasti byly vhodné pro zemědělství, z osad je prokázáno pěstování ječmene, prosa a pšenice (Papineschi 2003, 91).

V časopise *Živá archeologie* 7 byl otištěn výtah ze souboru diplomových prací studentů UHK zaměřených na regionální pravěk (Anýž – Končelová – Thér – Tichý 2006, 29). Ze starší doby bronzové byla tehdy v kraji známa 101 lokalita, do mapy se jich podařilo vynést 43. Většina z nich (91%) se nachází v nadmořské výšce do 300 m n. m. Necelá polovina z nich je situována do vzdálenosti 300 m od vodního zdroje. Ve 20 m převýšení nad zdrojem vody leží 88% sledovaných lokalit. Všechny lokality se nacházejí v terénu se svažitostí do 4°, což ve východních Čechách odpovídá nízkým nadmořským výškám. 63% lokalit je orientováno jihozápadním až severozápadním směrem, nicméně autoři si vzhledem k nízkému počtu vyhodnocených lokalit netroufají tvrdit, že jde o tendenci osidlování západních svahů.

V královéhradeckém okrese není s jistotou známa žádná sídlištní lokalita starší únětické kultury (Kuchařík – Novák – Thér 2009, 78). Východočeské klasické únětické kultuře patří sídlištní lokality v Obědovicích (Benešová – Kalferst 1999), Plotištích nad Labem – lok. A (Vokolek 1993, 37-38), Sendražicích (Papineschi 2003) a ve Stěžírkách (Horník 2014).

6.3.1 Stavby

Na sídlišťích české únětické kultury převládaly dlouhé domy (*Jiráň ed. 2008*, 36). Dům typu Březno je pojmenován podle lokality v Březně u Loun, kde bylo při plošném výzkumu I. Pleinerové v letech 1954-1977 prozkoumáno celkem 11 půdorysů dlouhých domů (*Pleinerová 2002*). Má tvar protáhlého obdélníku orientovaného Z-V (popř. JZ-SV) o délce několika desítek metrů a šířce 6 - 7 m. Jeho delší strany tvoří pravidelná řada sloupových jam v rozestupu 0,5-1 metru. Z kratších stran se zachovává pouze ta západní (popř. jihozápadní), nikde se však nezachovaly stopy po konstrukčním řešení východního závěru. Konstrukci dále doplňovala prostřední řada nosných sloupů – půdorys tak je obvykle dvoulodní (*Bláhová-Sklenářová 2013*, 9).

Do mladší únětické kultury byly zařazeny také krátké půdorysy o průměrné velikosti 8 x 5 m ze sídliště v Plotištích n. L. v poloze „Na přimských“ (Plotiště A): domy tvořily trojice sloupů se stěnami z proutí a mazanice (*Vokolek 1993*, 37).

I. Hásek vedle nadzemních staveb uváděl na únětických sídlišťích polozemnice (*I. Hásek 1984*, 4). Obytná funkce je však pro tento typ objektu zpochybňována (*Bláhová-Sklenářová 2012*, 103).

Posledním známým typem, avšak dosud ojedinělým, jsou půdorysy staveb vymezené základovým žlabem (*Jiráň ed. 2008*, 38). Z východočeského regionu jsou tyto půdorysy známy z Mikulovic na Pardubicku; v případě správné datace by se dle Z. Bláhové-Sklenářové mohlo jednat o rané formy staveb typu Slavonín doložených ve střední době bronzové (*Bláhová-Sklenářová 2013*, 7-8).

Kromě plošného výzkumu v Plotištích nad Labem přinesla většina známých sídlišťních lokalit na Hradecku pouze sídlišťní jámy bez pozůstatků staveb. Je to především způsobeno tím, že většina z nich byla prozkoumána při kopání inženýrských sítí či základových pasů, které neumožňují rozsáhlejší výzkum, tak tomu bylo například v Mokrovousech (výzkum MVČ: *Horník – Novák 2013*). Z nově zjištěných lokalit jsou doklady stavitelství známy ze Stěžírek (*Bláhová-Sklenářová 2013*). Zachycená skupina sloupových jamek sice neumožnila sestavit půdorys, z objektů ale pochází mazanice s otisky oblých dřev a také prutů, pravděpodobně pocházející z výmazu proutěného výpletu konstrukce stěny (*Bláhová-Sklenářová 2013*, 12).

6.3.2 Další sídlištní objekty

Nejčastějším zahluobeným objektem únětických sídlišť jsou hlubší jámy kruhového půdorysu se svislými stěnami v horní válcovité části a s rovným dnem, při kterém jsou kuželovitě rozšířené (*Stuchlík 1993, 391*). Dále se vyskytují i jámy válcovité, kotlovité, mísovité a také kónické či hruškovité. Soudí se, že tyto jámy plnily hospodářskou funkci sklípků na potraviny, což dokládají nálezy objektů s celými nádobami zásobnicového charakteru. Některé tyto jámy sloužily jako obilná sila, soudě dle vypálených stěn a zachovalého archeobotanického materiálu (*Stuchlík 1993, 249*). Po ztrátě původní funkce byly využívány jako odpadní jamy, o čemž svědčí četné nálezy keramických, kamenných a jiných předmětů ve výplni (*Jiráň ed. 2008, 38*).

V sídlištních objektech mladší únětické kultury bývají nalézány také lidské kosterní ostatky (*Stuchlík 2010*). Jde jak o části koster a lebek, tak i o kompletní kostry, umístěné v různých polohách. Dle M. Langové sídlištní objekty se standardně uloženými skelety mohly v určitých případech pouze nahrazovat hrobové jámy (*Langová 2009, 63*). Na Královéhradecku byly kostry v sídlištních jamách zaznamenány v Lochenicích (*Bláha – Horník – Novák 2012, 170-171*).

Dále se na únětických sídlištech lze setkat i s hliníky, většími objekty nepravidelného tvaru. Podle převládajícího výkladu tyto sídlištní objekty sloužily primárně k těžbě materiálu pro hrncířskou výrobu či vymazání stěn staveb (*Smejtek 2005, 372-373*).

6.4 Pohřebiště a pohřbívání

Od nejstaršího období únětické kultury po celou starší dobu bronzovou se na území Čech pohřbívalo ve skrčené poloze na pravém boku s hlavou směřující k jihu a tváří k východu (*Smejtek 2005, 372*). Pro starší dobu bronzovou je typické individuální pohřbívání, avšak hroby o více jedincích nejsou výjimkou; hroby se na pohřebištích navzájem neporušují a u mladší únětické kultury je často zjištěno vyložení jámy dřevem, kamením či použitím rakve (*Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 373-374, 376*). Ve starším i mladším období únětické kultury lze na některých pohřebištích sledovat umístění hrobů v oddělených skupinách po 5-20 hrobech (*Smejtek 2005, 372*). Hroby v mladším období byly nezdědka uspořádány do pravidelných řad, z čehož lze usuzovat, že byly na povrchu označeny (*Smejtek 2005, 388*). Největší doposud zjištěné

únětické pohřebiště v Čechách bylo prozkoumáno v Polepech, kde bylo nalezeno 142 hrobů (*Moucha 1954; Bartelheim 1998*).

Inventář hrobů ze staršího období tvoří především keramické nádoby; vedle nich se v hrobech vyskytují také kamenné předměty – pazourkové hroty šípů a dýky, nátepní destičky; dále kostěné předměty – jehlice, závěsky a zřídka kdy bronzové, spíše měděné ozdoby – především záušnice a náušnice (*Smejtek 2005, 372*). Ve výbavě hrobů z mladšího období únětické kultury je větší zastoupení kovových, zejména bronzových předmětů. V hrobech se lze setkat i s jantarovými korály, které byly součástí náhrdelníků (*Smejtek 2005, 389*). Na Královéhradecku byly zjištěny v hrobech v Plotištích nad Labem, Hoříněvsi a také v Horním Přímu, kde byly nalezeny i korálky ze skelné hmoty (*Kuchařík – Novák – Thér 2009, 79*). Naopak na pohřebištích ubývá keramických nádob, které byly zřídka nahrazovány miniaturou. Vedle toho se v hrobech dosud vyskytuje štípaná a broušená industrie (*Smejtek 2005, 398*). Pohřebiště v mladším období únětické kultury byla umístována v blízkosti osad, jak dosvědčují výzkumy např. v Březně u Loun, Blšanech nebo Plotištích nad Labem (*Vokolek 1993, 38; Jiráň ed. 2008, 65*).

6.5 Artefakty

Únětická kultura je spjata s nástupem bronzu na našem území, přičemž bronzové předměty jsou vedle keramiky citlivým chronologickým ukazatelem. Navzdory rozšíření výroby kovových pracovních nástrojů byl kámen ve starší době bronzové stále využíván, stejně tak se při výrobě pracovních nástrojů a jiných předmětů nadále užívalo parohu i kosti (*Stuchlík 1993, 238*).

6.5.1 Keramika

Východočeský únětický keramický inventář z pohřebišť a sídlišť se stejně jako jinde v Čechách vyznačuje dobrým výpalem. Nádoby jsou většinou bez výzdoby a jejich povrch je hlazen zevně i zevnitř. Výzdoba se nejvíce vyskytuje ve starší fázi v podobě svazků rýh na džbánech a koflicích (*Vokolek 1993, 38*). V klasické a poklasické fázi ji nahrazuje kvalitnější provedení a vyleštění do kovového lesku. V keramickém materiálu se často vyskytuje příměs písku (*Kuchařík – Novák – Thér 2009, 78*).

Dle I. Pleinerové (1967, 1-5) starší období v I. stupni zastupují v protoúnětické fázi (Ia) hrnky a džbánečky blízké průvodní keramice zvoncovitých pohárů, dále jednoduché mísy, mísy na duté, někdy prolamované nožce, amforky a tzv. nagyrévské džbány. Staroúnětickou fázi (Ib) reprezentují misky na nožkách, nálevkovité mísy, mísovitě hrnce s vodorovným uchem, hrnky, protáhlé vakovité džbány a amfory a objevuje se také třásňová výzdoba. Ve II. stupni nádoby tvarově navazují především na staroúnětický základ: jsou zde zastoupeny hrnky, v některých případech ke dnu zúžené a jiné s náznakem nízkého lomu, také se vyskytují jednoduché mísy s vodorovným uchem. Do starší únětické kultury se také řadí hrnce s dvěma vodorovnými uchy na spodní části hrdla, džbány s náběhem na lom a s poněkud níže posazeným uchem, koflíky s vysoko položeným lomem (Moucha 1978, 334-335). Pro královéhradeckou únětickou kulturu jsou v literatuře uváděny nádoby s plastickými „vousy“ z Osiček“ (Vokolek 1993, 37). Dále jsou známy dva předklasické koflíky z Obědovic (Benešová – Kalferst 1999, 66).

V mladším období únětické kultury (tj. stupeň III) je vůdčím typem koflík s nízko umístěným lomem (tzv. klasické), který se v některých případech snižuje téměř až na linii dna (Moucha 1978, 335). Mezi další mladší tvary patří bezuché vázovité nádoby, velké zásobnice s prstovaným povrchem a vyhlazeným hrdlem, mísy, pohárky a cedníky (Moucha 1978, 338). Vedle hrubších zásobnic se zdrsňeným tělem se na sídlištích také vyskytují amfory s vyšším hrdlem a odsazenou výdutí, nádoby s jazykovitými výčnělky, mísy s prohnutým hrdlem a zlomky džbánek a hrncovitých tvarů (Smejtek 2005, 392). Do hrobů se později přikládaly zmenšeniny nádob, typickou keramikou nalézanou v hrobech je nádobka cibulovitého či kulovitého tvaru bez hrdla a jiného členění (Moucha 1978, 338). Mezi technické keramické předměty se řadí dvojkónické či bochánkovité přesleny a válcovitá hliněná závaží vertikálního tkalcovského stavu (Jiráň ed. 2008, 47). V klasické východočeské únětické kultuře jsou zastoupeny specifické tvary – nízké a široce rozevřené koflíky, hlubší mísy s malým vodorovným uchem a protilehlým výčnělkem na lomu hrdla a těla, malé nálevkovité nebo soudkovitě profilované nádobky (Moucha 1961, 162). Na sídlištích jsou doloženy velké zásobnice s vejčitým silně zdrsňeným tělem a vyhlazeným hrdlem, s plastickými pupky na jejich rozhraní a se široce rozevřeným okrajem (Vokolek 1993, 38). Také jsou známy amfory a mísy s ostře odděleným hrdlem a uchem (Vokolek 1993, 38).

6.5.2 Kovové předměty

S rozšířením výroby bronzu v mladším úseku starší doby bronzové započala produkce zbraní, šperku a kovových pracovních nástrojů. Tyto předměty jsou ve starší době bronzové nalézány především v hrobech a hromadných nálezech (*Stuchlík 1993, 255*). Na sídlištích se vyskytují velmi vzácně – většinou jako náhodně ztracené či silně poškozené exempláře nízké hodnoty (*Pleinerová 1967, 17*). Kovové depoty byly ve starší době bronzové ukládány v rámci osídlených oblastí v otevřené krajině většinou bez zřetelné vazby na výrazné krajinné útvary (*Jiráň 2010, 51*). Nejvíce depotů se ve východních Čechách soustředilo na Novobydžovsku a okolí.

Základním typem zbraní jsou sekerky s postraními lištami a obloukovitým až vějířovitým ostřím s vykrojeným, rovným nebo hrotitým týlem, později s úzkým podélným žlábkem mezi lištami ve střední části – tzv. šterbinovým schůdkem. V závěru starší doby bronzové a v BB1 se k nim přidávají a postupně je nahrazují pokročilejší sekerky se srdčítým schůdkem. Sekeromlaty křtěnovského typu jsou typické pro přechodný horizont A2/B1 (*Lutovský – Militký – Smejtek 2013, 17*). Jejich předchůdci jsou asi úzká dláta, opatřená po stranách vyvýšenými lištami (*Moucha 1978, 335*), nedávno je však V. Moucha přiřadil ke zbraním pod přesnějším označením „dlátovitá sekera“ (*Moucha 2005, 67*). Dýky s nýty mají trojúhelníkovitou čepel a zpravidla k organické rukojeti bývaly připojovány třemi a více nýty (*Moucha 1978, 335*). Liší se od sebe délkou čepele a také výzdobou (*Jiráň ed. 2008, 52*). Vážou se především k hrobům, vzácně pak pocházejí také ze sídlišť a depotů. Naopak téměř výlučně z depotů jsou v Čechách známy dýky s litou rukojetí vyznačující se vynikajícím řemeslným zpracováním (*Jiráň ed. 2008, 52*). V Čechách se lze setkat s dýkami typu italského, únětického, odersko-polabského a saského. (*Stuchlík 1980, 384-386*). Dvě vcelku odlité dýky s plnou rukojetí typu Odra-Labe a jedna recentně odlomená dvoudílná rukojeť dýky únětického typu pochází ze slavhostického depotu (okr. Jičín: *Lutovský – Militký – Smejtek 2013, 326-327*). Ve východních Čechách se nejčastěji vyskytují v hrobech dýky s plochou čepelí a nýty na oblém týlu (*Vokolek 1993, 40*).

Mnohem pestřejší skupinu představují kovové ozdoby a součásti oděvu. Na Královéhradecku se nejvíce nacházejí únětické jehlice s drobným ouškem na hlavici, dále s kruhovou hlavici či s hlavici roztepanou a svinutou (*Vokolek 1993, 39-40*).

Náramky se vyráběly buďto z drátu nebo lité oválného tvaru s nedovřenými konci (*Moucha 1978, 337*). Z východních Čech známe především náramky zhotovené

z lité tyčinky kruhového průřezu, spirálovitě svinutého plechového pásku anebo dvojitého drátu (*Vokolek 1993, 40*). Šperky jsou tu v hrobové výbavě zastoupeny zejména prsteny, spirálovými záušnicemi a záušnicemi z dvojitého bronzové (vzácně i zlatého) drátu. Vyskytují se také terčovitě náušnice starobydžovského typu, známé z eponymního depotu ve Starém Bydžově (*Smejtek – Lutovský – Militký 2013, 338*).

Měděné nákrčníkové hřivny s hladkým povrchem a různě roztepanými konci stočenými v očko jsou považovány za hotový artefakt – nákrčník, zatímco kusy s drsným povrchem a konci jen mírně háčkovitě zahnutými za měděnou surovinu určenou k dalšímu zpracování. Další formou měděné suroviny jsou tzv. žebra, miniaturní žebra, jazykovité a sekerovité hřivny a hrubé odlitky seker (*Lutovský – Militký – Smejtek 2013, 15*). Z okolí Hradce Králové známe nálezy nákrčníkovitých hřiven např. z depotů v Jičíněvsi a ve Starém Místě na Jičínsku (*Smejtek – Lutovský – Militký 2013, 136-137, 355*). V lese u Těchlovic (okr. Hradec Králové) bylo nověji nalezeno jedenáct bronzových žebrovitých hřiven (*Bláha – Kalferst – Sigl 2009, 17*).

6.5.3 Kamenné předměty

I přes postupné zobecňování kovu byl kámen stále hojně využívanou surovinou pro výrobu pracovních nástrojů. Ze štípané industrie přetrvává drobnotvará industrie v podobě pazourkových čepelek, nožů a škrabadel (*Jiráň ed. 2008, 41*). Na Královéhradecku byly nalezeny i pazourkové plošně retušované šipky a dýky (*Böhm 1932, 49; Vokolek 1993, 40; Kuchařík – Novák – Thér 2009, 79*). Na sídlištích se lze setkat s hrubě opracovanou kamennou industrií v podobě drtidel, brousků a otloukačů (*Jiráň ed. 2008, 41*). Broušenou industrií v období únětické kultury zastupuje např. kamenná sekera se sedlem nebo oběžným žlábkem (*Smejtek 2005, 392*). Z okolí Hradce jsou známy např. z Lochenic, Žitětína či nejnověji ze Stěžírek (*Kuchařík – Novák – Thér 2009, 79; Horník 2015*).

6.6 Postavení Hradecka v rámci únětického osídlení Čech a Moravy

Literatura uvádí, že východočeská skupina únětické kultury se svým nálezovým fondem odchyluje od skupiny středočeské a některé prvky poukazují na bližší vztahy s Moravou – týká se to především vázovitých nádob s vysokým hrdlem s uchem na podhrdlí, mísovitých hrnců se svisle provrtaným lalůčkem a jazykovitým výčnělkem na

rozhraní hrdla a těla a plochých talířů (*Moucha 1978*, 339-341). Poukazuje se i na poněkud časnější zásah věteřovské skupiny ve východních Čechách oproti ostatním oblastem Čech (*Hnízdová 1954*, 212; *Moucha 1978*, 341).

O tomto věteřovském zásahu svědčí např. mohylník ve Stračovské Lhotě s nálezy mj. jehlic se šikmým otvorem v hlavici (*Kuchařík 1997*), opevněná osada v Plotištích nad Labem v poloze „U kostela“ (Plotiště B) s lidskými kostrami v sídlištních jamách (*Vokolek 1993*, 42) a také soudečkovitý hrnek bez nožek s rytou mřížkou na výdutí z Mikulovic na Chrudimsku (*Böhm 1932*, 49) či chrudimský nález 21 jehlancovitých tkalcovských závaží spolu se džbánečkem s pěti nožičkami a nádobkou se svislými plastickými lištami (*Frolík 1980*, 67-68). Naposledy se východočeské věteřovské kultuře věnoval M. Kuchařík (2000), který konstatoval, že její poznání je fragmentární a poukázal na potřebu přehodnotit některé starší nálezy datované do únětické kultury či určené pouze jako pravěké (*Kuchařík 2000*, 135).

Předpokládá se, že Moravu s východními Čechami spojovala cesta podél řeky Loučné, avšak na jejím horním toku na Vysokomýtsku a Litomyšlsku dosud nebyly žádné únětické a věteřovské nálezy zjištěny (*Vích 1999*, 49). Dle D. Vícha se jedná spíše o mezeru v dosavadním poznání než nedostatek osídlení regionu, který byl díky svým geomorfologickým vlastnostem (je to sníženina mezi Orlickými horami a Českomoravskou vrchovinou) významnou spojnicí po celé období pravěku (*Vích 1999*, 49-50). Doklady souvislého únětického osídlení pocházejí až z Chrudimska (*Jiráň ed. 2008*, 74): centrum této sídelní oblasti se nachází v Mikulovicích, kde se rozkládá výrazný komplex sídelní komplex (*Bláhová – Sklenářová 2013*, 8).

Novobydžovsko a okolí zřejmě díky své poloze plnilo funkci kontaktní zóny se středními Čechami (*Domečka 1929*, 6; *Jiráň ed. 2008*, 74). Dokladem toho jsou i zdejší četné nálezy depotů.

6.6.1 Soupis únětických lokalit na Královéhradecku

Na základě Informačního systému o archeologických datech – Státního archeologického seznamu ČR (ISAD-SAS ČR) Národního památkového ústavu, Zpravodaje MVČ (od r. 2011 Archeologie východních Čech) a sborníků Arch. výzkumy v Čechách (od r. 1998 v rámci Supplementů Zpráv ČAS) jsem vypracoval soupis a mapu únětických nalezišť v širším okolí Plačic, na území mezi Bystřicí a Labem, tj.

v rozsahu hradecké sídelní oblasti. Všechny lokality uvedené v soupise leží v okrese Hradec Králové.

1. **Benátky – „Na trubače“**

LOK.: mírné návrší u přeložky silnice. OKOL.: sběr J. Kalfersta z r. 1984, určil V. Vokolek. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Urban – Vávra 1987a*, 12-13.

2. **Čistěves**

LOK.: pole jihovýchodně od Skalky. OKOL.: povrchový sběr J. Kalfersta z r. 1984. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Urban – Vávra 1987b*, 35-36.

3. **Dlouhé Dvory**

LOK.: pole severně od vsi. OKOL.: záchranný výzkum při stavbě suchého polderu v r. 2002. NÁL.: sídlištní jámy. LIT.: *Bláha – Kalferst – Sigl 2004*, 16.

4. **Dohalice**

LOK.: na poli mezi návsi a Bystřicí. OKOL.: sběry D. Vícha v letech 1996 a 1998. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Vích – Vokolek 1997; Kalferst – Sigl – Vokolek 1999*.

5. **Horní Příim – „Hradiště“**

LOK.: výšinná poloha ležící 350 m od komunikace vedoucí ze Stěžer do Horního Příimu. OKOL.: těžba štěrku a písku NÁL.: nedatovaná fortifikace (2 valy a 2 příkopy), pod tělesy valů objeveno několik únětických sídlištních jam a hrobů. LIT.: *Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003*, 84.

6. **Hořiněves – „Na rejdišti“**

LOK.: jihovýchodně od Hořiněvsi, severozápadně od kóty 320 m – Hořiněveské lípy. OKOL.: objeveno při dobývání štěrku na stavbu dráhy roku 1882. NÁL.: pohřebiště. LIT.: *Duška 1898*, 53-55.

7. **Hořiněves - intravilán**

LOK.: v intravilánu obce v blízkosti hřbitova. OKOL.: stavba bytovek v letech 1976-1977 NÁL.: sedm sídlištních jam. LIT.: *Sigl – Vokolek 1977*, 10.

8. **Hradec Králové – Kukleny**

LOK.: městská část Kukleny. OKOL.: nález amatérských spolupracovníků MVČ za pomoci detektoru kovů. NÁL.: orbou narušený depot čítající 53 bronzových sekerek. LIT.: *Bláha et al. 2013*, 18.

9. **Hradec Králové – Kukleny, „Na travnaté cestě“**

LOK.: mezi ulicí Na stružce a Chaloupeckou svodnicí. OKOL.: sběr J. Kalfersta. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Kalferst – Sigl – Vokolek 1991-1992*, 12.

10. Libčany – „Na obci“

LOK.: výšina severozápadně od Libčan značně narušená pískovnou. OKOL.: těžba, archeologický výzkum. NÁL.: pohřebiště. LIT.: *Vokolek 1992*.

11. Lípa – intravilán

LOK.: jihovýchodní část intravilánu. OKOL.: stavba rodinného domu. NÁL.: tři sídlištní objekty. LIT.: *Bláha – Kalferst – Sigl 2011*, 120.

12. Lochenice – „naleziště 13“

LOK.: severozápadně od kostela na dvoře a zahradě čp. 22. OKOL.: ojedinělý nález z roku 1903. NÁL.: hrob. LIT.: *Domečka 1911a*.

13. Lochenice - hřbitov

LOK.: hřbitov. OKOL.: náhodný nález z r. 1910. NÁL.: kamenný broušený sekeromlat. LIT.: *Domečka 1911b*, 98-100.

14. Lochenice – „naleziště 11“

LOK.: pole na sprašové návěži západně od silnice I/33 OKOL.: záchranný výzkum na trase plynovodu z r. 1973. NÁL.: dva sídlištní objekty. LIT.: *Vávra 1975*, 91.

15. Lochenice – jižně od polohy „Za humny“

LOK.: v blízkosti hřbitova. OKOL.: záchranný výzkum na výstavbě kanalizace a čističky odpadních vod. NÁL.: dvě sídlištní jámy druhotně využité k pohřbu. LIT.: *Bláha – Horník – Novák 2012*, 170-171.

16. Mokrovousy - intravilán

LOK.: severozápadní část intravilánu. OKOL.: záchranný výzkum při stavbě rodinného domu. NÁL.: pět sídlištních objektů. LIT.: *Horník – Novák 2013*.

17. Obědovice – „Na požárce“

LOK.: pískovna ZD Kratonohy severozápadně od severního okraje intravilánu Obědovic. OKOL.: ZAV MVČ a Památkového ústavu v Pardubicích v roce 1998, vyvolaný rozšiřováním pískovny. NÁL.: sídlištní objekty. LIT.: *Benešová – Kalferst 2001*.

18. Osičky - intravilán

LOK.: pískovna v intravilánu. OKOL.: těžba písku. NÁL.: pět kostrových hrobů. LIT.: *Domečka 1932*.

19. Osice – „Vodonina“ (naleziště 13)

LOK.: pole Vodonina, západně od bezejmenného přítoku Osičského potoka. OKOL.: výzkum J. Sigla při stavbě dálnice D11 v roce 2004. NÁL.: sídlištní objekty. LIT.: *Sigl 2006*, 64.

20. Osice – „naleziště 16“

LOK.: výrazné slínovcové návrší východně od obce a severně od silnice Staré Ždánice-Osice. OKOL.: záchranný výzkum při stavbě dálnice D11 r. 2005. NÁL.: tři kostrové hroby. LIT.: *Novák – Sigl 2006*, 64.

21. Plačice – „Na svodnici“ (Plačický kopec 245 m)

LOK.: západní okraj štěrkopískové terasy pokryté slabou vrstvou spraše. OKOL.: výzkum MVČ na stavbě dálnice D11 v roce 2011. NÁL.: sídlištní objekty, dvojhrob. LIT.: *Bláha – Horník – Novák 2012*, 173-174.

22. Plačice, Stěžery – „Koutníkovo pole“, U pražské silnice“

LOK.: mírný svah nad údolím Plačického potoka. OKOL.: výzkum MVČ na stavbě dálnice D11 v letech 2013-2015. NÁL.: sídliště s půdorysy nadzemních kúlových staveb. LIT.: *Novák 2014; Hejhal - Novák 2015a*.

23. Plotiště nad Labem – „naleziště 7“

LOK.: severně od Součkovy cihelny. OKOL.: sběr J. Bočka z r. 1989. NÁL.: střepy. LIT.: *Boček – Vokolek 1995*, 244.

24. Popovice u Nechanic – „Na přímském“

LOK.: pole mezi Popovicemi a Třesovicemi na úbočí malé pramenné pánve OKOL.: náhodný nález. NÁL.: bronzová dlátovitá sekera, mohlo by jít o rozrušený depot, terénní příznaky pravěkého sídliště. LIT.: *Domečka 1912*.

25. Předměřice nad Labem – „lokalita 2a + b“

LOK.: sportovní areál MŠ a ZŠ Předměřice n. L.. OKOL.: nález při stavbě budovy TJ Slavoj Předměřice n. L. v r. 1959. NÁL.: kostrový hrob. LIT.: *Vokolek 1969b*.

26. Předměřice nad Labem – „lokalita 3b“ – LOK.: pole v blízkosti hospodářských budov JZD. OKOL.: Záchranný výzkum na trase plynovodu z r. 1969. NÁL.: sídlištní objekty. LIT.: *Vokolek 1972*,135-136.

27. Předměřice nad Labem – „lokalita 4“

LOK.: v poloze Na Vyšehradě, severně od spojky silnice z Předměřic na silnici I/33. OKOL.: záchranný výzkum z r. 1968 při rozšiřování cesty k novostavbám. NÁL.: pět sídlištních jam. LIT.: *Vokolek 1969*, 132.

28. Radostov, Roudnice – „Hamplova cihelna“

LOK.: jihovýchodně od Homyle. OKOL.: kolem r. 1896 při těžbě písku NÁL.: dva kostrové hroby. LIT.: *Domečka 1908-1909*.

29. Smiřice – „Zderaz“

LOK.: poloha „Nad smiříčkami“. OKOL.: stavba fotovoltaické elektrárny. NÁL.: sídlištní objekt. LIT.: *Bláha – Novák 2012*, 159-160.

30. Svobodné Dvory – „Klacovy dvory“

LOK.: v okolí čp. 20, v západní části katastru – poloha „Klacovský“. OKOL.: povrchový sběr T. Kučery r. 1988. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Kalferst – Sigl – Vokolek 1989*, 18.

31. Svobodné Dvory – „Smetanova (též Spolková či Společná) cihelna“

LOK.: jižně od jádra obce. OKOL.: náhodný nález z r. 1910. NÁL.: hliněné nádoby. LIT.: *Domečka 1931*.

32. Světí – „U mlýnku“

LOK.: pole jihozápadně od obce. OKOL.: záchranný výzkum na průkopu plynovodu z r. 1973 NÁL.: příkop se žlábkem obsahující zlomky keramiky. LIT.: nepublikováno.

33. Sendražice u Smiřic

LOK.: pole v jihozápadním okraji intravilánu u Sendražického potoka. OKOL.: záchranný výzkum při výstavbě rodinných domků z r. 2003. NÁL.: sídlištní jámy. LIT.: *Papineschi 2003*.

34. Stěžery – „Pilnáčkova cihelna“

LOK.: jižně od Charbuzic. OKOL.: nálezy z těžby na počátku 20. století NÁL.: sídlištní objekt. LIT.: *Domečka 1901*, 391.

35. Stěžírky – „vrch Stíneč“

LOK.: východní svah vrchu Stíneč (304 m n. m.). OKOL.: záchranný výzkum MVČ na stavbě kolonie rodinných domků probíhající od r. 2010. NÁL.: sídlištní jámy. LIT.: *Bláhová-Sklenářová 2013; Bláha – Čechák – Horník – Novák – Šrůtek 2015*.

36. Sovětice – „Bystřický“

LOK.: východně od železnice a jižně od křižovatky s cestou ze Sovetic. OKOL.: sběr D. Vícha z roku 1996. NÁL.: sídlištní keramika. LIT.: *Bláha – Kalferst – Sigl, 2004*, 113.

37. Těchlovice – les

LOK.: Těchlovický les. OKOL.: nález amatérského spolupracovníka MVČ. NÁL.: depot jedenácti bronzových žebrovitých hřiven. LIT.: *Bláha – Kalferst – Sigl 2009*, 17.

7 Výzkum na k. ú. Plačice v roce 2013

Tato bakalářská práce se zabývá první fází záchranného výzkumu na dostavbě dálnice D11, které provedlo Muzeum východních Čech v Hradci Králové pod vedením PhDr. Miroslava Nováka a Mgr. Pavla Horníka. Hlavním technikem byl Martin Bulat. Výzkum probíhal od 9. května 2013 do 24. července téhož roku.

Obě plochy se všemi zjištěnými a prozkoumanými archeologickými situacemi byly zaměřeny pomocí geodetické stanice Trimble Geoexplorer 6000. Veškeré archeologické situace byly kresebně a fotograficky dokumentovány ve všech fázích odkryvu. Dokumentace obsahuje i slovní popis objektů včetně charakteru jejich výplně. Plán prozkoumaných ploch je zhotoven v programu ArcGIS.

Tuto část práce jsem vypracoval na základě dílčích nálezových zpráv poskytnutých mi Muzeem východních Čech v Hradci Králové (*Horník – Novák 2014a, 2014 b*), které jsou včetně terénní dokumentace uloženy v archivu nálezových zpráv archeologického oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové pod číslem 101/2013 a 102/2013.

Vedle nálezů ze starší doby bronzové tato fáze výzkumu přinesla i jeden lužický hrob a minimálně pět raně středověkých hrobů. Větší části těchto pohřebních areálů odkryla další fáze výzkumu v letech 2014 a 2015. V několika objektech se nacházely keramické zlomky datované do raného nebo vrcholného středověku a novověku.

7.1 Výzkum na lokalitě 25B

Před zahájením terénního odkryvu byla provedena prospekce pomocí detektoru kovů. Ta však pro vysoké strniště po sklizni řepky měla negativní výsledek. Před plošnou skrývkou proběhlo kvůli ověření přítomnosti archeologických situací nejprve sondážní rýhování po obvodu celého staveniště mimo severní plochu přiléhající k silnici I/11, kde bylo následně vyhloubeno 10 rovnoběžných sond.

Skrývka byla po vyhodnocení situace provedena při západním okraji staveniště v šířce 6 – 8 metrů. V místě budoucího mostu přes Plačický potok byla plocha odkryta v šíři 17 m kolmo na trasu dálnice. Celková plocha skrývky činila 75 ha (Plán 1). Kulturní vrstva se nikde nedochovala. K odkrytí plochy byl použit otočný kolový bagr s hladkou lžící. Skrývka byla dle potřeby hluboká 20-40 cm.

Nejhustší koncentrace pozůstatků osídlení se projevila v bezprostřední blízkosti nivy potoka. Severně odsud se hustota objektů snižovala. Výjimku tvořila izolovaná skupina objektů ve střední části budoucí mimoúrovňové křižovatky. Většinu zahloubených archeologických situací představovaly kúlové či sloupové jamky, které se shlukovaly v oddělených skupinách. V jižní části byla odkryta rozsáhlá vrstva nivních sedimentů Plačického potoka, kterou protíná úvoz či kanál. Hladina spodní vody zde dosahovala až na rozhraní ornice a podloží.

Exkavace archeologických situací byla provedena ručně standardním způsobem, objekty byly rozděleny na poloviny a vybírány po mechanických vrstvách o mocnosti 20 cm, méně pak po přirozených vrstvách (pokud byly zřetelné). Rozlehlejší archeologické situace byly rozděleny na větší počet segmentů. Podmáčená vrstva nivních sedimentů byla prozkoumána ve čtvercové síti. Prokopány byly ale pouze liché čtverce v nejsevernější okrajové části kvůli zjištění stratigrafického vztahu nivní vrstvy a vrstvy výplně v úvozu či kanále. Jižní část byla zanechána budoucímu celoplošnému výzkumu. Jediná v celku zachovalá a prozkoumaná zásobní jáma byla situována přibližně na jižním okraji budoucí mimoúrovňové křižovatky. Při její exkavaci byla první (jižní) polovina z důvodu stísněnosti manipulačního prostoru rozšířena v obdélnou sondu, tzv. šuple.

7.2 Výzkum na lokalitě 26

Na ploše nejprve proběhla sondáž, která měla zjistit množství a rozsah archeologických situací. Po obvodě plochy byly položeny pásové sondy 2 m široké. Následně bylo vyhloubeno 12 rýh kolmých na trasu dálnice, širokých opět 2 m. Vrstvy ornice a podorničí byly otočným kolovým bagrem s hladkou lžící odebrány po menších vrstvách, aby se podařilo zachytit objekty i ve vyšších úrovních. Poté byly zjištěné archeologické situace označeny a geodeticky zaměřeny kvůli vyhodnocení jejich rozložení na ploše. Plošný odkryv byl proveden v trase plánované přeložky hlavní silnice I/11 v šíři 7 m (Plán 2). Skrývka byla dle potřeby hluboká 20-40 cm. Kulturní vrstva se nedochovala.

Odkrytá plocha poskytla celkem 101 zahloubených objektů. Jámy byly podle půdorysu na úrovni skrývky rozděleny osou na poloviny anebo na čtvrtiny v závislosti na velikosti a poté vybírány. Vzhledem k homogenitě výplně a mělkosti objektů byla exkavace prováděna po mechanických vrstvách o mocnosti 20 cm. Větší movité nálezy

či soubory nálezů, u kterých byl dochován jejich vzájemný vztah, např. hroby, byly preparovány *in situ* a dokumentovány samostatně

8 Nemovité archeologické nálezy

Na ploše 25B bylo prozkoumáno celkem 282 archeologických situací, z nichž 41 obsahovalo nálezy. Nejvíce nálezů bylo zařazeno pouze obecně do pravěku, dále pak do starší doby bronzové, raného a vrcholného středověku a do novověku. Ve své práci se budu nadále zabývat pouze únětickými objekty či těmi, které mohou být únětické.

Podloží bylo převážně sprašové, místy šterkopískové. Šedobílá výplň objektů byla od podloží často obtížně odlišitelná a obsahovala nízký počet artefaktů. Nejvíce zastoupeny tu byly kúlové a sloupové jámy (250). Mezi sídlištními jámami vynikal jediný v úplnosti zachovalý sklípek – objekt č. 15, na jehož dně spočívala kompletní kostra psa. Jako zachovalé spodní partie jiných zásobních jam/sklípků se jeví mělký dvojobjekt 89/53 a jáma 58. Nálezově nejbohatší byla jáma 88/192, která obsahovala více než jeden tisíc keramických zlomků rekonstruovatelných do několika celých nádob a torz několika dalších.

Ze 101 archeologických situací na ploše 26 byly nejčtenější opět kúlové a sloupové jamky (75). Spodní partie zásobních jam / sklípků mohou představovat objekty 26, 28, 58, 65 a 86. Vedle sídlištních jam únětické kultury bylo odkryto 13 objektů raně středověkého stáří – šlo o hroby 1, 61, 62, 70, 84, zahloubené útvary 63, 64, 71, 73, 80, 82, 83, 98 a polozemnici 101.

8.1 Legenda k databázi

Pro obě prozkoumané plochy jsem v programu Microsoft Office Excel 2007 vypracoval samostatné databáze kúlových a sloupových jamek a sídlištních objektů nejasného původu bez movitých nálezů (*databáze 1, 2*). V následujícím komentáři vysvětluji u každé položky, jakých hodnot může nabývat, jakých jsem použil kódů a zkratk. Všechny rozměry uvádím v centimetrech.

Číslo objektu: jednotlivé objekty byly během výzkumu označeny čísly od 1 do 281 (na lokalitě 25B) a od 1 do 101 (na lokalitě 26). Lomená čísla, např. 48/49, představují soujámí.

Typ objektu: databáze převážně evidují *sloupové* či *kúlové jamky* (sj, kj). Jámy, které nelze přiřadit k žádnému funkčnímu typu, označuji neutrálně *sídlištní objekt* (so).

Tvar profilu: rozlišení *hrotitého a mísovitého profilu* (V, U) slouží k určení křivých a sloupových jam. *Mísovitý* profil je přiřazen i rozměrnějším objektům s mísovitým či rovným dnem.

Půdorys objektu: půdorys je popsán na základě (alespoň přibližně) podobnosti s geometrickými obrazci či obecně známými tvary. Použité písemné a číselné značky: *č* – čtvercový; *e* – oválný; *k* – kruhový; *l* – lichoběžníkový; *L* – tvar písmene L; *n* – ledvinovitý; *p* – pětiúhelníkový; *r* – obdélníkový; *s* – srdčitý; *t* – trojúhelníkový; *8* – osmičkový.

Orientace: orientace je určena na základě směru delší osy objektu podle hlavních a vedlejších světových stran. Použité zkratky: *s* – sever, *j* – jih, *z* – západ, *v* – východ, *sz* – severozápad, *sv* – severovýchod, *jz* – jihozápad, *zv* – jihovýchod.

Stěny objektu: v tomto sloupci sledují svažitost stěn. Stěny označené jako *pozvolné* (*p*), svírají se dnem úhel 0° až cca 70° . *Strmými* (*s*) rozumím stěny svírající se dnem úhel od 70° do 89° . Stěny *kolmé* (*k*) směřují ku dnu v pravém úhlu. *Stupňovité* (*st*) stěny jsou schodovitě členěny². V případě, že svažitost stěn je v jednom objektu různá, uvádím před jednotlivými kódy velké písmeno označující světovou stranu příslušné stěny ve smyslu výzkumu objektů po polovinách. Jednotlivé stěny jsou odděleny lomítkem. Např.: *Vp/Zs* (východní povlovná / západní strmá).

Rozměry: u půdorysů alespoň přibližně kruhového tvaru uvádím průměr. Rozměry objektů oválného či jiného tvaru na povrchu jsou udávány délkou a šířkou (*d x š*).

Hloubka objektu: uvádím max. hloubku, měřenou od úrovně skřívky.

Zbarvení výplně: zde se uvádí barevný odstín výplně objektů. Použité kód: *š* – šedá; *sš* – světle šedá; *šb* – šedobílá; *h* – hnědá; *šh* – šedohnědá; *čh* – červenohnědá; *sšh* – světle šedohnědá; *hš* – hnědošedá; *shš* – světle hnědošedá; *tšh* – tmavě šedohnědá.

Druh zeminy: v tomto sloupci sledují druh zeminy. Použité kódy: *pr* – prachová; *ps* – písčítá; *pr-ps* – prachopísčítá; *j* – jílovitá; *št* – šterkovitá.

Výplň – příměs: zde sledují povahu příměsi ve výplni. Zkratky: *Č* – bílošedé čočky prachovité hlíny, *K* – jeden neopracovaný kámen, *KP* – příměs kamenů.

Mazanice: přítomnost mazanice v objektech je roztríděna do čtyř kategorií podle hmotnosti, tedy *1* – do 40 g; *2* – 40 až 100 g; *3* – 100 až 200 g; *4* – nad 200 g. Nejvyšší hodnota byla 446 g v objektu 60 na ploše 25B. V kategorii *do 40 g* jsou zahrnuty

² Schodovitě členění mohlo vzniknout i při druhotném zaplňování.

i objekty, z nichž mazanice nebyla vyzvednuta, ale v dokumentaci je uvedena jako nepatrná příměs ve výplni.

Uhlíky: v tomto sloupci je sledována přítomnost uhlíků ve výplni. Hodnoty množství uhlíků jsou rozříděny do tří položek: 1 – slabší příměs uhlíků včetně pouhého slabého probarvení výplně; 2 – výraznější příměs uhlíků (od 10% výplně); 3 – velmi vysoká příměs uhlíků (od 50% výplně).

Keramické zlomky: v tomto sloupci je číslicí vyjádřen počet vyzvednutých keramických stěpů.

Hmotnost keramických zlomků: zde je uvedena hmotnost vyzvednutého keramického souboru z objektu.

Superpozice: doklady superpozice označuji velkým písmenem *S* či uvádím zkratku objektu, se kterým je daný objekt v superpozici (*kj* – kúlová jamka; *sj* – sloupová jamka; *so* – sídlištní objekt).

Dům: ke každé sloupové jamce, která je součástí vymezeného půdorysu stavby, je uvedeno jeho číslo.

8.2 Katalog objektů

Z obou skrytých ploch jsem sestavil katalog větších zahloubených objektů, u kterých lze alespoň přibližně určit původní funkci anebo z nich byly vyzvednuty movité nálezy. V katalogu nejsou zastoupeny objekty, které byly prokazatelně datovány do jiného období než starší doby bronzové. Na ploše 25B je to lužický žárový hrob 128 a na ploše 26 jde o středověké objekty 1, 61-64, 70, 71, 73, 80, 82, 83, 84 a 101.

Struktura hesla je následující:

Nadpis: objekt identifikován číslem a předpokládanou původní funkcí. Objekty, u nichž není funkce rozpoznána či není jednoznačná, jsou uvedeny jako „sídlištní jámy“.

Rozměry: průměr jámy měřený u hrdla ($\varnothing P$) na skrytém a začištěném povrchu plochy, hloubka objektu (*hl.*) od úrovně skrývky. Dále uvedena orientace delší osy objektu.

Popis: tvar půdorysu, stěn a dna.

Superpozice: pokud se objekt porušoval s jiným, uvádí se to zde.

Výplň: charakter výplně po jednotlivých vrstvách podle postupu vybírání – barva, konzistence a typ zeminy.

Podloží: druh podloží.

Movité nálezy: výčet movitých nálezů po vrstvách.

Poznámka: doplňující informace k objektu.

8.2.1 Plocha 25B

Nejprve byla prozkoumána rozsáhlá vrstva nivního sedimentu v celé délce 33 m v ose S-J a zachycené šířce 12 metrů. V nejjižnější části vrstvy dosahovala úroveň skrývky hladiny podzemní vody. Vrstva byla prořata žlabovitým útvarem, probíhajícím ve směru ZSZ-VJV. V severní polovině dosahovala hloubky 28 cm, v jižní části plochy její mocnost kolísala mezi 30 až 50 cm. Vrstva byla při výzkumu rozdělena na 42 čtverců o rozměrech 3x3 m, prokopány však byly pouze liché čtverce v nejsevernější části, kde byl zjištěn žlabovitý útvar.

Výplň severně od žlabovitého útvaru tvořila velmi tvrdá šedočerná vrstva pozvolně přecházející do jílovitého podloží. Na tuto vrstvu nasedala tenká vrstva světle šedé hlíny tvořící přechod ke středně tmavé tvrdé jílovité vrstvě s přibližně 15% podílem podloží. Vrstvu v jižní části tvořila opět šedočerná tvrdá jílovitá hlína. Ve výplni se našlo sedm zlomků keramiky středověkého až raně novověkého stáří. Dále byla ve vrstvě nalezena struska (skartována), zlomky mazanice a zvířecích kostí.

Vrstvu nivního sedimentu protínal žlabovitý útvar široký 350 cm s mírně šikmými stěnami a téměř plochým rovným dnem. Zachycená hloubka útvaru kolísala mezi 60 a 90 cm. Žlab vedl od ZSZ ku VJV. Výplň tvořila vrstva šedého ulehlého jílu s příměsí uhlíků, na níž nasedala světlehnědá jílovitá vrstva s ojedinělým výskytem uhlíků. Z výplně útvaru pochází celkem 13 zlomků keramiky vrcholně středověkého a novověkého stáří. Útvar je s největším pozůstatkem novověké úvozové cesty či kanálu zahloubeného v nivním sedimentu.

Objekt č. 9 – ohniště/pec (obr. 1)

Rozměry: PØ 146 x 112 cm, hl. 35 cm., orient. V-Z.

Popis: stupňovitě zahloubená jáma oválného půdorysu s mísovitým dnem.

Superpozice: ve středu jámy byla do výplně objektu zahloubena sloupová jamka (PØ 12 cm, hl. 30 cm); do severního a severovýchodního okraje jámy byly zapuštěny další dvě sloupové jamky zasahující až do podloží.

Výplň: 1 – vrstva tuhé šedohnědé prachovité hlíny s příměsí uhlíků a movitými nálezy, 2 – slabá oranžová hlína se známkami přepálení, 3 – při dně tuhá hnědočerná prachovitá hlína s příměsí uhlíků a mazanice.

Podloží: spraš.

Movité nálezy:

vrstva 0-40: 6 zlomků keramiky, struska 11 g;

vrstva 20-40: 2 zlomky keramiky, mazanice 3g.

Poznámka: -

Objekt č. 14 – torzo nádoby zahloubené do podloží (obr. 12)

Rozměry: PØ 48 cm v nejširším místě kumulace zlomků, hl. 20 cm.

Popis: na úrovni skřívky znatelný okraj nádoby zapuštěné přímo do podloží.

Superpozice: -

Výplň: 1 – uvnitř rozpadlé nádoby se nacházela světle šedá prachovitá hlína.

Podloží: spraš.

Movité nálezy: hluboký esovitý koflík (Tab. V:3).

Poznámka: -

Objekt č. 15 – zásobní jáma (sklípek – obr. 13)

Rozměry: PØ 164 cm, hl. 220 cm.

Popis: jáma kruhového půdorysu a vakovitého tvaru na profilu s kolmými až mírně podhloubenými stěnami.

Superpozice: -

Výplň: 1 – ve svrchní třetině mocný blok tmavě šedohnědé kypré prachovité hlíny, 2 – ke středu tenčící se vrstvou žlutohnědé ulehlé jílovité hlíny, 3 – šedá měkká prachovitá hlína, 4 – žlutošedá kyprá prachovitá hlína, 5 – šedožlutý měkký prachovitý jí.

Podloží: -

Movité nálezy: –

vrstva 0-20: 3 zlomky keramiky;

vrstva 20-40: 14 zlomků keramiky (1x dno, Tab. I:7), uhlíky 1 g, kámen 104 g (3x tefrit);

vrstva 40-60: 1 zlomek keramiky, kost 6 g, kámen 10 g (2x tefrit);

vrstva 80-100: 6 zlomků keramiky;

vrstva 120-140: 4 zlomků keramiky, uhlíky 70 g, kosti 104 g;

vrstva 150: 1 zlomek keramiky (1x okraj, Tab. I:6);
vrstva 150-190: 2 zlomky keramiky;
vrstva 190-200: uhlíky 24 g, kost 7 g;
vrstva 100-200: 3 zlomky keramiky, uhlíky 9 g, úštěp;
vrstva 210-220: 2 zlomky keramiky;
dno: 1 zlomek keramiky, uhlíky 8 g, kosti 201 g.

Poznámka: -

Objekt č. 35 – sídlištní objekt (obr. 2)

Rozměry: PØ 182 x 87 cm, hl. 12 cm, orient. S-J.

Popis: mělká mísovitá jáma oválného půdorysu s mírně šikmými stěnami a plochým dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – světle šedohnědá ulehlá prachovitá hlína s nepatrnou příměsí uhlíků.

Movité nálezy: -

Podloží: sprašové.

Poznámka: objekt připomíná hrobovou jámu bez dokladů pohřbu, vzhledem k absenci movitých nálezů nelze k funkci říct nic bližšího.

Objekt č. 39 – sídlištní jáma (obr. 3)

Rozměry: PØ 202 cm, hl. 12 cm.

Popis: mělká mísovitá jáma kruhového půdorysu se stěnami pozvolně klesajícími k rovnému dnu.

Superpozice: prozkoumána je jen východní polovina.

Výplň: 1 – ornice, 2 – hnědočerná tuhá jílovitá hlína, 3 – při dně světle šedohnědá prachovitá hlína.

Movité nálezy: -

Podloží: sprašové.

Poznámka: mohlo by jít o spodní partii zásobní jámy, resp. sklípku.

Objekt č. 41 (obr. 14, 15)

Rozměry: PØ 530 x 355 cm, hl. 55 cm.

Popis: mohutné soujámí nepravidelného tvaru s plochým dnem; objekt byl schodovitě zahlouben v úrovních 30 a 55 cm.

Superpozice: -

Poznámka: na jihozápadní straně pokračoval mimo zkoumanou plochu; v příkrých stěnách obou schodů byly zahloubeny dohromady 4 sloupové jámy.

Výplň: 1 – vrstva středně šedohnědé prachovité hlíny v horní polovině JZ části objektu, 2 – červenohnědá ulehlá jílovitá hlína v SV části jámy v plné mocnosti objektu a v JZ části ve spodní polovině s příměsí čocek šedé prachovité hlíny s nepatrným obsahem uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-20: 7 zlomků keramiky (1x prstování, Tab. I:1), mazanice 21 g;

vrstva 10-20: 2 zlomky keramiky;

vrstva 20-40: 40 zlomků keramiky (2x okraj, 1x rýhování, Tab. I:2, 3, 5), uhlíky 1 g;

vrstva 40-60: 31 zlomků keramiky, uhlíky 98 g;

vrstva 60: 1 zlomek keramiky (1x okraj, Tab. I:4), uhlíky 44 g.

Poznámka: -

Objekt č. 51 – ohniště/pec (obr. 4)

Rozměry: PØ 118 cm, hl. 26 cm.

Popis: mísovitá jáma kruhového půdorysu s pozvolně klesajícím stěnami a rovným dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – světle šedohnědá ulehlá písčité hlína, 2 – tenká okrová vrstva tvrdé písčité hlíny s 30% příměsí drobtů mazanice a 20% drobtů uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 20-30: mazanice 26 g.

Poznámka: -

Objekt č. 52 a 93 – sídlištní jáma (obr. 16, 17)

Rozměry: PØ 320 x 260 cm, hl. 44 cm, orient. SZ-JV.

Popis: mělká schodovitě zahloubená jáma nepravidelného půdorysu s plochým dnem

Poznámka: na západní straně zabíhá do profilu a pokračuje mimo zkoumanou plochu; v jihozápadním rohu a na dně východní části jámy byly zahloubeny dvě patrně kulevé jamky.

Superpozice: -

Výplň: 1 – světle šedohnědá ulehlá prachovitá hlína s nepatrnou příměsí uhlíků v horní polovině výplně.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-10: 4 zlomky keramiky (2x okraj, Tab. I:11, 12).

Poznámka: kúlové jamky, pokud nejde o superpozici (či myší díry), dokládají přítomnost jakési konstrukce.

Objekt č. 53 a 89 – sídlištní jáma (obr. 5)

Rozměry: PØ 173 x 168 cm a 200 x 150 cm, hl. 35 cm., orient. S-J.

Popis: soujámí dvou jam oválného půdorysu oddělených tenkou šjíjí.

Superpozice: -

Výplň: objekt 1 – světle šedohnědá ulehlá prachovitá hlína s příměsí podloží, uhlíků (5%) a šedých čoček prachovité zeminy (15-20%), objekt 2 – světlá šedohnědá tuhá jílovitá hlína s příměsí podloží a drobtů uhlíků 5% a šedých čoček prachovité hlíny 15%.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

dno: 1 zlomek keramiky.

Poznámka: spodní partie zásobních jam, vzhledem ke stavu zachování nelze určit, zda současných či různého stáří.

Objekt č. 58 – sídlištní jáma (obr. 6)

Rozměry: PØ 200 x 166 cm, hl. 26 cm, orient. SZ-JV.

Popis: jáma oválného půdorysu s pozvolně klesajícími stěnami a rovným dnem.

Superpozice: ve stěně při jižním okraji jámy byla zahlobena jamka (PØ 56 cm).

Výplň: 1 – středně šedohnědá ulehlá prachovitá hlína s 5% příměsí uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-20 cm: 2 zlomky keramiky, kámen 8g (tefrit).

Funkce: objekt může představovat spodní partii obilního sila.

Objekt č. 87 – kumulace keramiky a mazanice (obr. 7)

Rozměry: PØ 39 x 48 cm, hl. 4 - 6 cm.

Popis: kumulace mazanice a keramiky tvořící po vybrání mělkou oválnou prohlubeň.

Superpozice: -

Výplň: 1 – v okolí koncentrace nebyla výplň rozlišitelná žádná výplň.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-10: 45 keramických zlomků (silně přepálené), mazanice 576 g.

Poznámka: -

Objekt č. 88 a 192 – sídlištní jáma (obr. 18, 19)

Rozměry: PØ 160 cm a 370 cm, hl. 19 cm a 88 cm, orient. V-Z.

Popis: jáma lichoběžníkovitého půdorysu se strmými stěnami a plochým dnem (č. 192), u západní strany se k ní přimyká oválná jáma s plochým dnem (č. 88), ve střední části objektu č. 192 byla zjištěna rozsáhlá kumulace keramických střepů.

Superpozice: -

Výplň: 1: šedohnědá prachovitá hlína s 6 % podílem uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: 1134 zlomků keramiky (rekonstruováno 6 celých nádob či větších torz, Tab. V:1, 2, 4, Tab. VI:1-3), mazanice 91 g, kamenné artefakty (1 křemenný otloukač).

Poznámka: blíže neurčitelné soujámí sekundárně užitě jako odpadní jáma.

Objekt č. 91 – sídlištní jáma (obr. 8)

Rozměry: PØ 238 cm, hl. 45 cm., orient. V-Z.

Popis: jáma půdorysu nepravidelné elipsy s mísovitým profilem a pozvolně klesajícími stěnami.

Superpozice: V severovýchodní části se nacházela sloupová jamka (PØ 54, hl. 33 cm).

Výplň: 1 – šedohnědá tuhá prachovitá hlína (výplň sloupové jamky) s příměsí uhlíků (15 %) a mazanice (2 %), 2 – středně okrová ulehlá písčité hlína, 3 – šedohnědý šterkovitý měkký písek.

Podloží: šterkopískové.

Movité nálezy: -

Poznámka: -

Objekt č. 100 – sídlištní jáma (obr. 9)

Rozměry: PØ 239x132 cm, hl. 90 cm.

Popis: nepravidelné soujámí se stupňovitě se zužujícími pozvolnými stěnami a plochým dnem.

Superpozice: ve východní části jámy zahloubena kúlová jamka.

Výplň: 1 – černohnědý tvrdý prachovitý jíl, 2 – hnědošedý kyprý jílovitý písek.

Podloží: slínové.

Movité nálezy:

vrstva 0-20: 10 zlomků keramiky (2x drsnění, 1x výduť, Tab. I:9, 10);

vrstva 20-40: 20 zlomků keramiky (2x drsnění, Tab. I:8).

Poznámka: -

Objekt 127 – sídlištní jáma / přírodní deprese (obr. 20)

Rozměry: PØ 600 x 188 cm, hl. 36 cm.

Popis: rozsáhlé mělce zahloubené soujámí s nerovným dnem.

Superpozice: objekt prozkoumán pouze ve východní části, západní část pokračovala mimo zkoumanou plochu.

Výplň: 1 – ornice, 2 – podorničí, 3 – šedohnědá silně ulehlá prachovitá zemina.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-10 dno: mazanice 11 g.

Poznámka: Může jít jak o blíže neurčitelnou sídlištní jámu, tak i o přírodní depresi vyplněnou splachy.

Objekt č. 264 – sídlištní jáma (obr. 11)

Rozměry: PØ 42 cm, hl. 13 cm.

Popis: mísovitá jamka kruhového půdorysu s příkrými stěnami a rovným dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – šedohnědá ulehlá prachovitá hlína s 40% příměsí mazanice a 20% uhlíků.

Podloží: šterkopískové.

Movité nálezy: -

Poznámka: Vzhledem k vysokému zastoupení mazanice a uhlíků ve výplni by se mohlo teoreticky jednat o pozůstatky ohniště či pece.

8.2.2 Plocha 26

Objekt č. 19 – sídlištní jáma (obr. 21)

Rozměry: PØ 242 x 204 cm, hl. 42 cm.

Popis: nepravidelně lichoběžníkovitý mísovitý objekt s pozvolně klesajícími stěnami a zaobleným až hrotitým dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – na povrchu tmavá červenohnědá měkká vrstva písčité hlíny s 25% podílem uhlíků, 2 – světle šedý tuhý prachovitý jíl s 15% příměsí podloží, 3 – ke stěnám přiléhající bloky ulehlé červenohnědé sprašové hlíny.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy:

vrstva 0-20: mazanice 118 g.

Poznámka: -

Objekt č. 24 – žlabovitý útvar (obr. 22)

Rozměry: PØ 260 x 26-40 cm, hl. 12-30 cm.

Popis: žlabovitý útvar ve dvou třetinách své délky směřující Z-V směrem a ve zbývající třetině je zalomený J-Z směrem; jihozápadní závěr žlabu je ukončen nepravidelnou mísovitou jamkou.

Superpozice: a na východním konci žlab ústí do mělké mísovité jámy (*objekt 25*).

Výplň: 1 – šedohnědá tuhá písčitá hlína s příměsí mazanice, kostí, kamení a uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: -

Poznámka: útvar by mohl být základovým žlabem.

Objekt č. 25 – sídlištní jáma (obr. 22)

Rozměry: PØ 154 cm, hl. 26 cm.

Popis: mělká mísovitá jáma téměř kruhového tvaru s mírně skloněnými stěnami.

Superpozice: ve východní stěně jámy je zahloubena kúlová jamka (*objekt 79*).

Výplň: 1 – světlá bělošedá prachovitá hlína s 5% příměsí uhlíků, 2 – blok hnědé tuhé písčité hlíny s rozptýlenými uhlíky při jižní stěně.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: –

vrstva 0-10: 4 zlomky keramiky.

Poznámka: -

Objekt č. 26 – sídlištní jáma (obr. 23, 24, 25)

Rozměry: PØ 124 x 108 cm, hl. 34 cm, orient. V-Z.

Popis: jáma oválného půdorysu s velmi strmými stěnami a plochým dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – šedá tuhá prachovitá hlína s 5% příměsí uhlíků a 3% mazanice 2 – vespod blok šedohnědé tuhé písčité hlíny s rozptýlenými uhlíky při západní stěně.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy –

vrstva 0-10: 19 keramických zlomků (2x dno, 1x rytí, 6x drsnění, Tab. III:6, 7, Tab.

IV:1, 4, 7-10), uhlík 1g, mazanice 1427 g;

vrstva 0-20: mazanice 354 g, 22 keramických zlomků (5x dno, 2x okraj, 1x výčnělek, 1x žlábkování; Tab. III:1, 3-5, 8-10, Tab. IV:2, 3, 6);

vrstva 20-40: kámen 1414 g (2x zlomek drtící podložky, 1x drtič 1x valoun, 3x tefrit), mazanice 249 g, 3 keramické zlomky, uhlík 17 g, kost 6 g;

vrstva 40: 3 keramické zlomky (1x odsazené hrdlo, Tab. III:2), mazanice 21 g.

Poznámka: pravděpodobně spodní partie zásobní jámy, resp. sklípku.

Objekt č. 28 – sídlištní jáma (obr. 26)

Rozměry: PØ 81 cm, hl. 21 cm.

Popis: mísovitá jáma téměř kruhového půdorysu s mírně skloněnými stěnami a plochým dnem.

Superpozice: v západní stěně byla zahlobena kotlovitá jamka s kolmými stěnami a plochým dnem.

Výplň: 1 – šedočervená tuhá prachovitá hlína, 2 – při dně bílošedá prachovitá hlína.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: -

Poznámka: objekt připomíná spodní partii zásobní jámy. Kúlová jamka, pokud se nejedná o superpozici, může být dokladem konstrukce.

Objekt č. 58 – sídlištní jáma (obr. 27)

Rozměry: PØ 168 x 160 cm, hl. 24 cm.

Popis: zdvojená ledvinovitá jáma s kotlovitým profilem, příkrými stěnami a plochým dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – šedohnědá písčité hlína s ččkami bílošedé prachové hlíny a drobků uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: –

vrstva 0-20: 8 zlomků keramiky (1x dno, 1x okraj, Tab. II:7, 9).

Poznámka: nejspíše spodní část obilného sila či sklípku.

Objekt č. 65 – sídlištní jáma (obr. 28)

Rozměry: PØ 258 x 154 cm, hl. 30 cm, orient. S-J.

Popis: jáma oválného půdorysu s pozvolně klesajícími stěnami a mísovitým dnem.

Superpozice: ve východní části byla do dna jámy zahloubena mělká mísovitá jáma.

Výplň: 1 – šedohnědá jílovitá tuhá hlína s příměsí mazanice a uhlíků.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: –

vrstva 0-20: 2 zlomky keramiky, mazanice 17 g, uhlík 1 g.

Poznámka: nejspíše spodní partie obilního sila či sklípku.

Objekt č. 72 – sídlištní jáma (obr. 29)

Rozměry: PØ 278 x 144 cm, hl. 28 cm, orient. S-J.

Popis: jáma obdélného půdorysu se zaoblenými rohy se stěnami pozvolně klesajícími k plochému dnu.

Superpozice: -

Výplň: 1 – šedohnědá tuhá písčité hlína.

Podloží: jílovitá spraš.

Movité nálezy: –

vrstva 0-10: 8 zlomků keramiky (1x okraj, Tab. II:6).

Poznámka: objekt připomíná hrobovou jámu, avšak neobsahoval kosterní pozůstatky.

Objekt č. 86 – sídlištní jáma (obr. 30)

Rozměry: PØ 150 x 100 cm, hl. 40 cm, orient. SZ-JV.

Popis: jáma oválného půdorysu se stupňovitými stěny a mísovitým dnem.

Superpozice: -

Výplň: 1 – šedohnědá tuhá písčitá hlína s ččkami uhlíků a příměsí mazanice.

Podloží: sprašové.

Movité nálezy: –

vrstva 0-20: mazanice 225 g, kámen 4 g (1x droba³).

Poznámka: nejspíše spodní část zásobní jámy či sklípku.

8.3 Nadzemní sloupové stavby

V této kapitole se věnuji popisu reliktnů nadzemních staveb a předkládám návrh jejich interpretace a hypotetické rekonstrukce.

8.3.1 Plocha 25B

První hypotetický půdorys se vyrýsoval v jižní části plochy 25B. Označil jsem jej **stavba č. 1** (obr. 31). Je orientován ve směru jihozápad – severovýchod. Jeho delší stěny jsou vymezeny v úseku dlouhém zhruba 5,7 metru řadou tří protilehlých dvojic sloupových jam v cca dvoumetrových rozestupech (severozápadní: 214 a 215, 211 a 212, 196; jihovýchodní: 216 a 217, 208 a 207, 227 a 205). Šířka půdorysu v těchto místech činí zhruba necelé čtyři metry. Jihovýchodní stěnu uzavírá z jedné strany další dvojice kůlových jam 203 a 247, která je vzdálená od té poslední 0,75 m; jako pokračování jihozápadním směrem se po více než třímetrové mezeře nabízí dva páry sloupových jamek 229+230 a 236+237, případně i dvě solitérní jamky 240 a 242, stojící v řadě s rozestupy 0,6 m, 1 m a 1,4 m. K severozápadní stěně lze s určitou opatrností přičíst kůlovou jamku 201 a snad i 181. Stopy po vnitřní nosné konstrukci by mohla představovat pravidelná čtveřice větších sloupových jam 210, 206, 193 a 204, rozmístěných ve vrcholech čtverce o stranách 2-2,4 m. Rovněž pozůstatkem vnitřní konstrukce bude nejspíše necelé čtyři metry vzdálená skupina jamek 202, 246, 251 a 228, ležící v řadě kolmo k delší ose půdorysu.

Všechny sloupové jamky v půdorysu mají ploché dno. Stěnové jamky dosahují hloubky 4-12 cm. Výjimku představují objekty 240, 242 (oba 14 cm), 201 a 181 (16 a 22 cm), avšak ty patří k půdorysu s menší pravděpodobností. Čtveřice sloupů vnitřní konstrukce 193, 204, 206 a 210 jsou nejhlubší a zároveň nejrozměrnější (hl.: 14, 18, 18 a 25 cm; ø: 44, 56, 77x60, 68 cm). Naopak u řady jam 202, 246, 251 a 228 není až tak

³ Za určení horniny děkuji Mgr. Janu Juráčkovi z přírodovědeckého oddělení MVČ.

výrazný rozdíl oproti stěnovým jamkám (hl.: 12, 11, 15 a 12 cm; ø: 51, 34x35, 58 a 52 cm).

Keramické zlomky byly vyzvednuty z jamek jak v půdorysu (203, 234, 247), tak v jeho bezprostřední blízkosti (200, 199/226, 248). V získaném keramickém souboru se nenachází žádný zlomek s chronologickými znaky. Trojice zlomků z objektů 199/226, 203 a 247 prokazatelně pochází z jedné nádoby. Mezi movitými nálezy z objektů 202 a 234 jsou i dva zlomky mazanice s negativy tyče (ø: 2-4 cm), jeden otisk prutu a štípaného prvku.

Vzhledem k nepřítomnosti zařaditelných nálezů a stavu dochování půdorysu je možnost kulturní a funkční interpretace stavby pouze hypotetická. Konstrukce stavby není pro únětickou kulturu podle dosavadního stavu poznání typická. Dvojice sloupových jamek by mohly být zřejmě pozůstatky kleštinové konstrukce, pro kterou nejsou ve starší době bronzové Čech a Moravy zatím žádné doklady. Zdvojené stěnové sloupové jamky jsou známy například ze sídliště kultury zvoncových pohárů v Izier-Genlis ve Francii (*Nadler 1997*, Abb. 10; *Bláhová-Sklenářová 2012*, 98, obr. 96). V současnosti jsou v Čechách známy půdorysy domů kultury zvoncovitých pohárů např. z Kozel na Mělnicku (*Zápotocký 2014*, 682), Hostivic (*Hložek – Turek 2007; Turek 2011*) či Líbeznic (*Turek 2011*, 789-793). Avšak v tomto půdorys z Plačic nemá elipsovitý tvar. Bohužel se nedochovaly stopy ani po jedné z kratších stran. Dle čtveřice sloupových jam vnitřní konstrukce rozmístěných ve vrcholech čtverce by se mohlo jednat (nejméně částečně) o trojlodní stavbu. U zmíněných půdorysů domů z Izier-Genlis lze nalézt podobné čtvercové uspořádání sloupů nosné konstrukce, naznačující trojlodní uspořádání (*Nadler 1997*, Abb. 10). Trojlodní domy se vyskytují v severozápadní Evropě od starší doby bronzové jako severoevropský halový (trojlodní) dům (*Bláhová-Sklenářová 2012*, 64-65, 102, 109). Částečný trojlodní systém se vyskytuje také ve starší době bronzové i na některých středoevropských únětických lokalitách, a to v západní části jinak dvojlodního půdorysu domu (*Bláhová-Sklenářová 2012*, 100).

Ve prospěch kultury zvoncovitých pohárů by hovořila četnost jejích nálezů v okolí (viz kapitolu 5.4), přičemž nejbližší známá (sídlištní) lokalita se nachází zhruba jeden kilometr jižně za Plačickým potokem v místě přeložky na Vlčkovice (*Bláha – Horník – Novák 2012*, 173-174). Přítomnost prvků kultury zvoncovitých pohárů na lokalitě by mohla být dokladem kontinuálního místního vývoje tradice stavitelství

z pozdního eneolitu do starší doby bronzové. Je známo, že stavební tradice únětické kultury má kořeny v eneolitu (*Bláhová-Sklenářová 2012, 99*).

Stavba č. 2 (obr. 32) se nachází severně hned nad hypotetickým půdorysem označeným jako stavba č. 1. Jeví se jako část půdorysu elipsovitého domu s obloukovitým severo-severovýchodním závěrem. V obloukovitý závěr stavby by se zde mohly sbíhat dvě zachovalé stěny – severozápadní (délka 11,3 m; objekty: 197, 198, 164, 168, 162, 157) a jihovýchodní (délka cca 4,8 m; objekty: 158, 173 a 163). Stopami po nosných sloupech vnitřní konstrukce mohou být objekty 169, 47, 129 a 171, rozmístěné ve vrcholech čtverce o délce 1-1,4 m.

Rozměry půdorysů sloupových jamek jihovýchodní stěny činí 34-40 cm (158 a 163) a 63 cm (173). Hloubka těchto objektů dosahuje 9-17 cm (163, 173) a 24 cm (158). Průměr jamek severozápadní stěny se pohybuje v rozmezí 40-50 cm (116, 162, 164, 168) a největší je 75 cm (157); jejich hloubka činí 7-8 cm (116, 168) a 18 cm (157). Sloupy 169, 47, 129 a 171 z hypotetické vnitřní konstrukce mají průměr 70x50, 54, 74x52, 44 cm a hloubku 12, 20, 20, 11 cm. Všechny uvedené objekty mají ploché dno. Vzdálenosti mezi jednotlivými sloupovými jamkami v severozápadní stěně jsou 1,2 m, 4,2 m, 2,1 m, 1,6 m, 1,2 m a 1,2 m. V jihovýchodní stěně odstupy mezi objekty činí 2,3 m, 1 m a 1 m. Dochovaná maximální šířka půdorysu je 5,6 m.

Tento hypotetický půdorys je dochováním, počtem a rozmístěním sloupových jam podobný nálezům z Líbeznic (stavba 1, 2: *Hložek – Turek 2007; Turek 2011*, obr. 12) či Hostivic (*Turek 2011*, obr. 10), které jsou nepřímo datovány do kultury zvoncovitých pohárů (*Turek 2011*, 789). Ani z tohoto půdorysu nepochází prokazatelně datovatelný materiál (objekty 157, 158: Tab. II:3). Také ve shodě s analogickými situacemi půdorys nemá pokračování. Podobně jako v předchozím případě, tak i zde by nápadná čtveřice nosných sloupů ve vrcholech čtverce mohla poukazovat na trojlodní stavbu.

Stavba č. 3 (obr. 33). Třetí hypotetický půdorys se nachází zhruba 15 m severně od stavby č. 2. Fragment severozápadní stěny by mohl představovat 7,4 m dlouhý úsek sloupových jam 79, 104 a 105, 126, 110 a 124 (hl.: 10, 16, 26, 10, 18, 10; \varnothing : 30, 40x24, 30, 31, 30, 34), na kterou po třímetrové mezeře navazuje hypotetický úsek jihozápadního obloukovitého závěru, vymezený objekty 115, 118 a 175 (hl.: 24, 37, 34; \varnothing : 60x40, 46, 48). Jeho zbytek s navazující jihovýchodní stěnou by pokračoval již mimo zkoumanou plochu. Mezi jamkami severozápadní stěny je mezera zhruba 1,9 m. Jejich zdvojení a poloha solitérních jamek naznačuje možnou kleštinovou konstrukci. Stopy

po vnitřní nosné konstrukci můžou představovat sloupové jamy 111, 112, 114 a 123 (hl.: 22, 16, 20, 16 a 40; \varnothing : 84x42, 88x68, 86x69 a 77). Prozkoumaná hypotetická část půdorysu je dlouhá 10 m a široká 7,4 m.

Při konstrukčním řešení hypotetické severozápadní stěny není vyloučeno užití kleštin. Tento navržený půdorys, stejně jako u předchozích situací, má zaoblený závěr a tudíž zde lze opět s opatrností předpokládat jeho pozdně eneolitický původu. Avšak výsledná šířka je příliš veliká. Rekonstrukce a datace je vzhledem k stavu dochování situace a absenci chronologického materiálu pouze hypotetická.

Alternativní interpretací této situace by mohlo být pravoúhlé jihozápadní nároží domu vyčnívající z neskryté plochy (obr. 34). Vymezuje jej úsek severozápadní delší stěny (délka 9,5 m, objekty 109, 112, 111 a 115) a fragment kratší jihozápadní stěny (6,3 m, objekty 175 a 118). Sloupy severozápadní stěny jsou rozmístěny v rozmezí od 1,6 m do 2 m. Pozůstatek vnitřní nosné konstrukce by mohla představovat rozměrná sloupová jáma 123 (hl. 40 cm, \varnothing : 77 cm), ležící zhruba ve středové ose pomyslného domu.

Pravoúhlé nároží, jihozápadní – severovýchodní orientace hypotetického půdorysu a náznak středové řady nosných sloupů poukazují na možnost, že by se mohlo jednat o část dlouhého domu únětické kultury. Avšak rozestupy sloupových jam fragmentu severozápadní stěny jsou podstatně větší, než jaké bývají u podélných stěn domů typu Březno. Nicméně rozsah skryté plochy, nejednoznačnost situace a absence chronologického materiálu nedovoluje k interpretaci tohoto hypotetickému půdorysu cokoliv bližšího.

8.3.2 Plocha 26

Půdorys označený jako **stavba č. 4** (obr. 35) se nachází na nejvyšším místě lokality (245 m n. m.). Je orientován ve směru severozápad-jihovýchod. Stavba byla dle dochovaného půdorysu dlouhá přes 31 m a široká asi 6,8 m. Půdorys byl dochován takřka v úplnosti. Delší jihozápadní stěnu vymezuje zhruba v jedné třetině úsek sedmi sloupových jam 41-47 v rozestupech 0,65 – 1 m, po nich následuje 4 m velká mezera, na kterou navazuje řada dalších 12 jam⁴. K jihozápadní stěně by mohla patřit i jamka 48 (hl.: 10 cm; \varnothing : 22 cm), ležící od úseku jam 41-47 s odstupem necelých 2 m, stavba by

⁴ Tento úsek stěny se ve zpracovávané fázi výzkumu nacházel pod neodkrytou plochou, na plánu jsou již tyto sloupové jámy zaneseny. Jedná se o jamky 208, 209, 212-214, 221-224, 244, 245, 235.

tak dosahovala délky přes 33 m. Delší severovýchodní stěna je tvořena objekty 4-8, 10-12, 14, 38 v rozestupech 0,7 – 1 m, max. 1,5 a 2,3 m, následuje zhruba čtyřmetrová mezera a na ni navazuje šestice sloupových jam 20, 21, 49-52 ve vzájemných vzdálenostech 0,95-1,2 m. Zbytek stěny zabíhá pod neskrytou plochu. Stopy východního závěru domu, jak je u tohoto typu běžné, se nedochovaly. Stejně tak nebyly zachyceny pozůstatky opačného konce, tj. hypotetické severozápadní kratší stěny domu. Z vnitřního nosného systému se zachovaly tři jámy (15, 31 a 22) po nosných sloupech, které sledovaly středovou osu. Tyto sloupové jámy jsou i nejrozměrnějšími objekty v půdorysu domu (hl.: 16, 40, 45; \varnothing : 34, 15, 22 cm).

Všechny jamky v půdorysu stavby mají ploché dno a jsou kruhového či oválného tvaru na povrchu. Velikost průměru jamek severovýchodní stěny půdorysu spadá do intervalů 14-17 cm (6, 7, 11, 52), 20-25 cm (5, 10, 13, 20, 49-52), 28-36 cm (12, 14, 21, 38) a jejich hloubka činí 4-8 cm (11, 13, 20), 10-15 cm (4, 5, 14, 38, 49-52) a 16-21 cm (6-8, 10, 12). Průměr objektů v úseku jihozápadní stěny je 22 cm (objekt 47), 30-32 cm (42-43, 45), 38-42 cm (41, 44, 47) a hloubka 10-14 cm (41, 45, 47), 16-20 cm (43, 44, 46) a 32 cm (42).

Zhruba v polovině půdorysu byla uvnitř při jižní stěně zjištěna zachovalá spodní partie zásobní jámy (objekt 26). Ta obsahovala vedle zlomků kamenných drticích podložek četné typické keramické zlomky, které jámu spolehlivě řadí do mladší únětické kultury (Tab. III a IV). Z objektu také byly vyzvednuty dva zlomky mazanice s otiskem kuláče (\varnothing : 10-13 cm) a tyče (\varnothing : 2-3 cm). Vzhledem k tomu, že spodní partie obilného sila nijak nezasahuje do obvodu konstrukce dlouhého domu, zůstává možnost, že byly současné.

V blízkosti severní stěny z vnější strany půdorysu byl zachycen žlab (objekt 24) ústící do mělké mísovité jámy (objekt 25). Velmi podobný objekt byl zjištěn na únětickém sídlišti v Postolopretch rovněž při stěně dlouhého domu⁵ (*Soudský 1953*, 315-318). Postoloprtský žlab byl dlouhý 375 cm a mírně se svažoval ke kruhové jámě o velikosti 150 x 125 cm a hloubce 90 cm od ornice (*Soudský 1953*, 315). Objekt 24 byl o více než metr kratší (délka 260 cm) a svažoval se do jámy o průměru 154 a hloubce 26 cm od úrovně skrývky. Dle interpretace B. Soudského šlo o trativod, který měl vedle odvodňovací funkce zachytávat vodu pro její další užití (*Soudský 1953*, 318).

⁵Dům 10 - původně byl mylně vymezen jako kratší půdorys: *Pleinerová 2002*, 163; *Bláhová-Sklenářová 2012*, 99.

Zlomky keramiky byly pouze ve dvou sloupových jamách: okraj v objektu 50 (Tab. II.:5) a deset atypických střepů v jamce 29, avšak nejde o chronologicky citlivý soubor. Půdorys tvaru protáhlého obdélníka dvojpodlažní konstrukce odpovídá únětickým domům typu Březno (*Pleinerová 2002*). Rámcově do charakteristik spadají i jeho rozměry, avšak severozápadní – jihovýchodní orientace není běžná.

9 Movité archeologické nálezy

Během exkavace na ploše 25B bylo vyzvednuto celkem 2 436 movitých nálezů pocházejících ze 44 objektů. Z plochy 26 pochází celkem 231 movitých získaných z 26 objektů. Většinu artefaktů zastupují zlomky keramických nádob (78,5%), následují pak zlomky mazanice (9%) a kamenné artefakty (7,5%). Zbytek tvoří železo, struska, zvířecí kosti a nálezy recentního stáří (dohromady 5%).

9.1 Keramické nálezy

Stejně jako na většině sídlištních lokalit, i na tomto nalezišti tvoří drtivou většinu zlomky keramických nádob. Z plochy 25B pochází celkem 2 333 střepů. Do únětické kultury bylo datováno celkem 2 180 zlomků. Z důvodu nevýraznosti souboru nepracují s pojmem věteřovské kultury. Ostatní jsou kromě jedné lužické hrobové nádoby (popelnice) středověkého a novověkého stáří. Z 1 954 únětických zlomků se podařilo složit pět celých nádob a dvě torza. Z plochy 26 pochází 149 střepů z 18, z nichž 99 náleží únětické kultuře, zbylé souvisí s raně středověkým pohřebišťem.

Většina ze slepených nádob či torz je charakteristická pro klasickou východočeskou únětickou kulturu (*Moucha 1963*, 21-23, Tab. VII). Jedná se o torzo zásobnice s výčnělkou na rozmezí zdrsňeného vejčitého těla a vyhlazeného prohnutého hrdla s ven vyhnutým okrajem (dochovaná výška 17 cm, průměr okraje 17 cm, Tab. VI:3). Nádoba má analogie v nálezech z Hořiněvse a Horního Přímu (*Moucha 1963*, Tab. VII: 30, 31).

Dalším mladoúnětickým tvarem je amfora s uchy na rozmezí těla a nízkého hrdla (dochovaná výška 16,8 cm, průměr okraje 14,5 cm, Tab. V:1), která má obdobu v amfoře z Hořiněvse (*Moucha 1963*, 22-23, Tab. VII:32).

Dvě vysoké bezuché nádoby s výčnělkou se podobají nádobě z hrobu v Horním Přímu (*Domečka 1910-12*, 466, Tab. XXI:8). První nádoba má v podhrdlí čtyři vertikální výčnělky (průměr podstavy 14,2 cm, průměr maximální výduti 28 cm, průměr okraje 18 cm, výška 30,8 cm, Tab. VI:2) a druhá tamtéž čtyři horizontální výčnělky (průměr podstavy 15,5 cm, průměr maximální výduti 30,5 cm, průměr okraje 23,6 cm, výška 37,4 cm, Tab. V:2).

Jediný koflík v souboru má měkkou profilaci (průměr podstavy 3,3 cm, průměr max. výduti 8,3 cm, průměr okraje 7 cm, výška 7,2 cm, Tab. V:4). Koflík lze

přisoudit klasické fázi únětické kultury (srov. *Stuchlík 1993*, Tab. CLVII:7; *Vokolek 1993*, Obr. 15:15). Do přesně vymezené kategorie nelze zařadit hrnek s uchem na spodku hrdla (průměr podstavy 8,3 cm, průměr na max. výduti 15 cm, průměr okraje 16,4 cm, výška 11,4 cm, Tab. V:3), který se vyskytuje po celou dobu trvání únětické kultury (*Stuchlík 1993*, 253).

Nejasnosti ohledně datace vyvolává vysoká dvojkónická nádoba s jednoduchou páskou a vodorovným uchem umístěnými na maximální výduti (průměr podstavy 15,6 cm, průměr max. výduti 34,4, průměr okraje 26 cm, výška 39,6 cm, Tab. VI:1). Ucho tzv. „lovosického typu“ se začíná objevovat již ve středoúnětickém stupni, zato plastická páska je příznačná pro mladší únětickou kulturu (*Jiráň ed. 2008*, 42, 47). Podobná dvojkónická nádoba, zařazená do starší únětické kultury, byla nalezena v Lysolajích (Praha 6), avšak místo ucha a plastické pásky má na maximální výduti čtyři výčnělky (*Havel – Kovářik 1982; Kovářik 1984a*). Další srovnatelná nádoba byla nalezena v Košířích (Praha 5: *Stocký 1925*, 27-28; *Stocký 1931*, Tab. II:8). Vysoká nádoba s vejčitým tělem a vodorovným uchem na rozhraní hrdla a těla byla datována do starší únětické kultury (*Smejtek 2005*, 440).

V keramickém souboru převládají zlomky středně velkých užitkových nádob. Velké zásobní nádoby jsou zastoupeny zhruba v jedné třetině zlomků a zbytek tvoří fragmenty stolní keramiky. Z úpravy povrchu je nejčastější tzv. blátivé drsnění (Tab.: IV:1, 4, 8-10; Tab. VI:3), v menší míře se pak vyskytuje i prstování (Tab. I:1, 8, 9). Tyto fragmenty lze podle jejich tloušťky (7-14 mm) přisoudit užitkovým nádobám či zásobnicím.

Plastické výzdobné prvky zastupuje vedle zmíněných výčnělků a jedné plastické lišty na zrekonstruovaných nádobách a torzu pouze ojedinělý zlomek horizontálního jazykovitého výčnělku (Tab. III:5). Pochází zřejmě z užitkové či zásobní nádoby. Z vhloubených výzdobných prvků je dochováno žlábkování (Tab. II:1; Tab. III:1). Dvakrát se v souboru vyskytlo žlábkování v podhrdlí (dva a tři žlábků), v jednom případě u nádoby s prohnutým hrdlem a široce rozevřeným okrajem. Se žlábkováním se lze setkat ve starší době bronzové pouze na Moravě (*Mikulková – Stuchlík – Vitula 1996*, 148, Obr. 4:5; *Salaš 1999*, 273, Obr. 5:3, 7:3-7). Jeho přítomnost ve zkoumaném souboru poukazuje na moravské vlivy zaznamenané v mladším období východočeské únětické kultury (*Moucha 1978*, 341). Rytá výzdoba je zastoupena na dvou střepech (Tab. III:5). Ta je typická především pro koflíky a džbánky ze staršího období, zřídka se vyskytuje i v mladším (*Vokolek 1993*, 38, 42).

9.1.1 Legenda k databázi

Pro každou plochu jsem vypracoval v programu Microsoft Office Excel 2007 samostatnou databázi keramických zlomků (*databáze 3, 4*). V následujícím komentáři je u každé položky vysvětleno, jaké byly použity kódy a zkratky.

Č. sáčku: číslo sáčku, ve kterém jsou nálezy uloženy v MVČ.

Č. objektu: číslo jámy, ze které byl keramický soubor vyzvednut.

Hmotnost: hmotnost keramického souboru v příslušném sáčku v gramech.

Vrstva: zde je uvedeno, z jaké vrstvy ve výplni objektu nález pochází (v cm) nebo zda se zlomek nacházel na povrchu či na dně.

Počet zlomků: počet zlomků v příslušném sáčku.

Síla střepu: u všech keramických zlomků jsem pomocí posuvného měřítka změřil jejich sílu na lomu a následně je zařadil do jedné ze čtyř kategorií: *tenkostěnné* (1-5 mm), *středně silné* (6-9 mm a), *silnostěnné* (10-19 mm) a *nezachovalé* (jeden či oba povrchy korodované).

Zrnitost: materiál zlomků rozlišuji podle hmoty na *jemnozrný* (bez příměsí či s velmi drobnými zrny do 0,5 mm), *zrnitý* (obsah zrn o velikosti 0,5-2 mm) a *hrubozrný* (zrna větší než 2 mm).

Příměs: v materiálu zlomků jsem zaznamenal příměs ostřiva *slídy, křemene a jiných hornin* a rozemletého *jílovce*.

Vnější a vnitřní barva: obě strany zlomku zařazuji k jedné z pěti stanovených barev – *černé, šedé, hnědé, okrové a béžové*.

Přepálení: v těchto dvou sloupcích uvádím počet lehce přepálených zlomků (*přepálení I*), tj. zlomků oranžové, okrové až červené barvy, a silně přepálených zlomků (*přepálení II*), šedé barvy relativně lehčích než v kategorii I.

Skvrnitý výpal: sloupec udává počet zlomků vykazujících skvrnitý výpal.

Vnější a vnitřní povrch: povrch obou stran každého zlomku rozdělují do těchto pěti kategorií – *leštěný*, který odráží světlo; *vyhlazený*, působící na omak hladce s minimálními nerovnostmi; *drsny* s neupraveným hrubým povrchem; *zdrsněný*, u něhož byl povrch nádoby před výpalem zdrsněn; a *korodovaný* s omletým povrchem.

Velikost zlomku: zlomky rozdělují dle velikosti do pěti kategorií dle maximálního rozměru střepu do 3, 6, 10 a 15 cm a největší nad 15 cm.

Nádoba: zde zaznamenávám přítomnost střepů z jedné nádoby v rámci různých sáčků. Jednotlivé keramické jedince jsem označil písmeny abecedy *a-f* pro plochu 25B a *g* pro plochu 26.

Část nádoby: zde sleduji počty *okrajů, hrdel, výdutí, den, výčnělků a atypických zlomků* v sáčku.

Úprava povrchu: sloupec uvádí počet zlomků s povrchem upraveným *žlábkováním, prstováním, drsněním* či zdobeným *rytím*.

Obrázek: odkaz na obrázek v příloze, kde jsou vyobrazeny typické střepy z daného sáčku.

9.2 Mazanice

Mazanice byla přítomna ve 42 objektech. Celkem jí bylo vyzvednuto 4805 g. Největší množství (2075 g) pochází ze spodní partie obilného sila/sklípku 26 na ploše 26. Na nalezišti 25B byla mazanice vyzvednuta ve větším množství z objektů 87 (576 g), 60 (446 g) a 233 (289 g). Získaný soubor je velmi fragmentární a většina zlomků dosahuje velikosti do 5 cm. Materiál je málo kompaktní, lámavý a snadno se drolicí s četnými otisky slámy a plev. Menší část souboru se jeví jako středně kompaktní a méně se drolicí⁶. Z odstínů převládá šedivá, béžová, oranžová až cihlová a ojediněle se vyskytují i zlomky bělavé barvy.

V souboru se nachází 16 zlomků s otisky dřevěné konstrukce⁷. Jedná se o tři negativy tyčí o průměru cca 2-3 cm, 2- 4 cm (objekt 234, plocha 25B), 2-3 cm (objekt 26, plocha 26), jeden otisk kuláče o průměru 10-13 cm (objekt 26, plocha 26) a osm otisků štípaného prvku (objekty 127, 51, 234 a 60, plocha 25B). Tři zlomky s otisky kuláčů jsou trojúhelníkovitého tvaru, tj. z mezer mezi rovnoběžnými kuláči umístěnými těsně vedle sebe (objekty 202 a 234, plocha 25B). Otisk prutu o průměru cca 1-1,5 cm se zachoval pouze na jednom zlomku (objekt 254, plocha 25B). Devět zlomků lze s jistou opatrností označit za vnější povrch omazu blíže neurčené konstrukce.

⁶ K popisu jsem použil kategorie dle *P. Vařeky (1995, 61)*.

⁷ Ke zpracování zlomků s otisky konstrukce jsem vycházel z typologie od *Brejcha – Kovačiková – Květina – Půlpán – Řídký – Šrein – Šreinová 2012, 667*.

9.3 Kamenné artefakty⁸

Během výzkumu bylo vyzvednuto 30 kamenných nálezů o váze 7 510 gramů. Pocházejí celkem z pěti objektů (plocha 25B: obj. 2, 15, 58, 88/192; plocha 26: obj. 26). Největší soubor poskytlo soujámí 88/192. Pochází odsud zlomek křemenného otloukače, dva křemenné valouny a část drticí podložky, jejíž surovina – hornina na rozhraní brekcie a slepence, pochází patrně z okolí Hořic či Velichovek, případně Kunětické Hory. Z objektu bylo dále vyzvednuto 17 kusů tefritického fonolitu typu Kunětická Hora o váze 4740 g, pocházejících z drticí podložky – na dvou kusech je rozpoznatelná pracovní plocha. Tefritický fonolit byl na ploše 25B nalezen i v objektech 2, 15 a 58. Další nálezově bohatou jámou byla spodní partie obilného sila či sklípku 26 z plochy 26. Z jámy byly vyzvednuty tři větší kusy tefritického fonolitu, z nichž dva mají dochovanou pracovní plochu drticí podložky, zlomek křemenného valounu a dvě části různých drticích podložek z brekcie, jejíž nejbližší zdroje se nachází v okolí Velichovek, Hořic a na Kunětické Hoře. Štípanou industrii zastupuje jediný pazourkový úštěp z objektu 15 z plochy 25B.

9.4 Uhlíky

Uhlíků bylo vyzvednuto dohromady 385 gramů. Přítomny byly ve 29 objektech. Největší množství uhlíků pochází z objektů 41 (143 g), 15 (128 g), 80 (92 g), 50 (55 g), 85 (44 g) a 143 (24 g) na ploše 25B. Zatím nebyly archeobotanicky určeny.

9.5 Zvířecí kosti⁹

Největší soubor zvířecích kostí poskytla zásobní jáma 15 (plocha 25B), ze které byly vyzvednuty kosti o celkové hmotnosti 314 g. Dvě třetiny tohoto množství však pocházejí z kompletní kostry psa (*Canis lupus f. familiaris*) uloženého v severní polovině dna jámy (Horník – Novák 2014a, 53). Z objektu 15 dále pochází proximální část holenní kosti a zub s fragmenty dalších zubů (vrstva 120-140 cm). Tyto ostatky jsou patrně z jednoho zvířete – velkého býložravce, s největší pravděpodobností jelena (*Cervus*). Z horní části zásobní jámy (vrstva 40-60 cm) byly vyzvednuty fragmenty

⁸ Za určení druhů hornin děkuji Mgr. Janu Juráčkovi z přírodovědného oddělení MVČ.

⁹ Za určení osteologického materiálu z objektu 15 (konkrétně vrstvy 40-60 cm a 120-140 cm) děkuji doktoru Martinu Paclíkovi z přírodovědného oddělení MVČ.

houbovité kosti z kloubní hlavice velkého zvířete. V objektech 26 a 43 na ploše 26 byly nalezeny pouze drobné ojedinělé zlomky kostí, které nelze blíže určit.

10 Diskuse a závěr

Naleziště na k. ú. Plačice a Stěžery je dalším prozkoumaným únětickým sídlištěm při pravém břehu Labe. Je situováno na místě preferovaném pro sídlištní lokality ve starší době bronzové – tj. na mírně svažitém terénu říční terasy orientované k jihu, v blízkosti potoka a v nadmořské výšce do 300 m n. m. Lokalita leží na tehdy upřednostňovaných hnědozemních půdách a v oblasti dubohabrových hájů.

Sídliště je unikátní zachyceným půdorysem domu typu Březno, jediným známým jak na Hradecku, tak ve východních Čechách. Nepřehledná situace dovolila dále sestavit pouze pravděpodobné a neúplné půdorysy staveb, navíc bez průvodních datovatelných nálezů. První hypotetický relikv domu (stavba 1) byl orientován JZ-SV a měl patrně stěny kleštinové konstrukce, což dle dosavadního poznání vylučuje jeho zařazení do únětické kultury. Další pravděpodobná stavba (2) se jeví jako část elipsovitého půdorysu domu s obloukovým závěrem, jaké jsou známy v kultuře se zvoncovitými poháry. U obou těchto hypotetických půdorysů jsou náznaky přinejmenším částečně trojlovní vnitřní konstrukce. Vymezení třetího půdorysu bylo problematické, jelikož zbylá část situace se nacházela pod neskrytou plochou. Půdorys byl hypoteticky interpretován jako oválný závěr domu, avšak výsledná šířka je příliš velká. Jako druhá možnost se nabízí jihovýchodní nároží dlouhého domu únětické kultury.

Kromě půdorysů sloupových staveb byly zjištěny doklady stavitelství i v podobě několika zlomků mazanice s negativy konstrukčních prvků: oblých dřev, tyčí o průměru 2-4 cm, štípaných dřev a jednoho prutu. Fragment s otiskem prutu snad pochází z výmazu proutěného výpletu stěny. Podobný nález pochází z nedalekého mladoúnětického sídliště ve Stěžírkách (*Bláhová – Slenářová 2013*, 12). Zlomky mazanice z výplně spáry mezi dvěma kuláči by mohly být pozůstatky výmazu stěn z rovnoběžných kuláčů, případně i povalového stropu, v tomto případě snad stavby 1. Jediný kuláč otištěný do zlomku mazanice ze zásobní jámy při stavbě 4 může také pocházet z nějaké nosného skeletu.

Dataci některých staveb do pozdního eneolitu nahrává zhruba jeden kilometr vzdálená sídlištní lokalita kultury zvoncovitých pohárů a únětické kultury. V případě přítomnosti kultury zvoncovitých pohárů i na tomto nalezišti vyvstává otázka nad možností místního souvislého osídlení od pozdního eneolitu do starší doby bronzové

včetně kontinuálního vývoje tradice stavitelství. Ovšem vzhledem k absenci keramiky datovatelný do kultury se zvoncovitými poháry je tato tvrzení pouze hypotetické.

Získaný keramický soubor odpovídá mladší fázi východočeské únětické kultury a má shodné znaky s některými okolními lokalitami. Avšak vzhledem k fragmentárnosti keramické souboru nelze říct nic bližšího k délce časového horizontu osídlení. Přítomnost žlábkování poukazuje na vlivy z moravského prostředí, které jsou v mladším období únětické kultury východních Čech doloženy. Původ surovin, z nichž byly zhotoveny drtící podložky, dokládá kontakty s oblastí vzdálenou cca 20 km severně od lokality, v okolí tehdy zřejmě neosídlených Velichovek a Hořic a v okolí Kunětické Hory. Ta se nachází v dosahu chrudimské sídelní oblasti (*Papineschy 2003*, Tab.: XI, srov. *Anýž – Končelová – Thér – Tický a kol. 2006*, Mapa 5). V blízkém okolí Kunětické hory jsou známy ojedinělé starobronzové nálezy – např. bronzová sekerka z necelých 2 km vzdáleného Dražkova (*Böhm 1932*, 48). Nálezy z Plačic jsou proto důležitým dokladem těžby kamenné suroviny již ve starší době bronzové.

Zkoumané sídliště zapadá do kontextu osídlení východočeské skupiny únětické kultury v Královéhradeckém okrese, konkrétně v její mladší fázi. Ucelenější obraz o tomto sídlišti poskytne analýza výsledků dalších fází záchranného výzkumu (předběžně *Hejhal - Novák 2015a*), případně i pokračování výstavby dálnice D11 v následujícím úseku. Zásadní pro hlubší poznání východočeské únětické kultury na Hradecku je ovšem zpracování výsledků výzkumů v Plotištích nad Labem, kde se v závěru starší doby bronzové zřejmě nacházelo centrum sídelní oblasti.

Literatura a další zdroje

Archivní prameny

Databáze AO MVČ „Excerpta“ © Muzeum východních Čech v Hradci Králové.

Horník, P. – Novák, M. 2014a: Záchranný archeologický výzkum na stavbě: Dostavba dálnice D 11 na k. ú. Plačice (okr. Hradec Králové) – sondáž a plošný výzkum staveništní komunikace. Naleziště 25 A a B. Sezóna 2013. [Nálezová zpráva.] Uloženo v AO MVČ Hradec Králové.

Horník, P. – Novák, M. 2014b: Záchranný archeologický výzkum na stavbě: Dostavba dálnice D 11 na k. ú. Stěžery (okr. Hradec Králové), sondáž a přeložka silnice I/11 Hradec Králové. Naleziště 26. Sezóna 2013. [Nálezová zpráva.] Uloženo v AO MVČ Hradec Králové.

Literatura:

Anýž, R. – Končelová, M. – Thér, R. – Tichý, R. 2006: Pravěké osídlení krajiny východních Čech, Živá archeologie 7, 25-33.

Bartelheim, M. 1998: Studien zur böhmischen Aunjetitzer Kultur - Chronologische und Chorologische Untersuchungen. Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie 46, Bonn.

Böhm, J. 1932: Únětické nálezy na Pardubicku. Památky archeologické 38, 47-49.

Beková, M. – Dragoun, B. 2006: Záchranný archeologický výzkum v šterkovně v Roudnici (okr. Hradec Králové). In: Archeologické výzkumy v Čechách 2006 (Zprávy ČAS – Supplément 68), Praha, 31.

Benešová, J. – Kalferst, J. 1999: Výzkum pískovny „Na požárce“ v k. ú. Obědovice, okr. Hradec Králové v roce 1998. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 25, 65-68.

Benešová, J. – Kalferst, J. 2001: Záchranný výzkum v Obědovicích. Zpravodaj muzea v Hradci Králové 27, 81-83.

Bertemes, F. 2000: Zur Entstehung der danubischen Frühbronzezeit in Mitteleuropa. In: I. Pavlů (red.), In memoriam Jan Rulf. Památky archeologické, Supplementum 13, Praha, 25-37.

Bláha, R. 2003: Kukleny, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 2001, 116.

Bláha, R. 2003: Plačice, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 2001, 177.

- Bláha, R. 2004: Záchrané archeologické výzkumy na území městské památkové rezervace Hradec Králové v roce 2003 (Kavčí plácek, Komenského tř., Rokytanského ulice), Zpravodaj muzea v Hradci Králové 30, 176-189.*
- Bláha, R. 2006: Archeologický výzkum při stavbě Administrativního centra v Hradci Králové. Živá archeologie 7, 49-54.*
- Bláha, R. 2007: Archeologické výzkumy v historickém jádru Hradce Králové v roce 2006. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2006 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 68), Praha, 44-45.*
- Bláha, R. 2008: Archeologické výzkumy v Hradci Králové v roce 2007. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2007 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 71), Praha, 34.*
- Bláha, R. 2009: Předstihový archeologický výzkum při stavbě horkovodu na Velkém náměstí v Hradci Králové. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2008 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 75), Praha, 39-40.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2004: Přírůstky archeologické sbírky hradeckého muzea v letech 2000-2003. Zpravodaj KMVČ 30, 16.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2011: Archeologické přírůstky v roce 2008, AVČ 1, 112-127.*
- Bláha, R. et al. 2013: Kukleny. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2012 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 89), Praha, 18.*
- Bláha, R. – Čechák, P. – Horník, P. – Novák, M. – Šrůtek, F. 2015: Pokračování archeologického výzkumu únětického sídliště ve Stěžírkách (okr. Hradec Králové). In: Archeologické výzkumy v Čechách 2013 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 97), Praha, 29.*
- Bláha, R. – Horník, M. – Novák M. 2012: Archeologické výzkumy AO MVČ v letech 2007-2012, Archeologie východních Čech 4, 165-183.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2004: Přírůstky archeologické sbírky hradeckého muzea v letech 2000-2003, Zpravodaj KMVČ 30 – Supplementum, 3-142.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2006: Přírůstky archeologické sbírky muzea v Hradci Králové za rok 2005, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32, 9-26.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2007: Přírůstky archeologické sbírky AO MVČ za rok 2006, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 31-45.*
- Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2009: Přírůstky archeologické sbírky MVČ v roce 2007, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 34, 3-21.*

- Bláha, R. – Novák, M. 2012: Přirůstky archeologické sbírky AO MVČ za rok 2011, Archeologie východních Čech 4, 147-164.*
- Bláhová-Sklenářová, Z. 2012: Obytné stavby doby bronzové – otázky stavebního a konstrukčního vývoje. Praehistorica 30/2. Praha.*
- Bláhová-Sklenářová, Z. 2013: Nové doklady staveb starší doby bronzové ve východních Čechách, Živá archeologie 15/2, 6-12.*
- Bláhová - Sklenářová, Z. – Novák., M., v tisku: Nové poznatky k náplni a chronologickému postavení horizontu Hvozdnice. In: J. Juchelka (ed.), Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě 2 díl. Materiál z XIII. konference „Popelnicová pole a doba halštatská“, Opava – Brno.*
- Boček, J. – Vokolek, V. 1995: Plotiště nad Labem, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 1990-1992.*
- Buchvaldek, M. 1990: Pohřebiště lidu se zvoncovitými poháry. In: M. Buchvaldek – J. Zeman (edd.), Lochenice, z archeologických výzkumů na katastru obce, Praehistorica 16, Praha, 29-47.*
- Brejcha, R. – Kovačiková, L. – Květina, P. – Půlpán, M. – Řídký, J. – Šrein, V. – Šreinová, B. 2012: Analýza a interpretace nálezů z příkopů neolitického rondelu ve Vchynicích (okr. Litoměřice), Archeologické rozhledy LXIV, 628-649.*
- Čtverák V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.*
- Čujanová-Jílková, E. 1967: Der donauländische Vorhügelgräberhorizont A2B1 und neue Funde aus Westböhmen. Památky archeologické LVIII, 381-412.*
- Demek, J. – Mackovčín, P. a kol. 2006: Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. Brno.*
- Doležel, J. 2012: Sídlištní objekt kultury zvoncovitých pohárů z Plotišť nad Labem (okr. Hradec Králové), Archeologie východních Čech 4, 55-64.*
- Domečka, L. 1901: Nálezy předhistorické v severovýchodních Čechách. Památky archeologické 19, 389-394.*
- Domečka, L. 1906: Předhistorické nálezy v severo-východních Čechách, Památky archeologické 21, 249-261.*
- Domečka, L. 1908-1909: Hroby a kulturní jámy skrčků na Hradecku. Památky archeologické a místopisné 24, 459.*
- Domečka, L. 1911a: Hroby a kulturní jámy skrčků na Hradecku, Památky archeologické 24, 459-466.*
- Domečka, L. 1911b: Nálezy předhistorické na Hradecku r. 1910, Pravěk VII, 98-100.*

- Domečka, L. 1912: Předhistorické nálezy. Hradecký kraj 7, 86.*
- Domečka, L. 1929: Obchodní cesty na Hradecku v době předhistorické. Hradec Králové.*
- Domečka, L. 1931: Královéhradecko: Místopis soudního okresu Královéhradeckého 1/2.*
- Domečka, L. 1932: Únětické nálezy z okolí Hradce Králové. Památky archeologické 38, 51.*
- Domečka, L. 1933: Mohyly u Lhoty Stračovské, Památky archeologické 34, 57.*
- Domečka, L. – Sál, F. L. 1928: Královéhradecko. 1. dílu 1.-3. část, Místopis soudního okresu královéhradeckého. Hradec Králové.*
- Droberjar, E. – Mangel, T. – Tichý, R. 2009: Doba protohistorických neslovanských etnik. In: O. Felcman (ed.), Dějiny východních Čech, Hradec Králové, 93-117.*
- Duška, J. 1898: Nálezy předhistorické v kraji Královéhradeckém. Hradec Králové.*
- Faltysová, H. – Mackovčín P. – Sedláček M. (red.) 2002: Chráněná území ČR V. – Královéhradecko. Praha.*
- Frolík, J. 1980: Archeologické nálezy z prostoru továrny Transporta Chrudim. Zpravodaj krajského muzea východních Čech 7, 65-78.*
- Frolík, J. 1981: Soubor neolitických nástrojů z Plačic. Archeologické rozhledy 33, 413-416.*
- Hájek, L. – Vlček, E. 1956: Kostrové hroby z Předměřic, Památky archeologické 37, 1-30.*
- Hásek, I. 1984: Obydlí a sídliště v oblasti únětické kultury. Časopis Národního muzea, řada historická 153, 1-27.*
- Havel, J – Kovářik, J. 1982: Dva hroby kultury zvoncovitých pohárů z Prahy, Archaeologica Pragensia 3, 5-11.*
- Hejhal, P. 2004: Raně středověký hrob s kamenným obložení z Hradce Králové – Kuklen (?). Archeologie ve středních Čechách 8, 599-603.*
- Hejhal, P. – Novák, M. 2015a: Výzkum sídelní aglomerace únětické kultury a pohřebiště lužické kultury v trase D11 v roce 2014 (k. ú. Plačice a Stěžery, okr. Hradec Králové). In: Archeologické výzkumy v Čechách 2014 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 97), Praha, 30.*
- Hejhal, P. – Novák, M. 2015b: Záchranný výzkum pohřebiště z doby hradištní v trase dálnice D11(k. ú. Stěžery, okr. Hradec Králové). In: Archeologické výzkumy v Čechách 2014 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 97), Praha, 40.*

- Hložek, J. – Turek, J. 2007: Sídliště a pohřebiště z období zvoncovitých pohárů na katastru obce Hostivice, okr. Praha-západ, Archeologie ve středních Čechách 11, 177-194.*
- Hnízdová, I. – 1954: Otázka věteřovských tvarů v české únětické kultuře. Památky archeologické 45, 193-218.*
- Horník, P. 2014: Pokračování archeologického výzkumu při stavbě kolonie rodinných domků ve Stěžírkách (okr. Hradec Králové) v roce 2013. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2013 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 93), Praha, 21-22.*
- Horník, P. – Novák, M. 2013: Nové únětické sídliště v Mokrovousech (okr. Hradec Králové). Archeologie východních Čech 5, 240-250.*
- Horník, P. – Novák, M. 2015: Nové laténské sídliště ve Hvozdnici (okr. Hradec Králové). In: Výzkumy v Čechách 2014 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 97), Praha, 34.*
- Jiráň, L. (ed.) 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.*
- Jiráň, L. 2010: Depoty kovových artefaktů doby bronzové v Čechách, Živá archeologie 11, 51-55.*
- Justová, J. 1968: Nálezové zprávy archeologického ústavu ČSAV 1955-1964. Archeologické studijní materiály 6. Praha.*
- Kalferst, J. 1990: Výzkum na trase kanalizačního průkopu v r. 1987-89. Zpravodaj KMVČ 17/1, 37-45.*
- Kalferst, J. 1995: Plačice, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 1990-1992, 242.*
- Kalferst, J. 1995: Výzkum na stavbě plynovodu ve Stěžerách, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 21, 41-44.*
- Kalferst, J. 2003: Průzkum na trase D11 v roce 2002, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 29, 52-61.*
- Kalferst, J. – Květina, P. – Prostředník, J. – Thér, R. 2009: Od lovců a sběračů k prehistorickým zemědělcům. In: O. Felcman (ed.), Dějiny východních Čech, Hradec Králové, 45-70.*
- Kalfert, J. – Sigl, J. 1985: Archeologické nálezy v roce 1984. Zpravodaj krajského muzea východních Čech 12, 5-20.*
- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1989: Archeologické nálezy získané v letech 1987-1988, Zpravodaj KMVČ 16, 3-19.*

- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1991-1992: Archeologické přírůstky v Muzeu východních Čech v Hradci Králové v letech 1990 a 1991, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 17, 7-29.*
- Kalferst, J. – Sigl, J. – Vokolek, V. 1999: Přírůstky sbírky AO MVČ v Hradci Králové za roky 1998 a 1999. Zpravodaj MVČ 25, 3-31.*
- Kalferst, J. – Tichý, R. – Thér, R. 2006: Velkoplošný výzkum v Obědovicích u Hradce Králové. Živá archeologie 7, 67-76.*
- Koňářiková, M. 2007: Nový nález z polohy Plačice 4, okr. Hradec Králové, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 50-52.*
- Kovaříková, M. 2004: Sekeromlat kultury nálevkovitých pohárů z Nového Hradce Králové, Zpravodaj muzea v Hradci Králové, 30, 108-109.*
- Kovářík, J. 1984a: Praha 6 - Lysolaje, Sídlištní ul., Pražský sborník historický 17, 177-178.*
- Kuchařík, M. 2000: Současný stav poznání věteřovského osídlení východních Čech. In: P. Čech – M. Smrž (edd.), Sborník Miroslavu Buchvaldkovi, Most, 133-136.*
- Kuchařík, M. 1997: Revize mohylového pohřebiště ve Stračovské Lhotě, okr. Hradec Králové, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 23, 65-76.*
- Kuchařík, M. – Novák, M. – Thér, R. 2009: První zpracovatelé kovů. In: O. Felcman (ed.), Dějiny východních Čech, Hradec Králové, 71-92.*
- Křížek, P. – Řezník, M. 1992: Hrady, zámky a tvrze na Královéhradecku. Hradec Králové.*
- Langová, M. 2009: Výpověď objektů s lidskými kosterními pozůstatky na sídlišti únětické kultury ve Vliněvsi, okr. Mělník. (Nepubl. rkp. dipl. práce.) Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.*
- Lutovský, M. 2001: Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Lutovský, M. – Militký, J. – Smejtek, L. 2013: Encyklopedie pravěkých pokladů v Čechách. Praha.*
- Mangel, T. 2004: Stěžery, okr. Hradec Králové. Výzkumy v Čechách 2002, 271.*
- Mikulková, B. – Stuchlík, S. – Vitual, P. 1996: Pohřby na únětických sídlištích v Podolí a Tvarožné, Pravěk NŘ 6, 139-156.*
- Mocek, B. 2012: Labe v Hradci Králové, příroda řeky ve městě a okolí. Hradec Králové.*
- Moucha, V. 1978: Civilizace starší doby bronzové. In: R. Pleiner – A. Rybová (red.), Pravěké dějiny Čech, Praha, 330-370.*

- Moucha, V. 1954:* Rozbor únětického pohřebiště v Polepech u Kolína. Archeologické rozhledy VI, 523-536.
- Moucha, V. 1961:* Lokální vývoj únětické kultury v Čechách. Památky archeologické LII, 159-165. Praha.
- Moucha, V. 1963:* Die Periodisierung der Úněticer Kultur in Böhmen. Sborník Československé společnosti archeologické 3, 9-60.
- Moucha, V. 2005:* Hortfunde der frühen Bronzezeit in Böhmen, Praha.
- Nadler, M. 1997:* M. 1997: Langhäuser der Frühbronzezeit in Süddeutschland. Endglieder neolithischer Bautradition? Vorträge des 15. Niederbayerischen Archäologentags 1996 in Deggendorf. Deggendorf, 161–188.
- Novák, M. 2008:* Hradiště doby popelnicových polí ve východních Čechách. In: Z. Měřínský – J. Klápště (eds.), Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque. Brno, 107-122.
- Novák, M. 2014:* Plačice (okr. Hradec Králové) – dostavba úseku dálnice D11. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2013 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 93), Praha, 8-9.
- Novák, M. – Sigl, J. 2006:* Archeologický výzkum na trase dálnice D11 v roce 2005, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 32, 63-66.
- Novák, M. – Sigl, J. 2007:* Předstihový archeologický výzkum na trase dálnice D11 v letech 2005 a 2006. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2006 (Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 68), Praha, 27-28.
- Nováková, B. 1991:* Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla. Praha.
- Papineschi, J. 2003:* Záchranný výzkum v Sendražicích, okr. Hradec Králové, Zpravodaj Muzea v Hradci Králové 29, 86-105.
- Pleinerová, I. 1955:* Únětické sídliště v Březně u Loun. Archeologické rozhledy 7, 294-308.
- Pleinerová, I. 1966:* Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejím sousedství I. Památky archeologické 57, 339-458.
- Pleinerová, I. 1967:* Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejím sousedství II. Památky archeologické 58, 1-36.
- Pleinerová, I. 2002:* Dlouhé domy únětické kultury v severozápadních Čechách. In: Čech, P. – Smrž, Z. (eds.): Sborník Drahomíru Kouteckému, Most, 163-166.
- Pleska, M. 2012:* Žárový hrob lužické kultury z Plotiště nad Labem. Archeologie východních Čech 3, 158-164.

- Podborský, K. et al. 1993: V lesku zlatavého bronzu. Pravěké dějiny Moravy. Brno.*
- Polák, J. 2013: Libčany v proměnách času. Libčany.*
- Pršalová, T. 2007: Nález kamenné sekery v Plačicích, okr. Hradec Králové, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 46-49.*
- Rybová, A. – Vokolek, V. 1966: 5 let archeologického výzkumu v Plotištích n. L. Hradec Králové.*
- Rybová, A. – Vokolek, V. 1972: Terénní výsledky komplexního výzkumu v Plotištích n. L., Archeologické rozhledy 24, 328-336.*
- Rýzner, Č. 1880a: Řadové hroby blíž Únětic. Památky archeologické 9, 289-308.*
- Rýzner, Č. 1880b: Řadové hroby blíž Únětic. Skupení druhé. Památky archeologické 9, 353-368.*
- Salaš, M. 1999: Neobvyklá forma staroúnětického depozita na Cezavách u Blučiny (okr. Brno-Venkov), Pravěk NŘ 9, 269-287.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 1976: Záchranné výzkumy a terénní průzkumy 1975, Zpravodaj Muzea východních Čech 3, 18-25.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 1977: Záchranné výzkumy, terénní průzkumy a další akce AO KMVČ v roce 1976. Zpravodaj krajského muzea východních Čech 4, 3-11.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 1982a: Archeologické nálezy v letech 1980-1981, Zpravodaj Muzea východních Čech 9, 5-14.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 1982b: Předběžná zpráva o průzkumech tras plynovodů ve východočeském kraji Archeologické rozhledy 14, 591-598.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 1991-1992: Záchranný výzkum na průkopu kanalizace v Hradci Králové na Velkém náměstí, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 17, 55-58.*
- Sigl, J. – Vokolek, V. 2000: Záchranný archeologický výzkum ve Stěžerách, okr. Hradec Králové v r. 1999, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 26, 38-56.*
- Sklenář, K. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů. Praha.*
- Sklenář, K. 2011: Pravěké a raně středověké nálezy v Čechách do roku 1870. Pramenná základna romantického období české archeologie. Fontes Archaeologici Pragenses 36. Praha.*
- Sklenář, K. – Sklenářová Z. – Slabina M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: M. Lutovský – L. Smejtek et al., Praha pravěká, Praha, 349-590.*

- Soudský, B. 1955:* Únětická osada v Postoloprtech. *Archeologické rozhledy* 5, 308-318.
- Stocký, A. 1925:* Praha pravěká, *Zprávy památkového sboru hlav. města Prahy* 7, 1-29.
- Stocký, A. 1931:* Praha pravěká II, *Zprávy památkového sboru hlav. města Prahy* 9, 1-29.
- Stuchlík, S. 1980:* Únětický hrob s bronzovou dýkou s litou rukojetí z Mušova. *Archeologické rozhledy* 32, 381-393, 479.
- Stuchlík, S. 2010:* Hromadné pohřby na sídlišťích starší doby bronzové na Moravě. In: R. Tichý (red.), *Hroby, pohřby a lidské pozůstatky na pravěkých a středověkých sídlišťích. Živá archeologie – Supplementum* 3, Hradec Králové, 80-92.
- Tomášek, M. 2007:* *Půdy České republiky*. Praha.
- Trenz, M. 2013:* Pohřebiště z mladší doby římské a ze starší doby stěhování národů v Plotištích nad Labem: prostorové a chronologické vztahy. (Nepubl. rkp. dipl. práce.) Filozofická fakulta UHK.
- Turek, J. 2011:* Pravěké osídlení na trase silničního obchvatu Líbeznic a otázka forem obydlí v období zvoncovitých pohárů. *Archeologie ve středních Čechách* 15/2, Praha, 785-796.
- Urban, J. – Vávra, M. 1987a:* Benátky, o. Hořiněves, okr. Hradec Králové. *Výzkumy v Čechách 1984-1985*, 12-13.
- Urban, J. – Vávra, M. 1987b:* Čistěves, okr. Hradec Králové, *Výzkumy v Čechách 1984-1985*, 35-36.
- Vávra, M. 1975:* Lochenice, okr. Hradec Králové, *Výzkumy v Čechách 1973*, 91.
- Vařeka, P. 1995:* Nálezy mazanice v archeologických strukturách – deskriptivní systém a databáze MAZANICE, *Archeologické fórum* 4, Praha, 59-67.
- Vencl, S. 1978:* Stopy nejstarší lidské práce ve východních Čechách. Hradec Králové.
- Vích, D. 1999:* Pravěké osídlení na horním toku řeky Loučné, nepubl. diplomová práce na Vysoké škole pedagogické v Hradci Králové, opravená verze uložena v muzeu v Hradci Králové.
- Vích, D. – Vokolek, V. 1997:* Nálezy získané do sbírek AO MVČ v letech 1996-1997. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 23, 3-27.
- Vokolek, V. 1962:* Příspěvek k poznání východočeské lužické kultury. Pohřebiště v Pouchově, *Acta Musei Reginaehradecensis et Pardubicensis* IV/1, 3-124.
- Vokolek, V. 1965:* Pohřebiště zvoncovitých pohárů v Rosnicích. *Archeologické rozhledy* 17, 613-616.
- Vokolek, V. 1969a:* Plačice, okr. Hradec Králové, *Výzkumy v Čechách 1968*, 99-100.

- Vokolek, V. 1969b: Předměřice nad Labem, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 1968, 131.
- Vokolek, V. 1972: Předměřice nad Labem, okr. Hradec Králové, Výzkumy v Čechách 1969, 135-136.
- Vokolek, V. 1981: Eneolitický hrob z Plotišť n. L. a pohřebiště zvoncovitých pohárů z Předměřic nad Labem, Archeologické rozhledy 33, 481-485.
- Vokolek, V. 1985: Únětický kostrový hrob z Předměřic n. Labem, Archeologické rozhledy 37, 669-670.
- Vokolek, V. 1990: Pohřebiště lužické kultury. In: M. Buchvaldek – J. Zeman (edd.), Lochenice, z archeologických výzkumů na katastru obce. Praehistorica 16. Praha, 51-66.
- Vokolek, V. 1992: Únětické pohřebiště v Libčanech, Archeologické rozhledy 44, 298-300.
- Vokolek, V. 1993: Počátky osídlení východních Čech. Hradec Králové.
- Vokolek, V. 1994: Osady lužické kultury ve východních Čechách II. Hradec Králové.
- Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.
- Zeman, J. 1990: Pohřebiště z doby stěhování národů. In: M. Buchvaldek – J. Zeman (edd.), Lochenice, z archeologických výzkumů na katastru obce. Praehistorica 16. Praha, 69-101.

Internetové zdroje

- Geomorfologie* [cit. 6. 3. 2015]: Geomorfologie. Dostupné z <http://mapy.nature.cz/>.
- Klimatické oblasti* [cit. 6. 3. 2015]: Klimatické oblasti. Dostupné z <http://mapy.nature.cz/>.
- Fytogeografický obvod* [cit. 6. 3. 2015]: Fytogeografický obvod (BÚ ČSAV 1987). Dostupné z <http://mapy.nature.cz/>.
- Mapa potencionální přirozené vegetace* [cit. 6. 3. 2015]: Mapa potencionální přirozené vegetace. Dostupné z <http://mapy.nature.cz/>.
- Geologická mapa 1 : 50 000* [cit. 6. 3. 2015]: Geologická mapa 1 : 50 000. Dostupný z <http://www.geology.cz/>.
- Lesní plochy a jejich změny podle CORINE Land Cover mezi roky 1990 a 2000* [cit. 6. 3. 2015]: Změnit mapu, Krajinový pokryv. Dostupné z <http://geoportal.gov.cz/>.

Seznam příloh

Mapy a plány

Mapa 1. Poloha místa výzkumu na k. ú. Plačice a Stěžery (okr. Hradec Králové). Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa I.3 Zeměpisné názvy, <http://geoportal.gov.cz/>.

Mapa 2. Plačice, Stěžery (okr. Hradec Králové). Situace nalezišť 25B (dolní polovina) a 26 (horní polovina). Skrytá plocha označena zelenou barvou. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa I.4 Správní jednotky. <http://geoportal.gov.cz/>.

Mapa 3. Ves Plačice na mapě II. vojenského mapování. Zdroj.: www.mapy.cz; © 2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna.

Mapa 4. Pedologická mapa Plačic a okolí. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa III.3 Půdy, <http://geoportal.gov.cz/>.

Mapa 5. Plačický potok a potok Pašát. V červeném kroužku zkoumaná lokalita, 1 – Plačický potok, 2 – potok Pašát. Zdroj: www.mapy.cz.

Mapa 6. Praskačka a Vlčkovice. 1 – Potok Pašát před napřímením. Stabilní katastr. Zdroj: www.mapserver.mmhk.cz.

Mapa 7. Mapa únětických nalezišť v širším okolí Plačic (okr. Hradec Králové). Kolečka – sídliště, obdélníky – pohřebiště, trojúhelníky – hromadné nálezy, prázdné čtverce – ojedinělé nálezy. Podklad z <http://geoportal.gov.cz/>.

Plán 1. Plačice (okr. Hradec Králové). Naleziště 25B. 1 – skrývka podél okraje naleziště, 2 – deset rýh v severní části, 3 – vrstva nivních sedimentů s úvozem či kanálem, 4 – skrytá plocha I. fáze výzkumu. Autoři M. Lanta, Sybr, Votoček.

Plán 2. Stěžery (okr. Hradec Králové). Naleziště 26. 12 rýh se skrytou plochou. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa II.3 Ortofotosnímky, <http://geoportal.gov.cz/>.

Terénní dokumentace

Obr. 1. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 9. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácarová a P. Sybr.

Obr. 2. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 35. Plán a řez objektem. Autoři M. Pajerová a P. Sybr.

Obr. 3. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 39. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácarová a P. Sybr.

Obr. 4. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 51. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.

- Obr. 5.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 53/89. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácarová a P. Sybr.
- Obr. 6.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 58. Plán a řez objektem. Autoři M. Aulická a P. Sybr.
- Obr. 7:** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 87. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.
- Obr. 8.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 91. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.
- Obr. 9.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 100. Řez objektem. Autoři P. Sybr a M. Vrba.
- Obr. 10.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 100. Plán objektu. Autoři P. Sybr a M. Vrba.
- Obr. 11.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 264. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.
- Obr. 12.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 14. Foto MVČ HK.
- Obr. 13.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 15. Foto MVČ HK.
- Obr. 14.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 41. Foto MVČ HK.
- Obr. 15.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 41. Foto MVČ HK.
- Obr. 16.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 52. Foto MVČ HK.
- Obr. 17.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 52. Foto MVČ HK.
- Obr. 18.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekty 88 a 192. Foto MVČ HK.
- Obr. 19.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekty 88 a 192. Foto MVČ HK.
- Obr. 20.** Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 127. Foto MVČ HK.
- Obr. 21.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 19. Foto MVČ HK.
- Obr. 22.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 24. Foto MVČ HK.
- Obr. 23.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.
- Obr. 24.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.
- Obr. 25.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.
- Obr. 26.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 28. Foto MVČ HK.
- Obr. 27.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 58. Foto MVČ HK.
- Obr. 28.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 65. Foto MVČ HK.
- Obr. 29.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 72. Foto MVČ HK.
- Obr. 30.** Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 86. Foto MVČ HK.

Obr. 31. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 1. Hypotetický půdorys dlouhého trojlodního domu s kleštinovou konstrukcí. Autor podkladu P. Sybr.

Obr. 32. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 2. Hypotetický půdorys elipsovitého domu. Autor podkladu P. Sybr.

Obr. 33. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 3. Hypotetický půdorys domu se zaobleným závěrem. Autor podkladu P. Sybr.

Obr. 34. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 3. Pravoúhlé nároží domu. Alternativní interpretace. Autor podkladu P. Sybr.

Obr. 35. Stěžery (okr. Hradec Králové). Stavba 4. Půdorys domu typu Březno. Autor P. Sybr.

Movité nálezy

Tab. I. Plačice (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektů 15 (6,7), 41 (1-5), 52 (11,12). 100 (8-10).

Tab. II. Plačice a Stěžery (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektů 36 (4), 89 (1), 139 (2) a 158 (3) na ploše 25B a objektů 22 (8), 50 (5), 58 (7, 9) a 72 (6) na ploše 26.

Tab. III. Stěžery (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektu 26.

Tab. IV. Stěžery (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektu 26

Tab. V. Plačice (okr. Hradec Králové). Keramika z objektů 88/ (1,2, 4) a 14 (3).

Tab. VI. Plačice (okr. Hradec Králové). Keramika z objektu 88/192

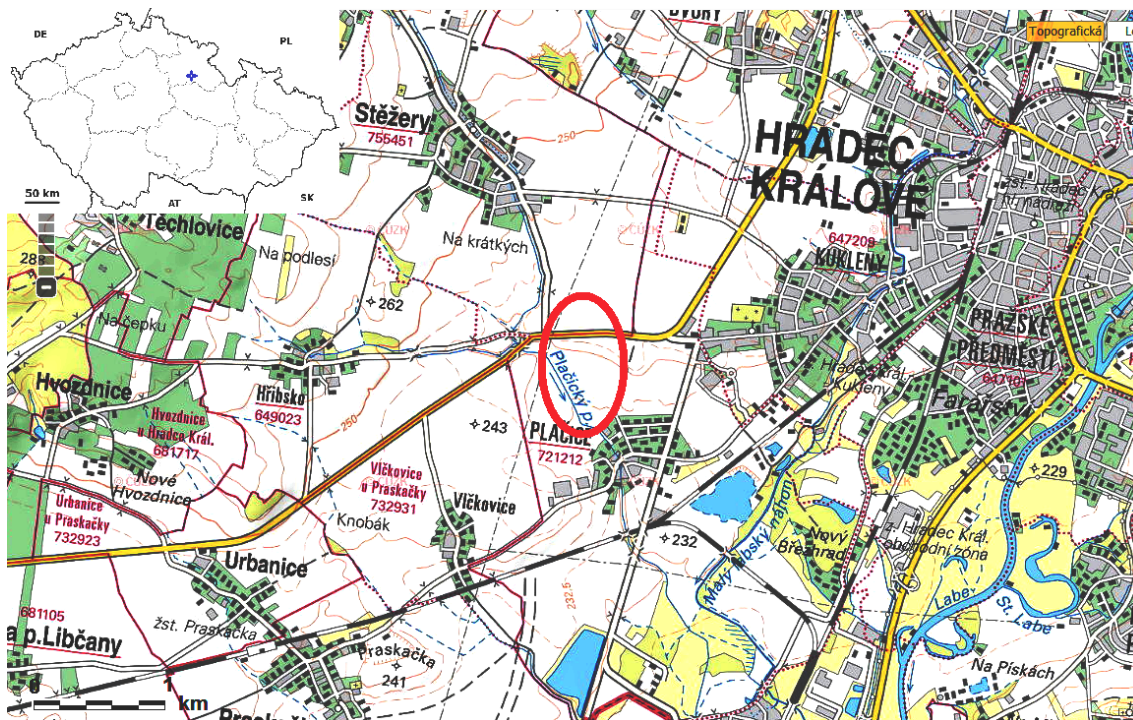
Formuláře

Databáze 1. Objekty na ploše 25B.

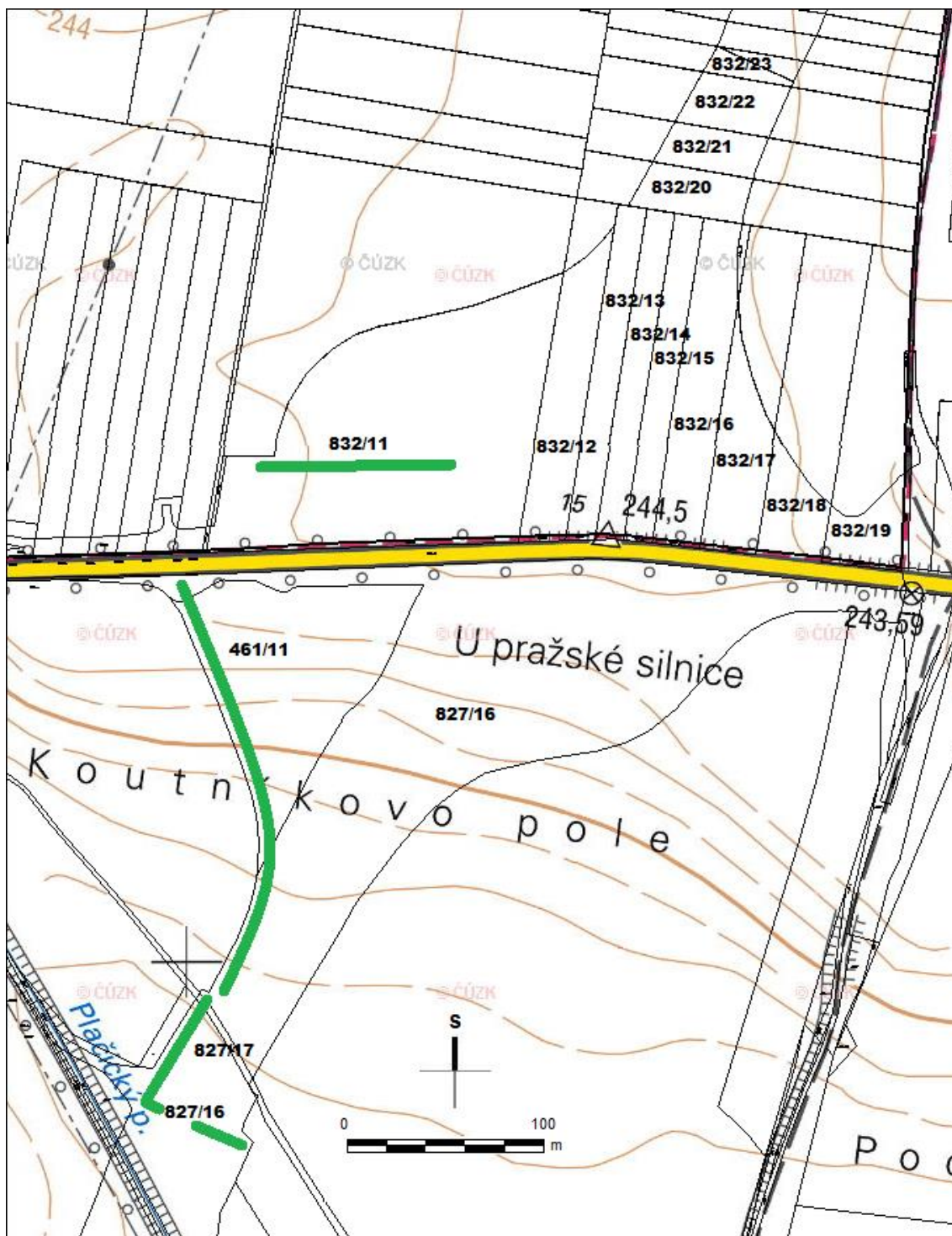
Databáze 2. Objekty na ploše 26.

Databáze 3. Keramické zlomky z plochy 25B.

Databáze 4. Keramické zlomky z plochy 26.

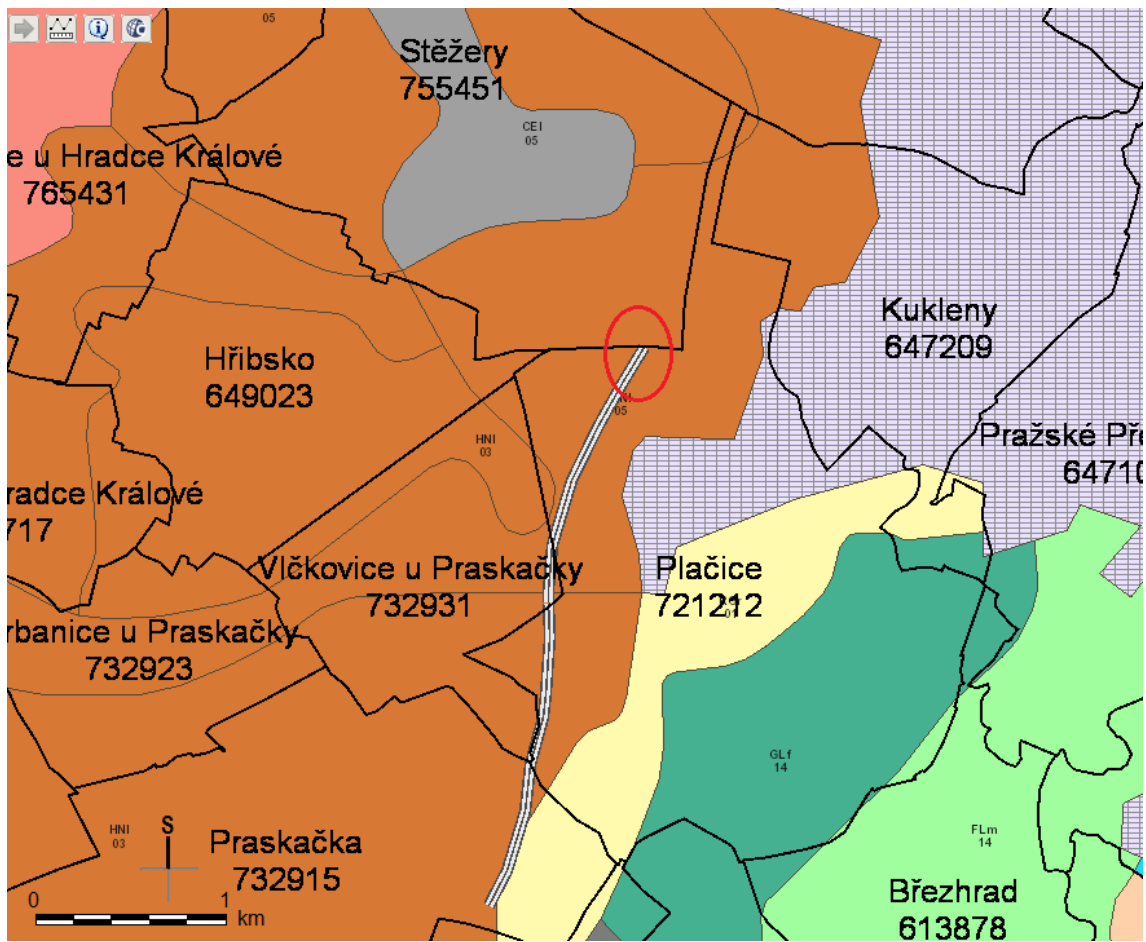
Mapa 1. Poloha místa výzkumu na k. ú. Plačice a Stěžery (okr. Hradec Králové). Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa I.3 Zeměpisné názvy, <http://geoportal.gov.cz/>.

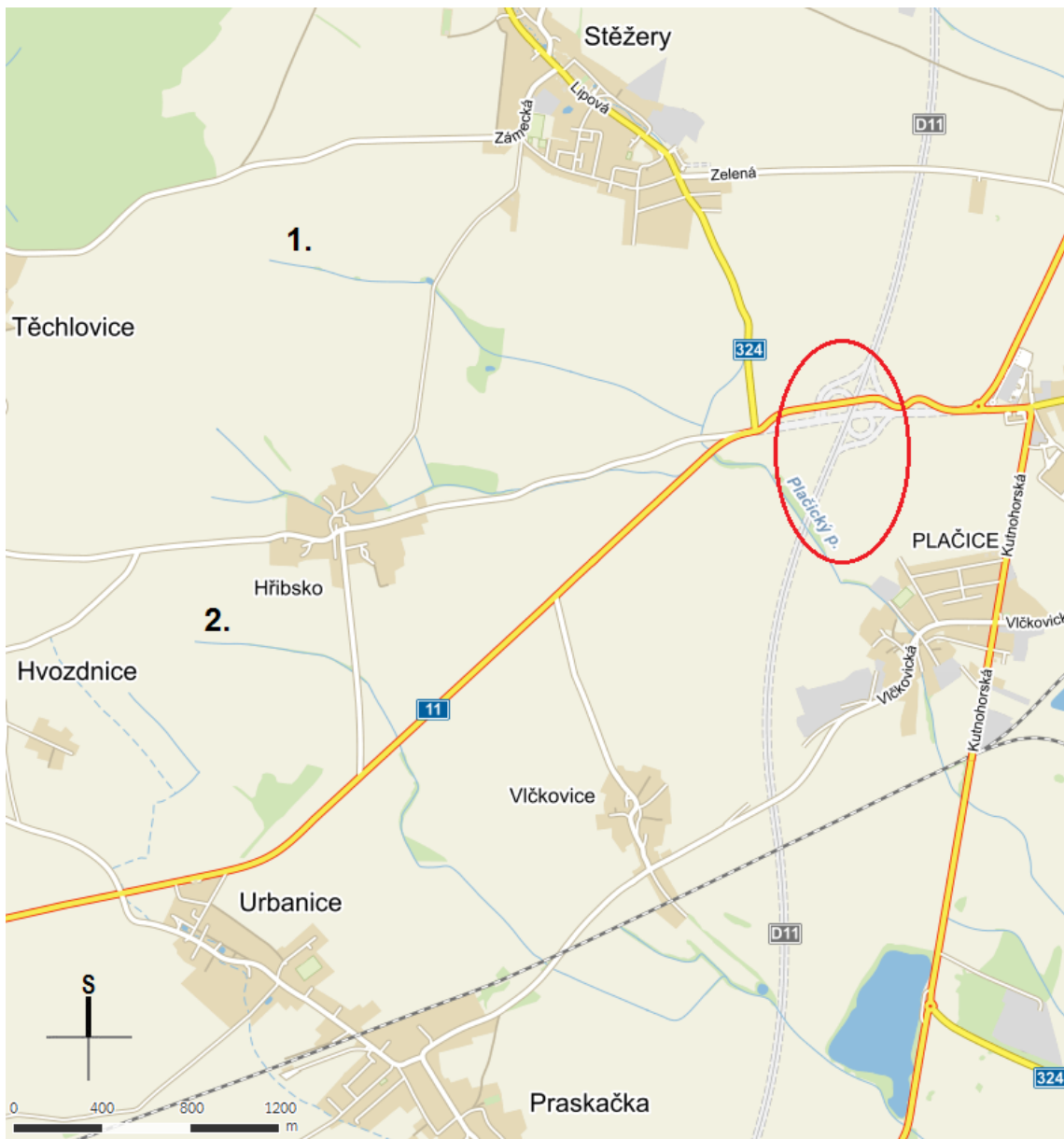
Mapa 2. Pláčice, Stěžery (okr. Hradec Králové). Situace nalezišť 25B (dolní polovina) a 26 (horní polovina). Skrytá plocha označena zelenou barvou. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa I.4 Správní jednotky. <http://geoportal.gov.cz/>.

Mapa 3. Ves Pláčice a poloha lokality na mapě II. vojenského mapování. Zdroj.: www.mapy.cz; © 2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna.

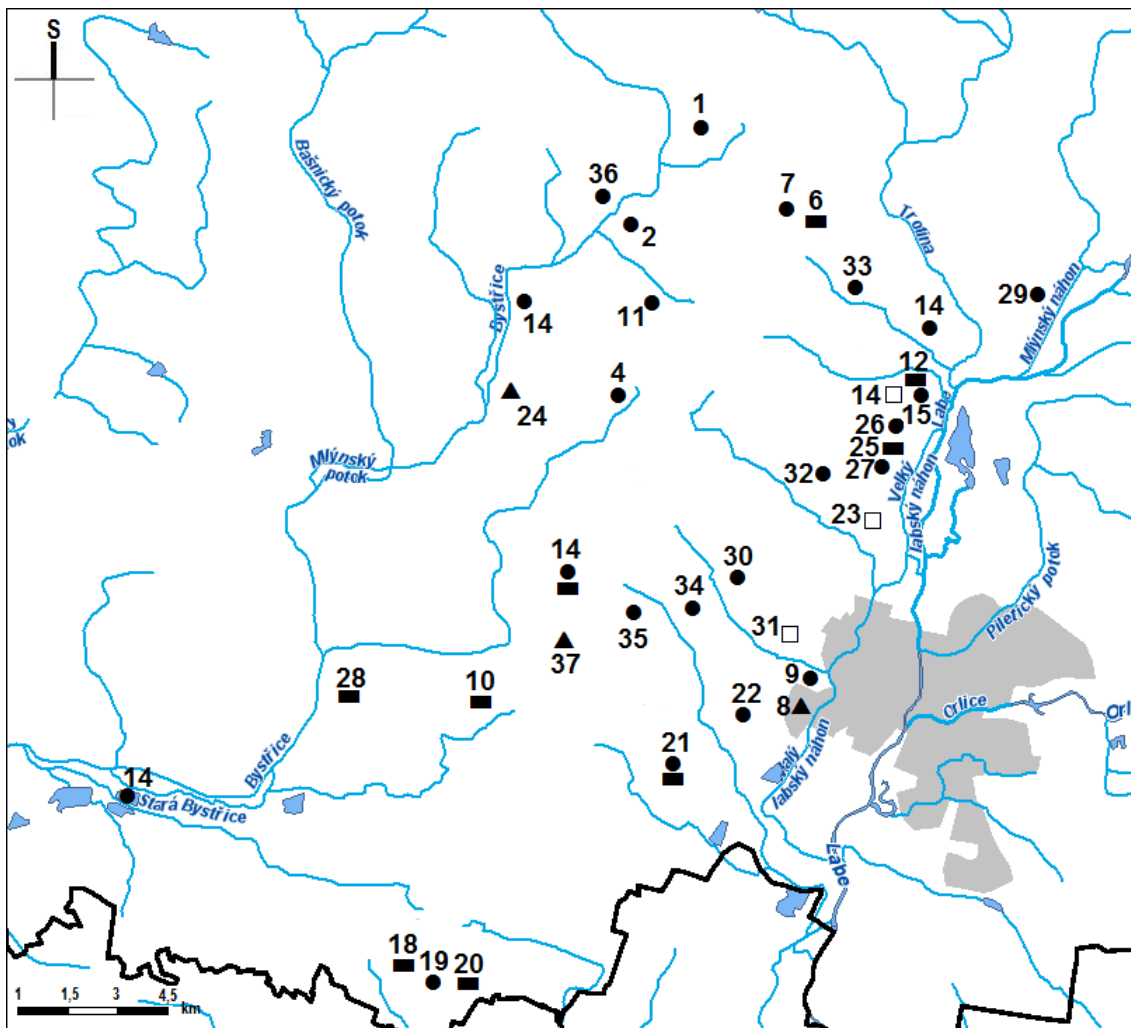
Mapa 4. Pedologická mapa Plačic a okolí se zakresleným úsekem dálnice D11. Hnědá barva znázorňuje hnědozem, žlutá regozem arenickou, černá černozem, červená luvizem, tmavě zelená glej, světle zelená fluvizem, běžová kambizem. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa III.3 Půdy, <http://geoportal.gov.cz/>.

Mapa 5. Plačický potok a potok Pašát. Červeně vyznačena zkoumaná lokalita, 1 – Plačický potok, 2 – potok Pašát. Měřítko 1:40 000. Zdroj: www.mapy.cz.

Mapa 6. Praskačka a Vlčkovice na mapě stabilního katastru. 1 – Potok Pašát před napřímením. Zkoumaná lokalita leží severně od pravého horního rohu výřezu. Zdroj: www.mapserver.mmhk.cz.

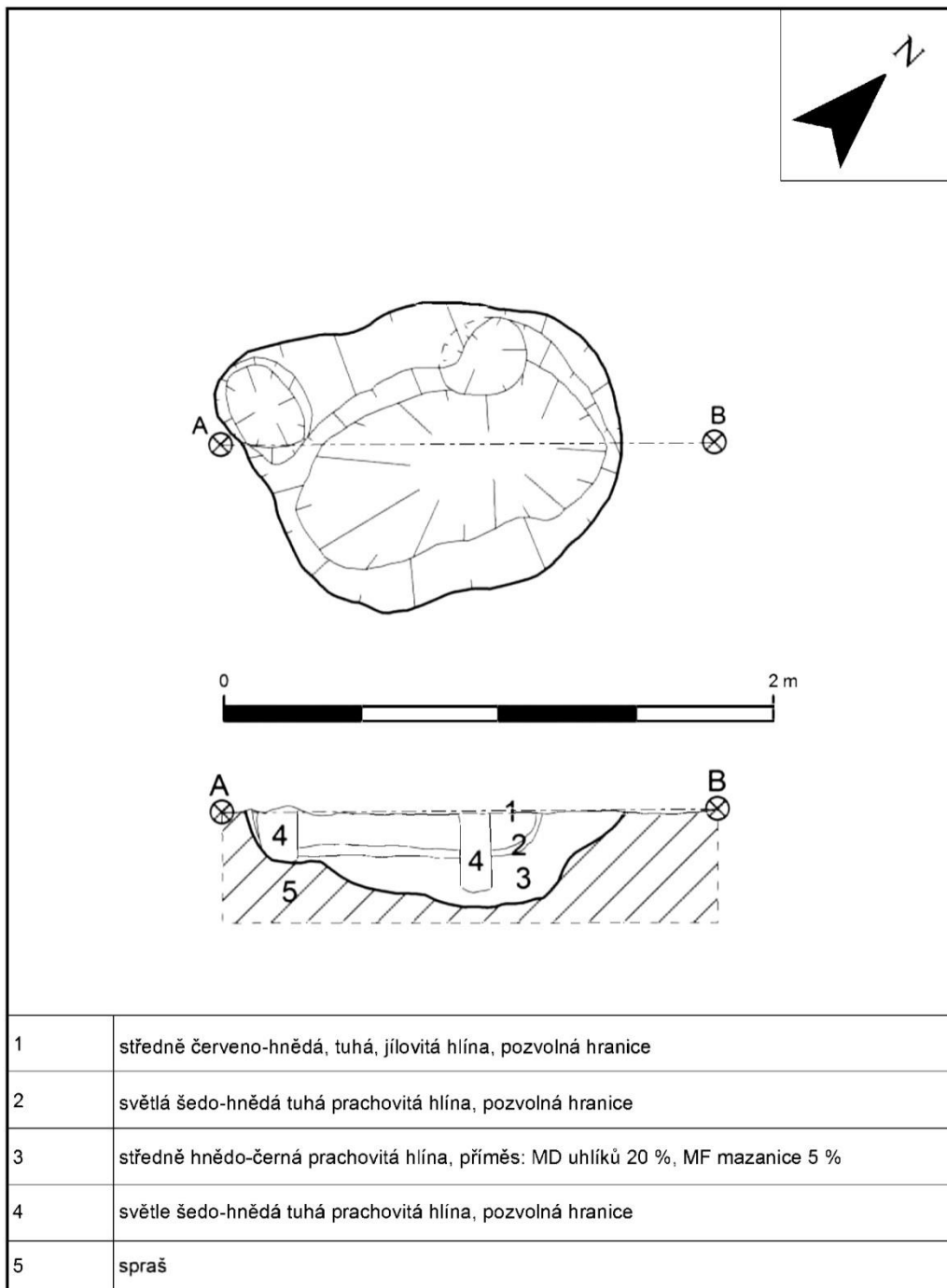
Mapa 7. Mapa únětických nalezišť v širším okolí Plačic (okr. Hradec Králové). Kolečka – sídliště, obdélníky – pohřebiště, trojúhelníky – hromadné nálezy, prázdné čtverce – ojedinělé nálezy. Podklad z <http://geoportál.gov.cz/>.

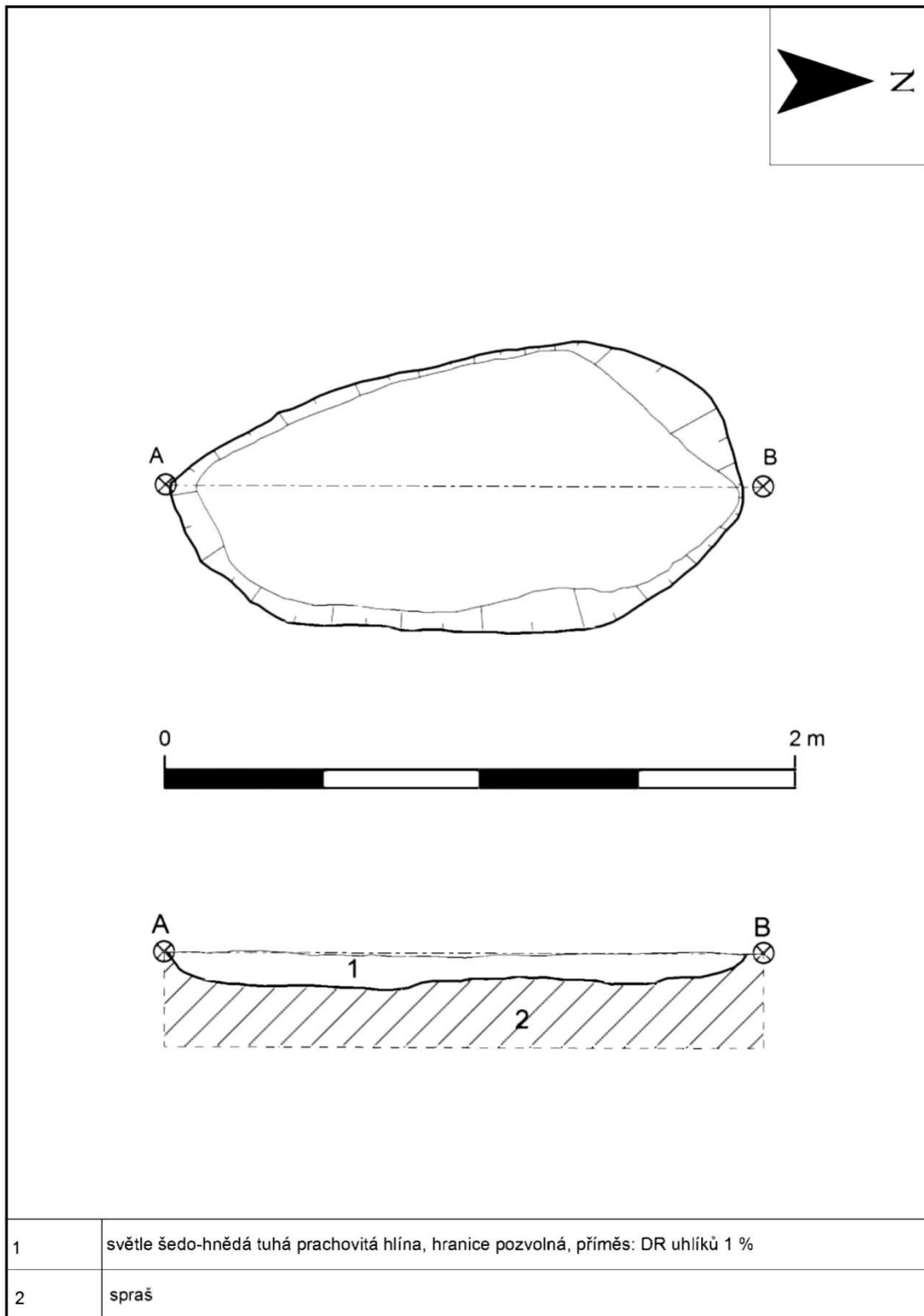
Plán 1. Plačice (okr. Hradec Králové). Naleziště 25B. 1 – skrývka podél okraje naleziště, 2 – deset rýh v severní části, 3 – vrstva nivních sedimentů s úvozem či kanálem, 4 – skrytá plocha I. fáze výzkumu. Autoři M. Lanta, P. Sybr, M. Votoček.

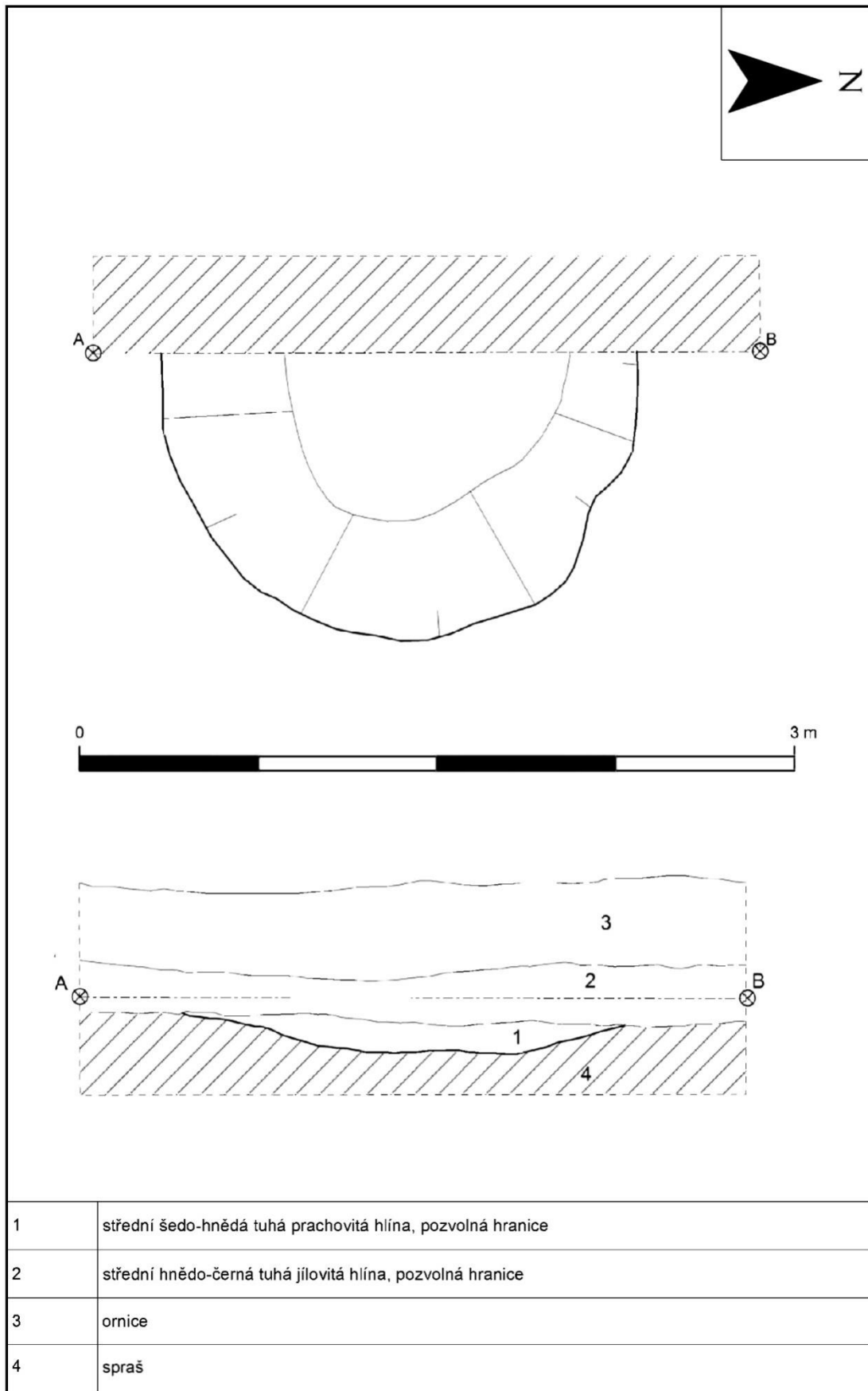
Plán 2. Stěžery (okr. Hradec Králové). Naleziště 26. 12 rýh se skrytou plochou. Zdroj: Národní geoportál INSPIRE, mapa II.3 Ortofotosnímky, <http://geoportal.gov.cz/>.

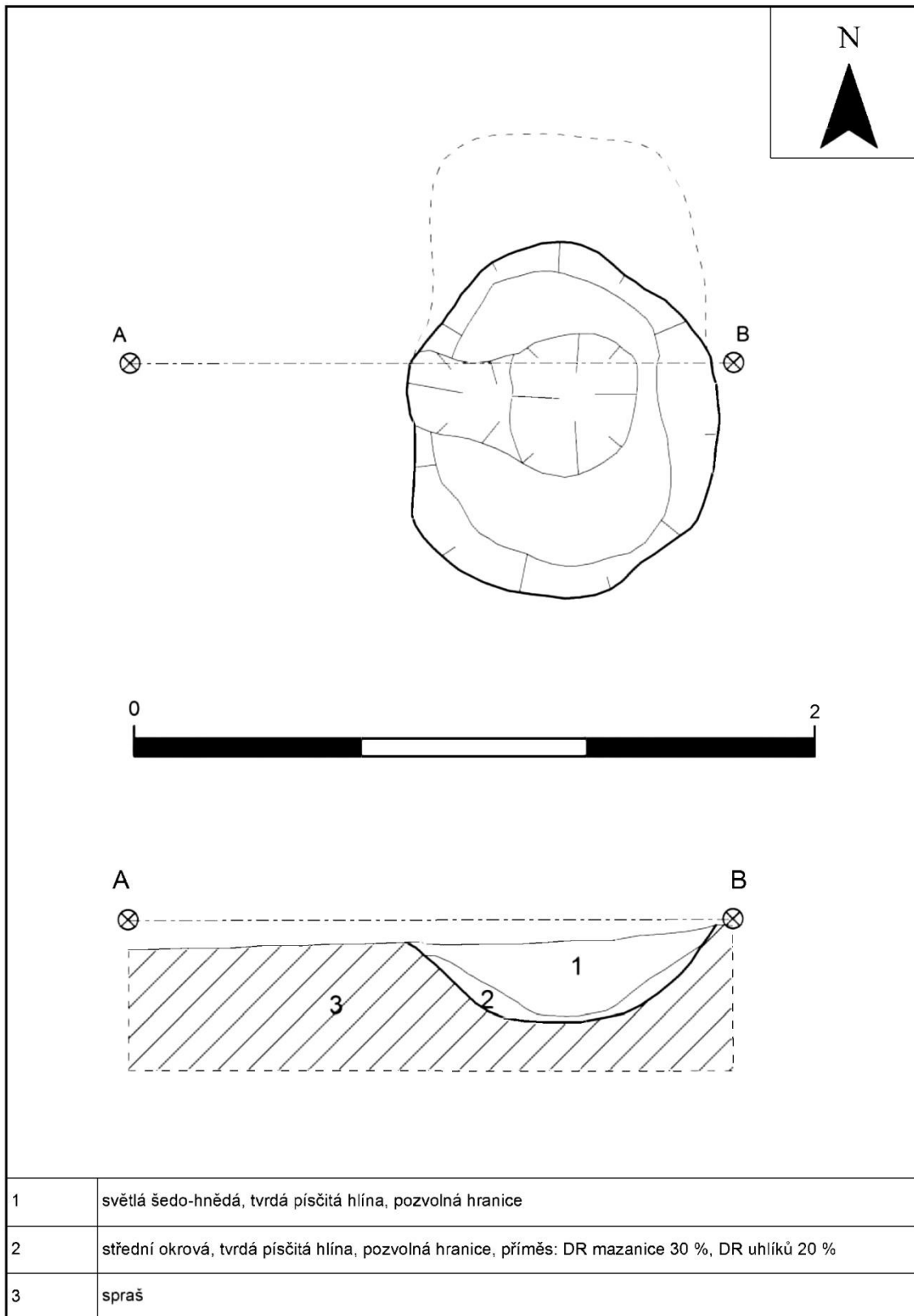
Obr. 1. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 9. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácarová a P. Sybr.

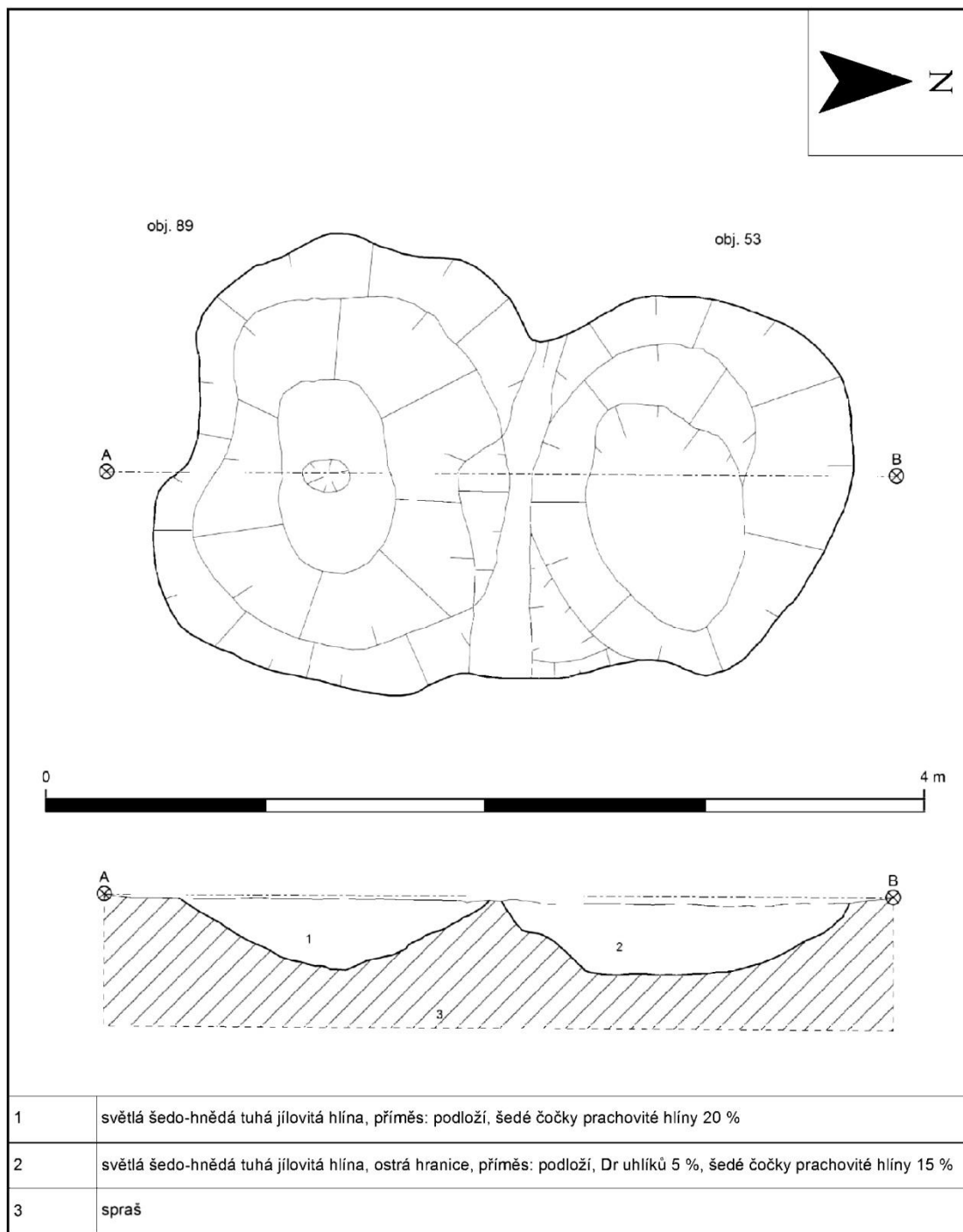
Obr. 2. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 35. Plán a řez objektem. Autoři M. Pajerová a P. Sybr.

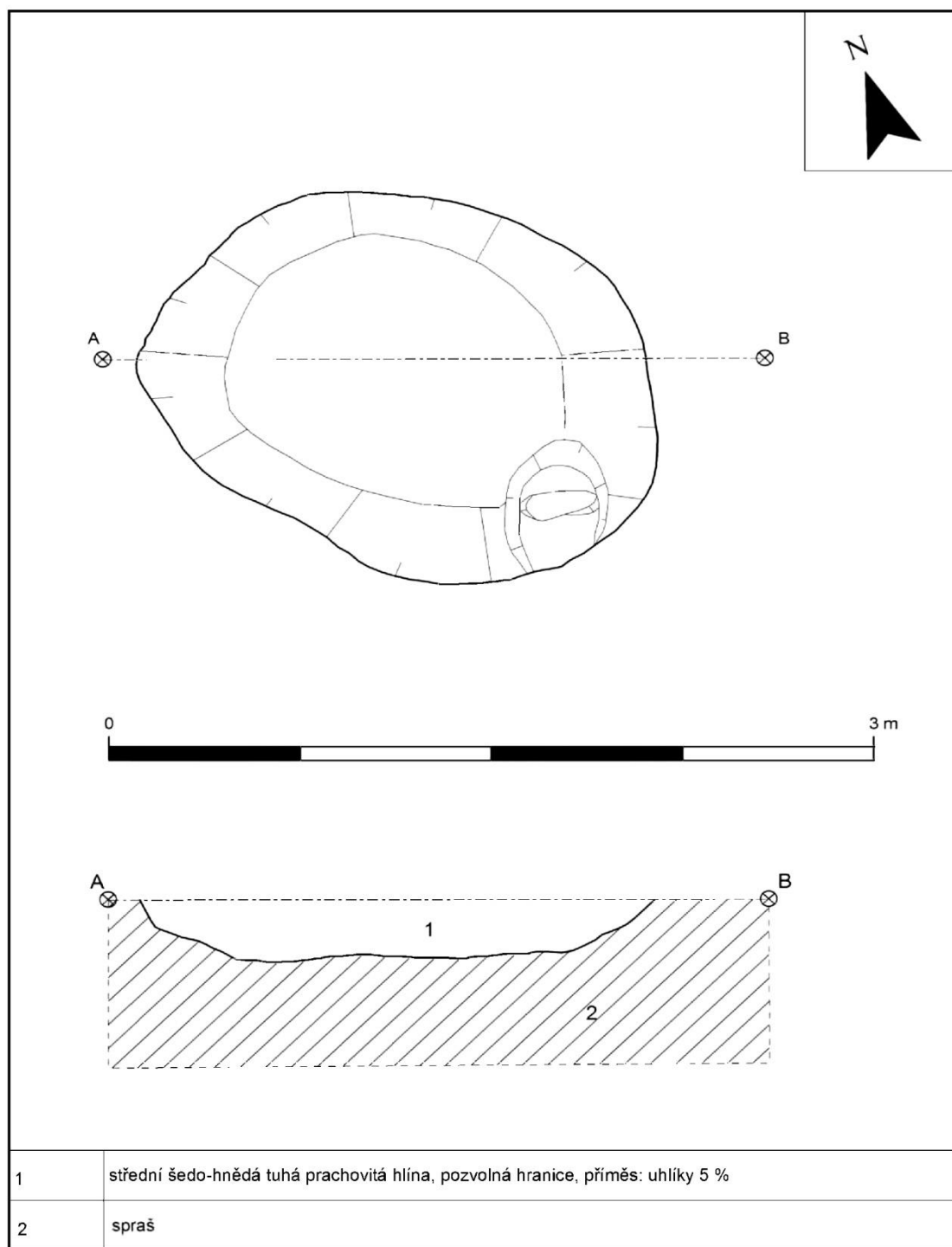
Obr. 3. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 39. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácárová a P. Sybr.

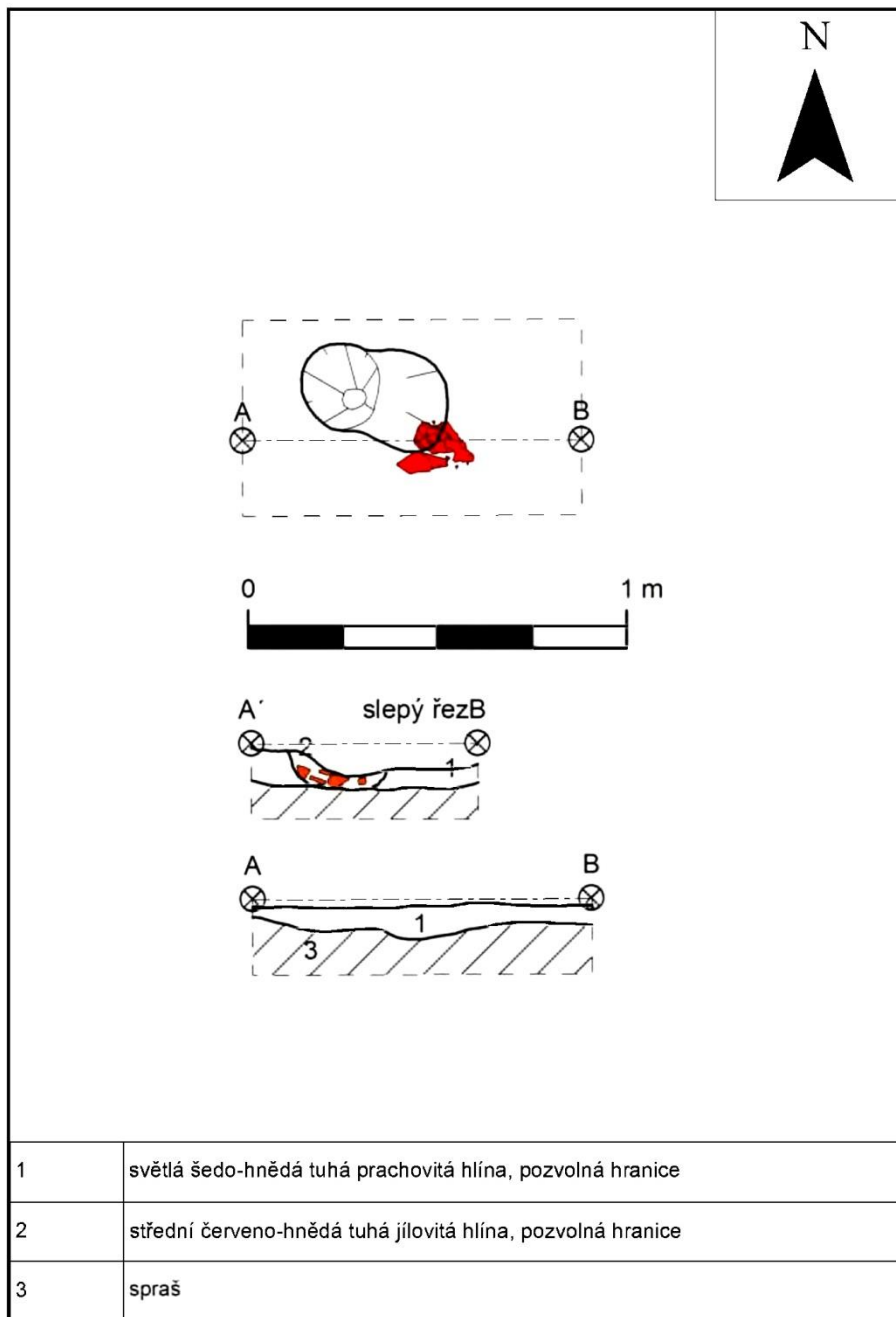
Obr. 4. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 51. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.

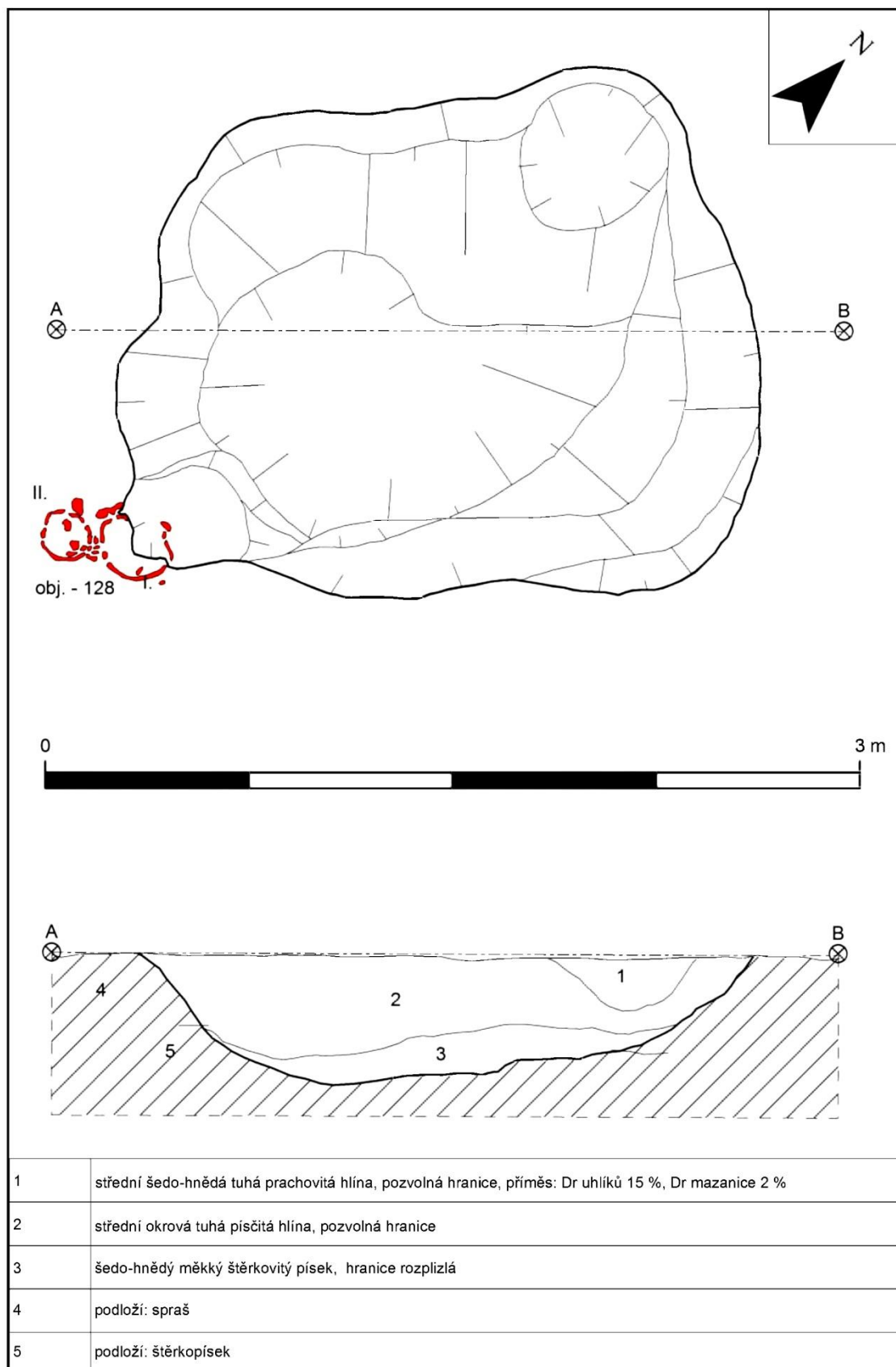
Obr. 5. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 53/89. Plán a řez objektem. Autoři J. Nácarová a P. Sybr.

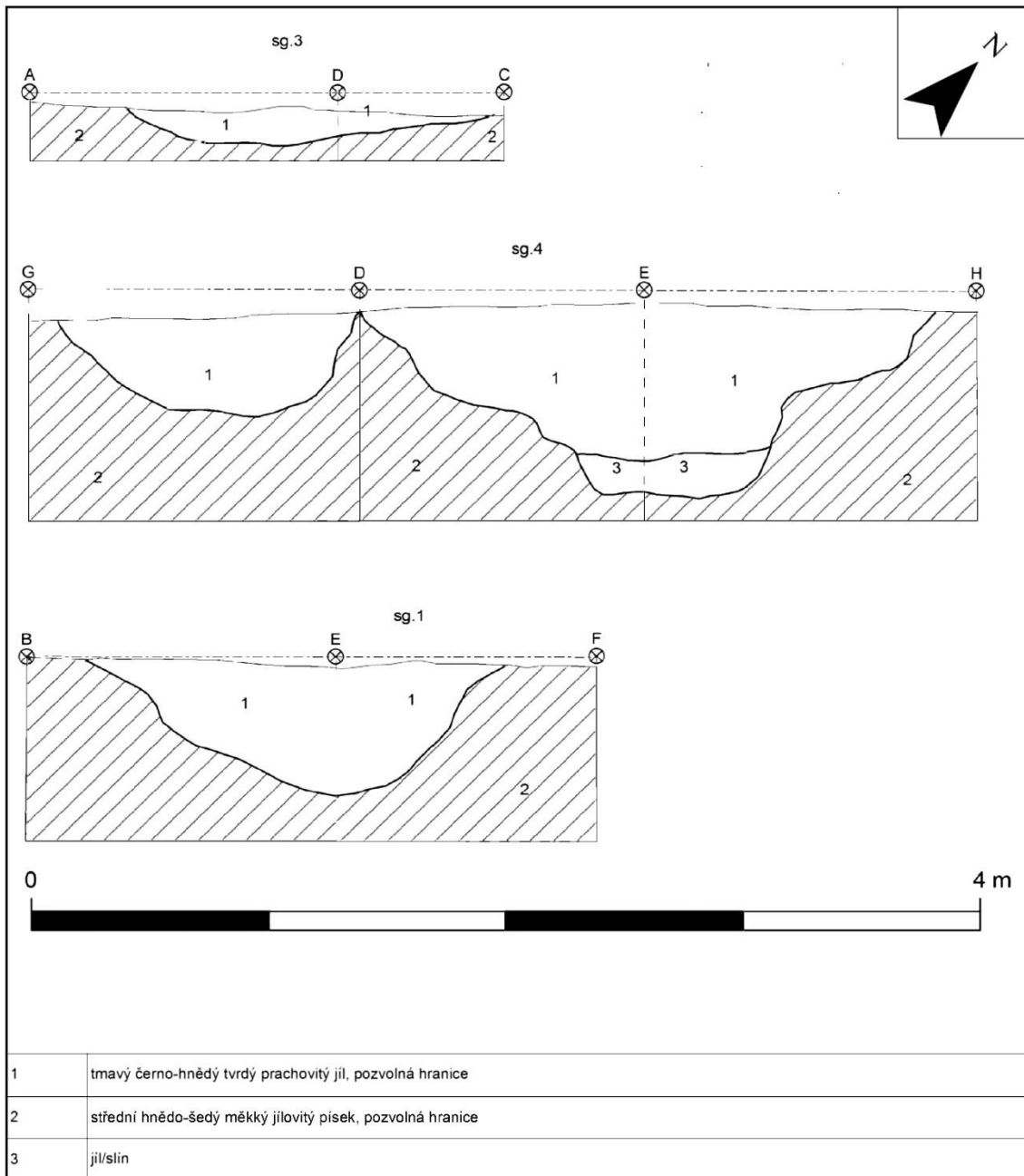
Obr. 6. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 58. Plán a řez objektem. Autoři MAulická a P. Sybr.

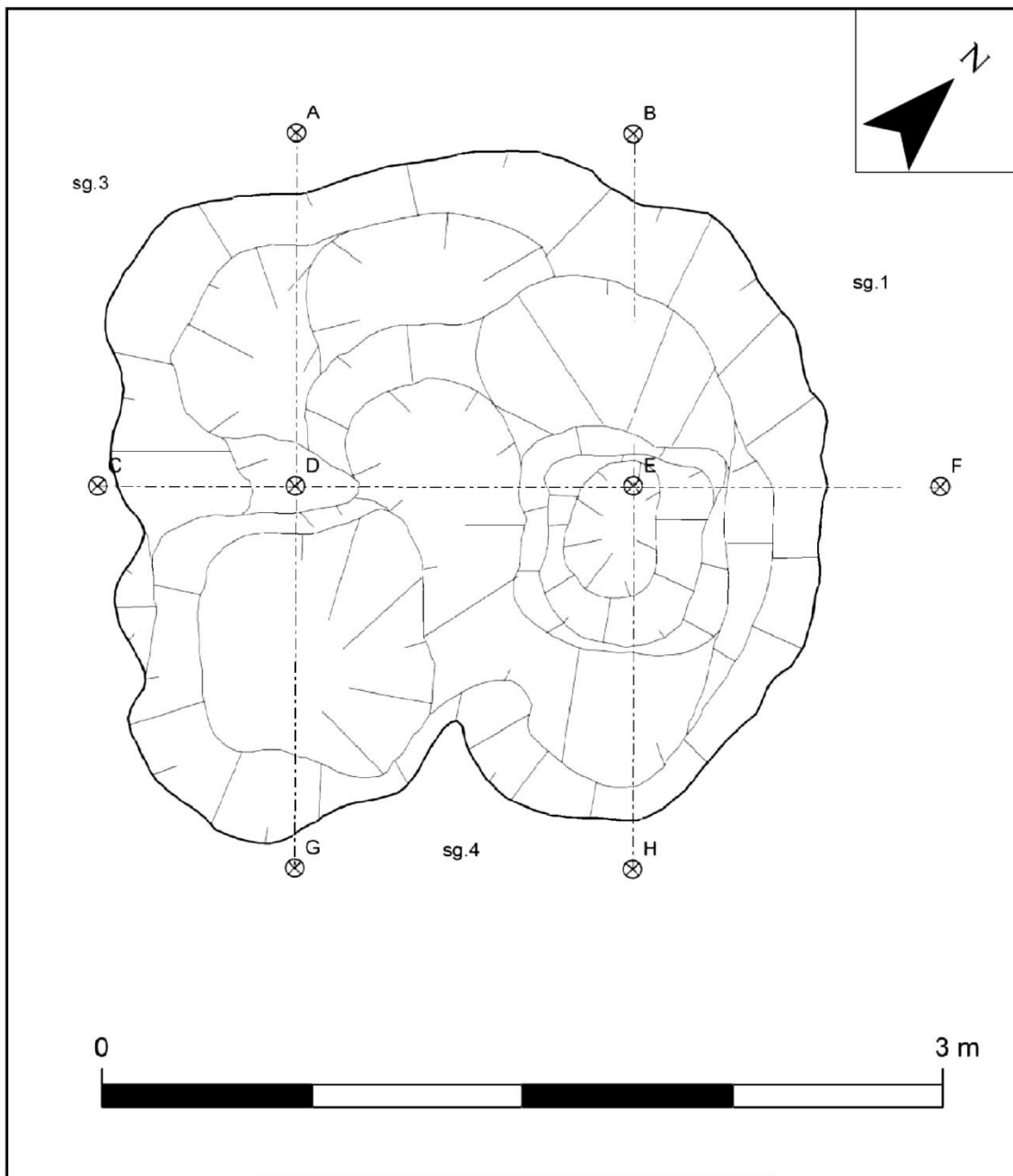
Obr. 7. Plačice (okr. Hradec Králové). Obrázek 87. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.

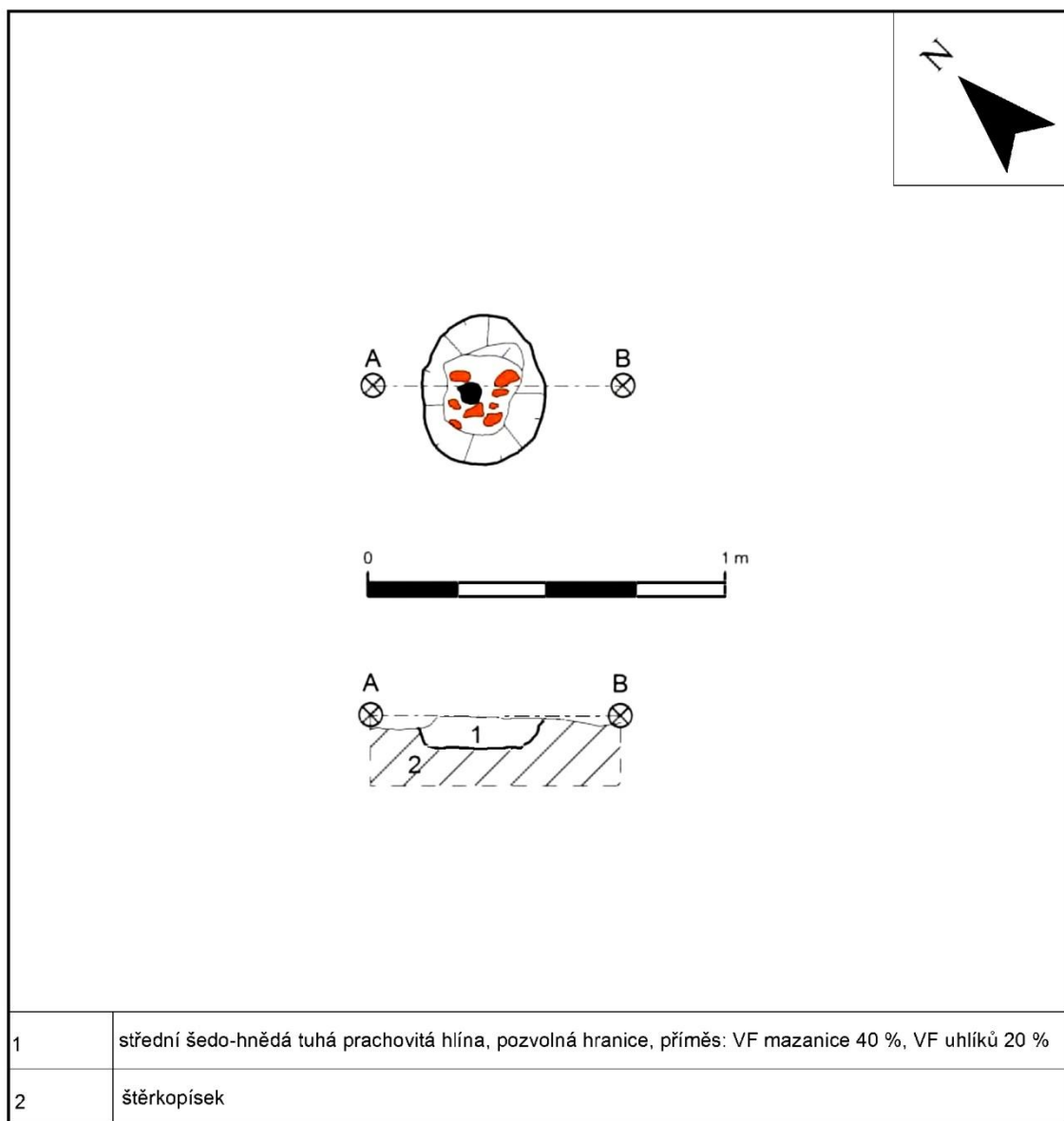
Obr. 8. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 91. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.

Obr. 9. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 100. Řez objektem. Autoři M. Vrba a P. Sybr.

Obr. 10. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 100. Plán objektu. Autoři M. Vrba a P. Sybr.

Obr. 11. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 264. Plán a řez objektem. Autoři L. Lapáčková a P. Sybr.

Obr. 12. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 14. Foto MVČ HK.

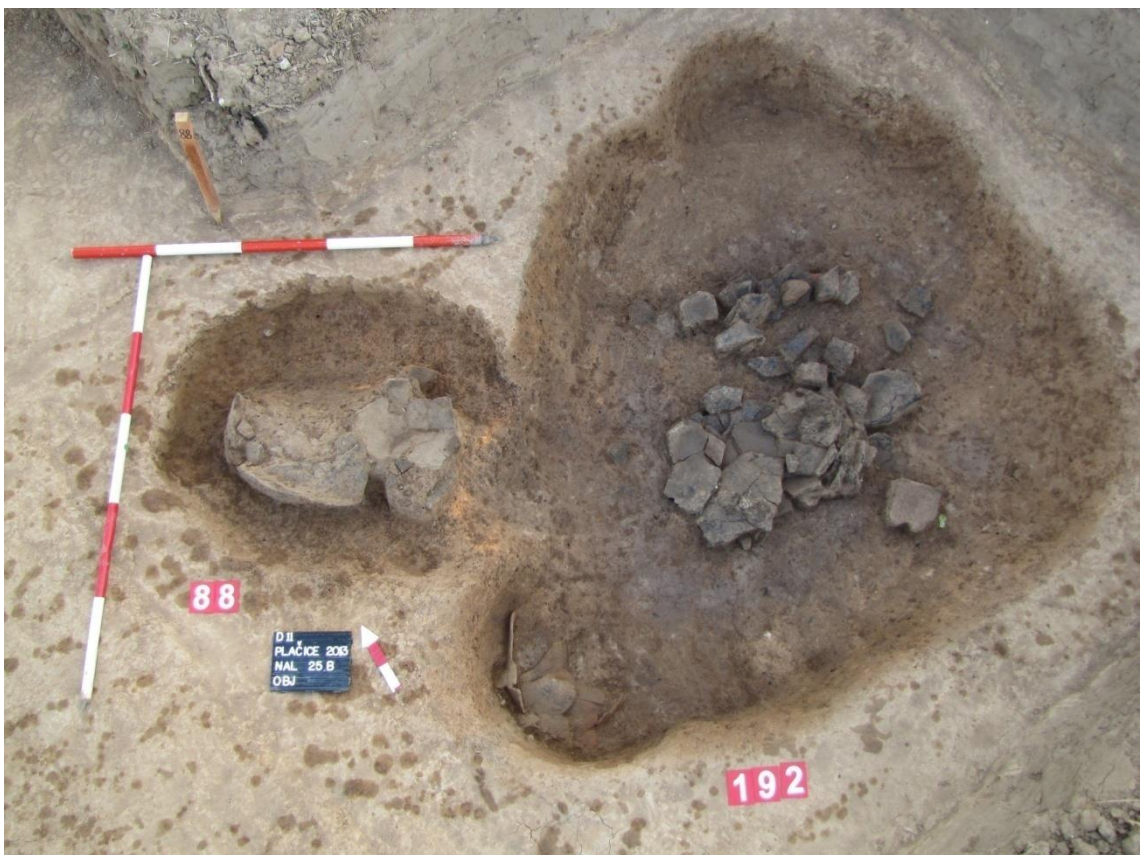
Obr. 13. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 15. Foto MVČ HK.

Obr. 14 a 15. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 41. Foto MVČ HK.

Obr. 16 a 17. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 52. Foto MVČ HK.

Obr. 18 a 19. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekty 88 a 192. Foto MVČ HK.

Obr. 20. Plačice (okr. Hradec Králové). Objekt 127. Foto MVČ HK.

Obr. 21. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 19. Foto MVČ HK.

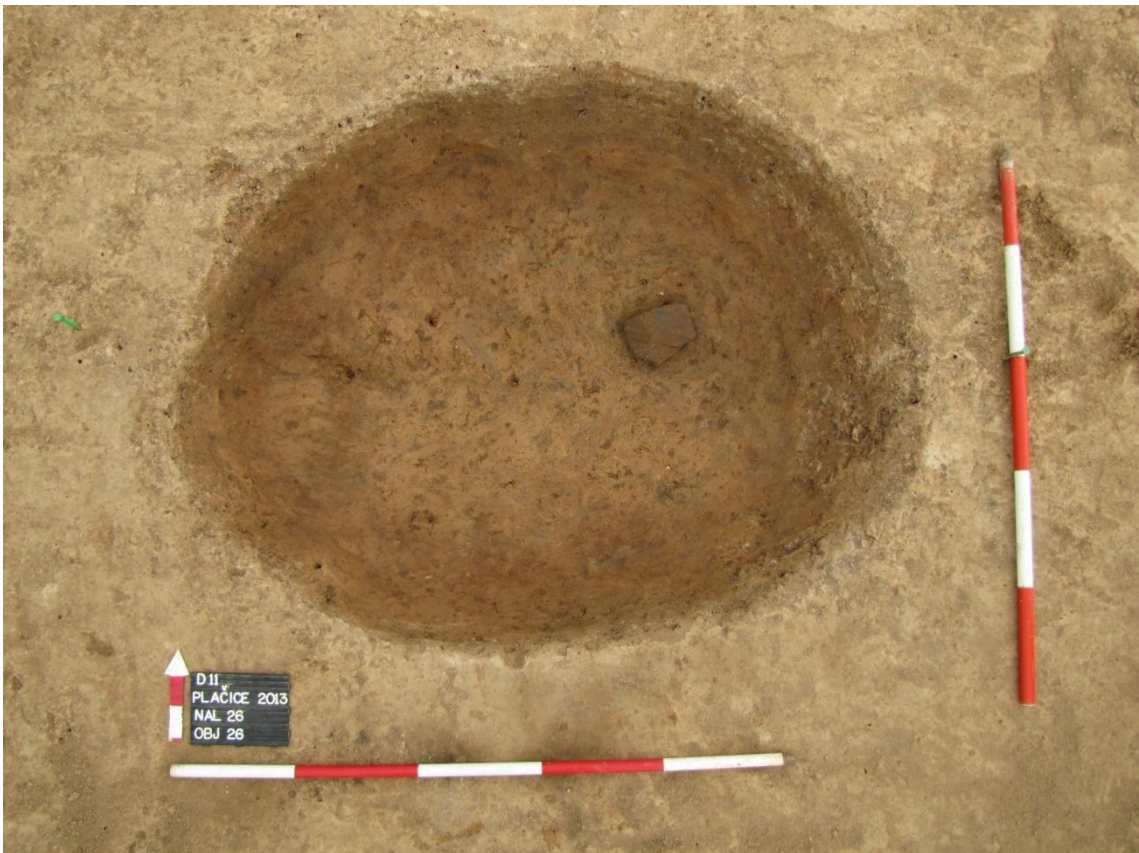
Obr. 22. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekty 24 a 25. Foto MVČ HK.

Obr. 23. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.

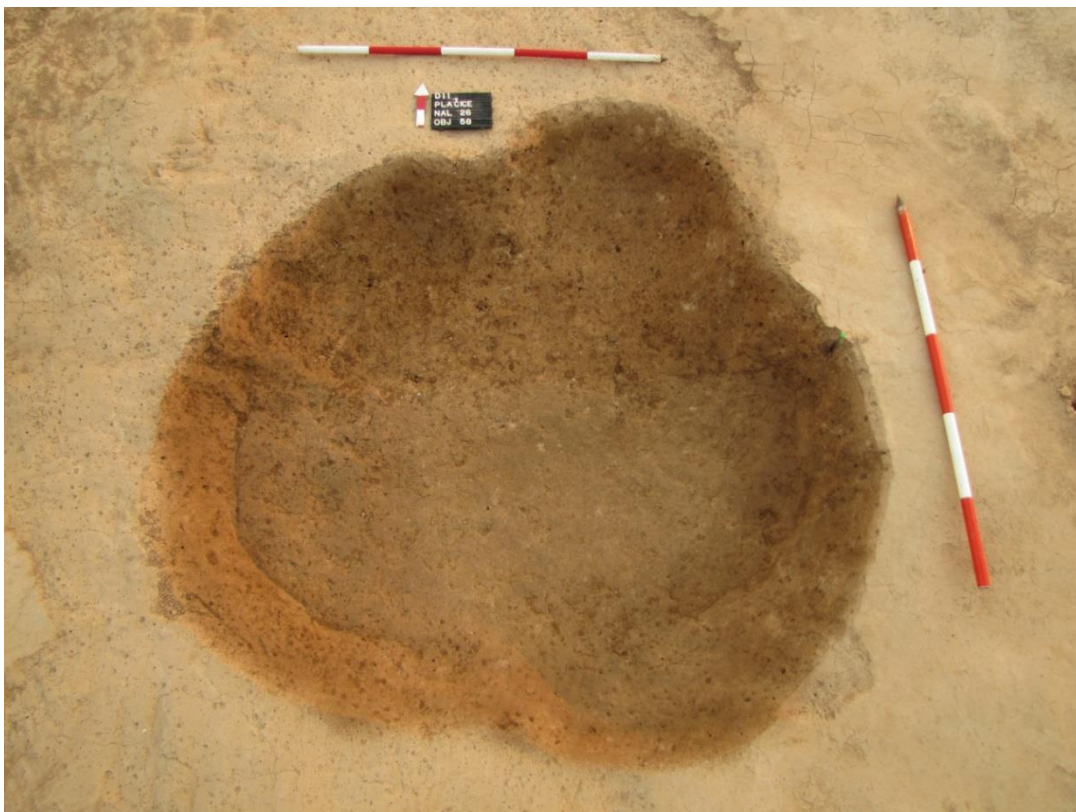
Obr. 24. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.

Obr. 25. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 26. Foto MVČ HK.

Obr. 26. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 28. Foto MVČ HK.

Obr. 27. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 58. Foto MVČ HK.

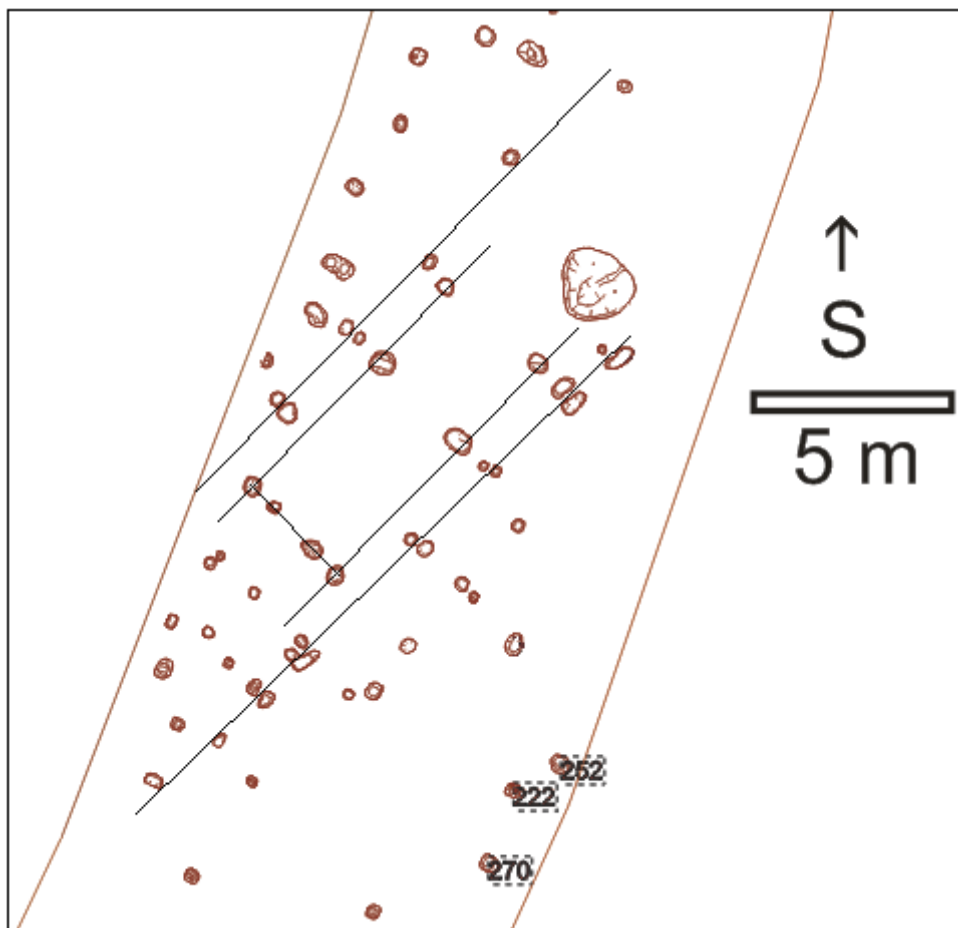
Obr. 28. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 65. Foto MVČ HK.

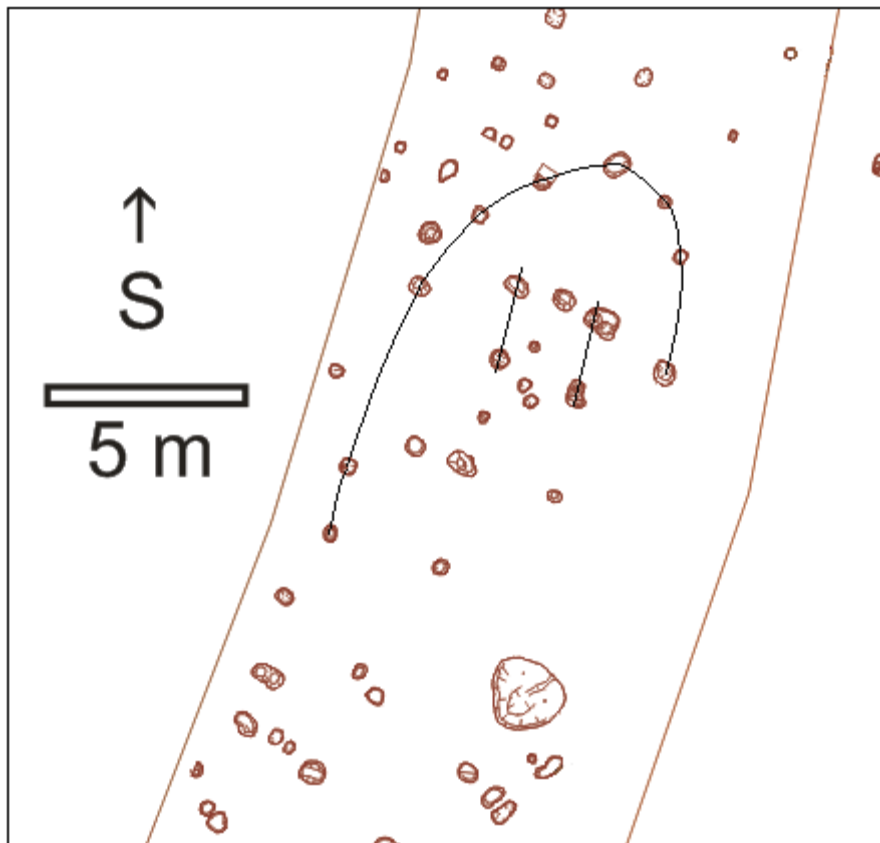
Obr. 29. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 72. Foto MVČ HK.

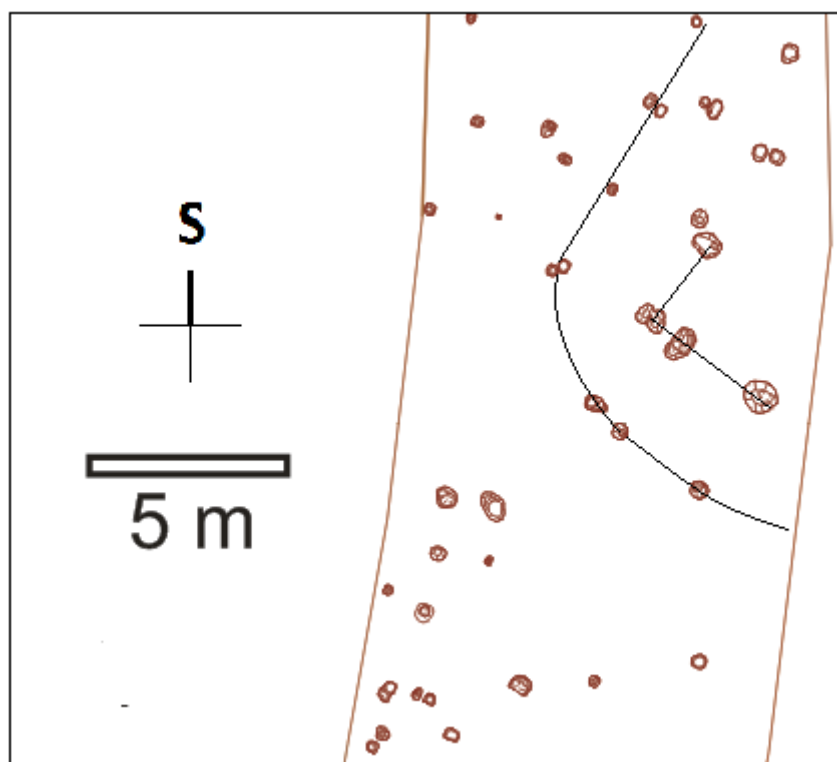
Obr. 30. Stěžery (okr. Hradec Králové). Objekt 86. Foto MVČ HK.

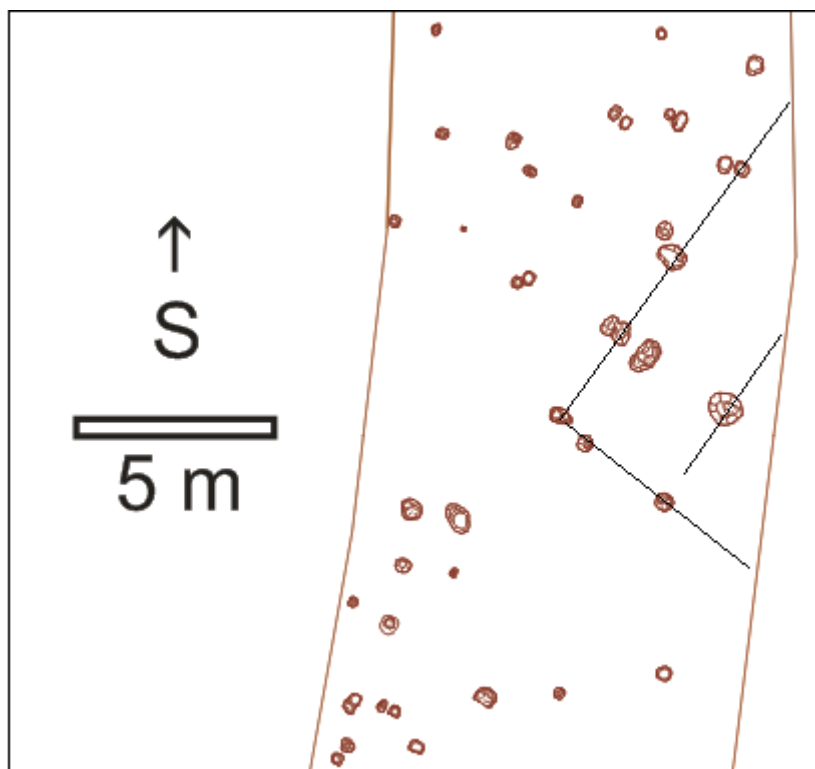
Obr. 31. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 1. Hypotetický půdorys dlouhého trojlodního domu s kleštinovou konstrukcí. Autor podkladu P. Sybr.

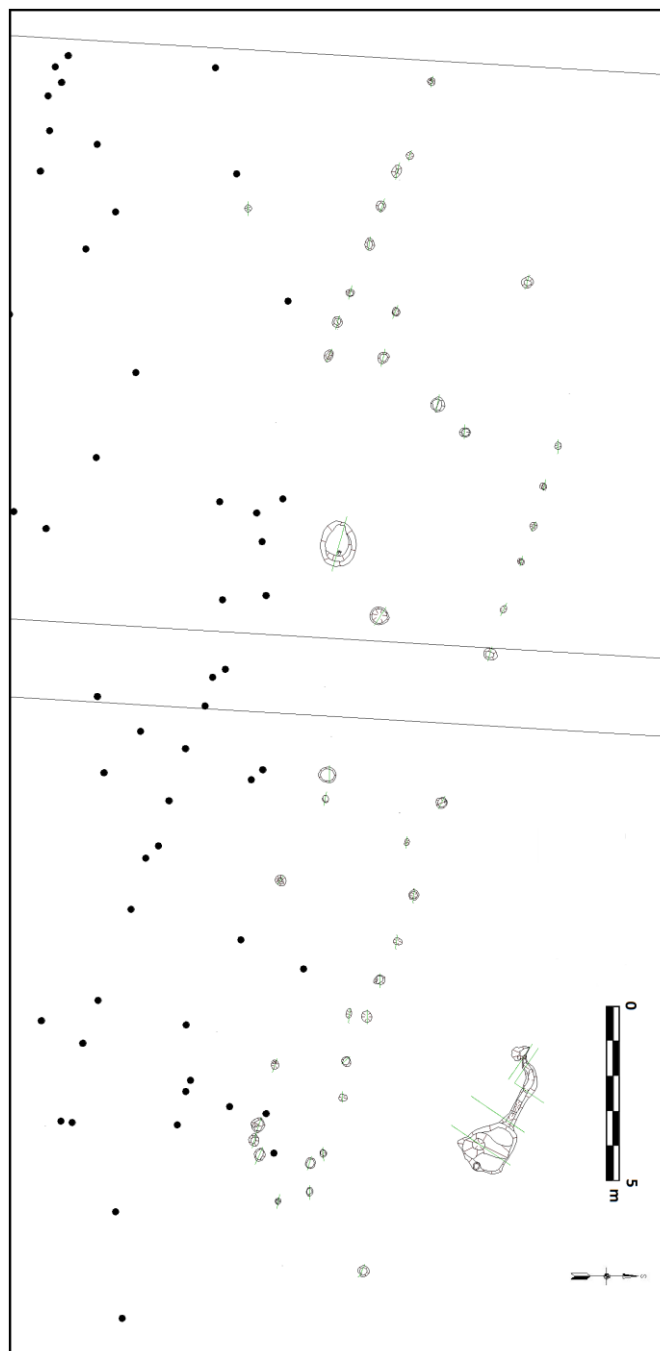
Obr. 32. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 2. Hypotetický půdorys elipsovitého domu. Autor podkladu P. Sybr.

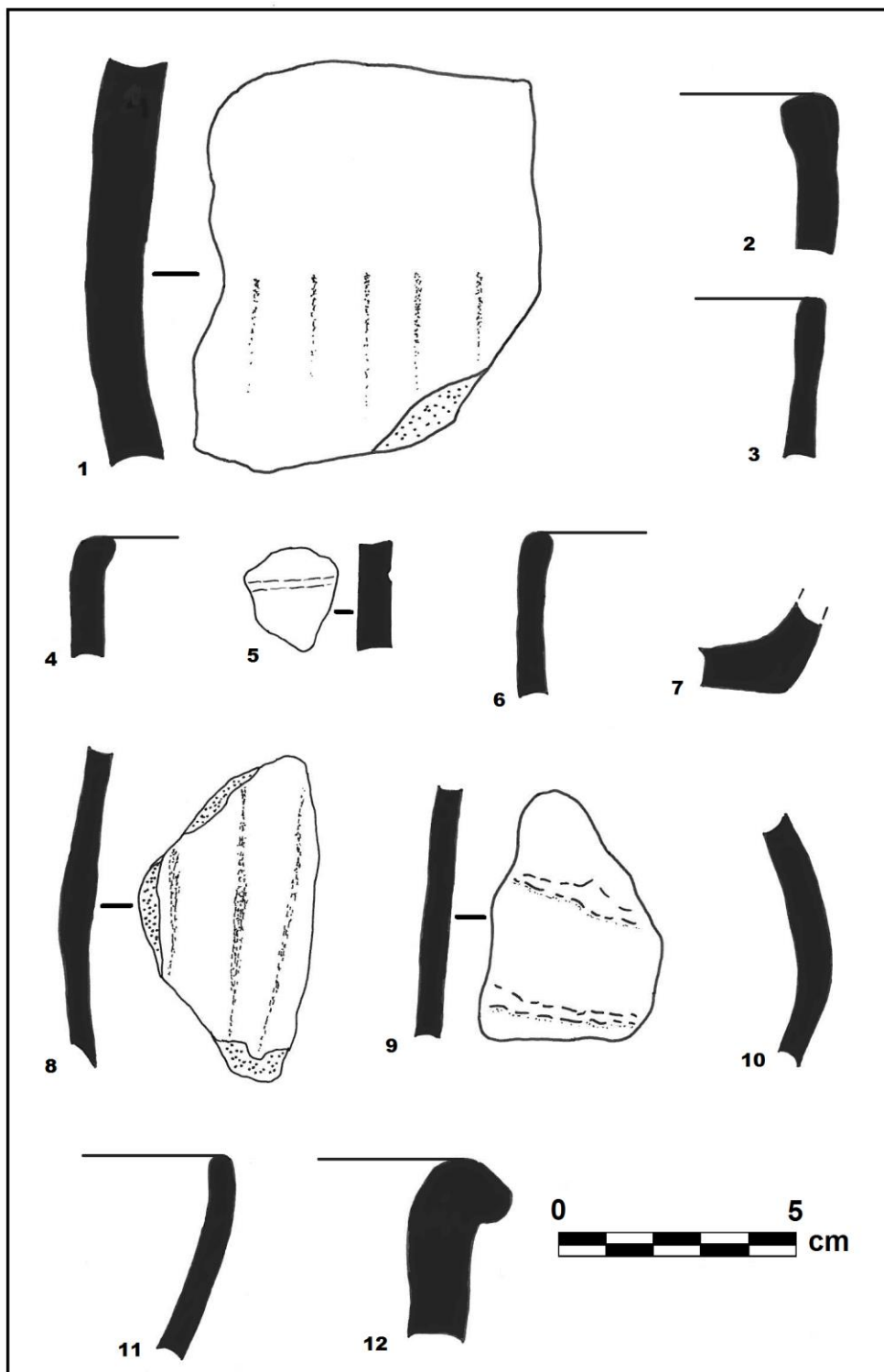
Obr. 33. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 3. Hypotetický půdorys domu se zaobleným závěrem. Autor podkladu P. Sybr.

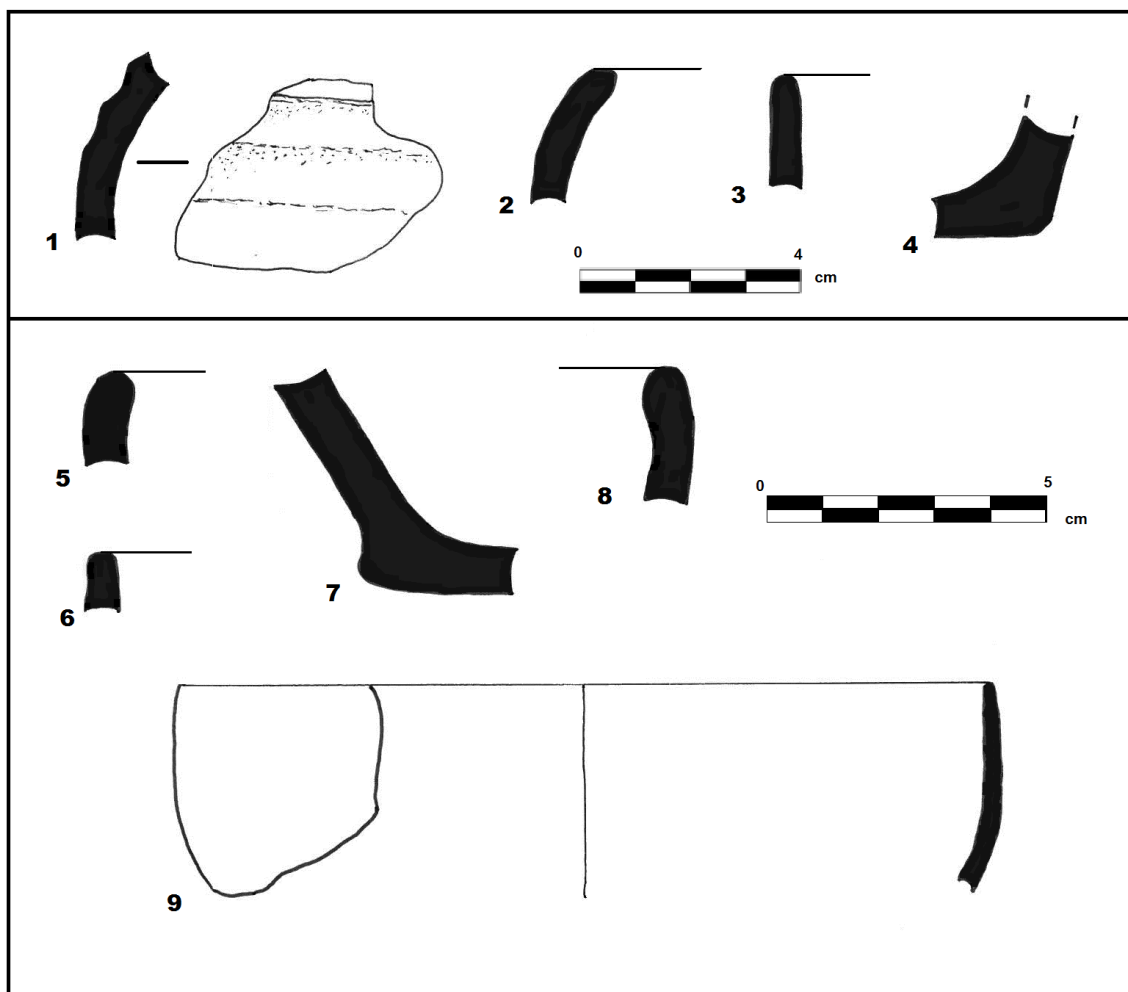
Obr. 34. Plačice (okr. Hradec Králové). Stavba č. 3. Pravoúhlé nároží domu. Alternativní interpretace. Autor podkladu P. Sybr.

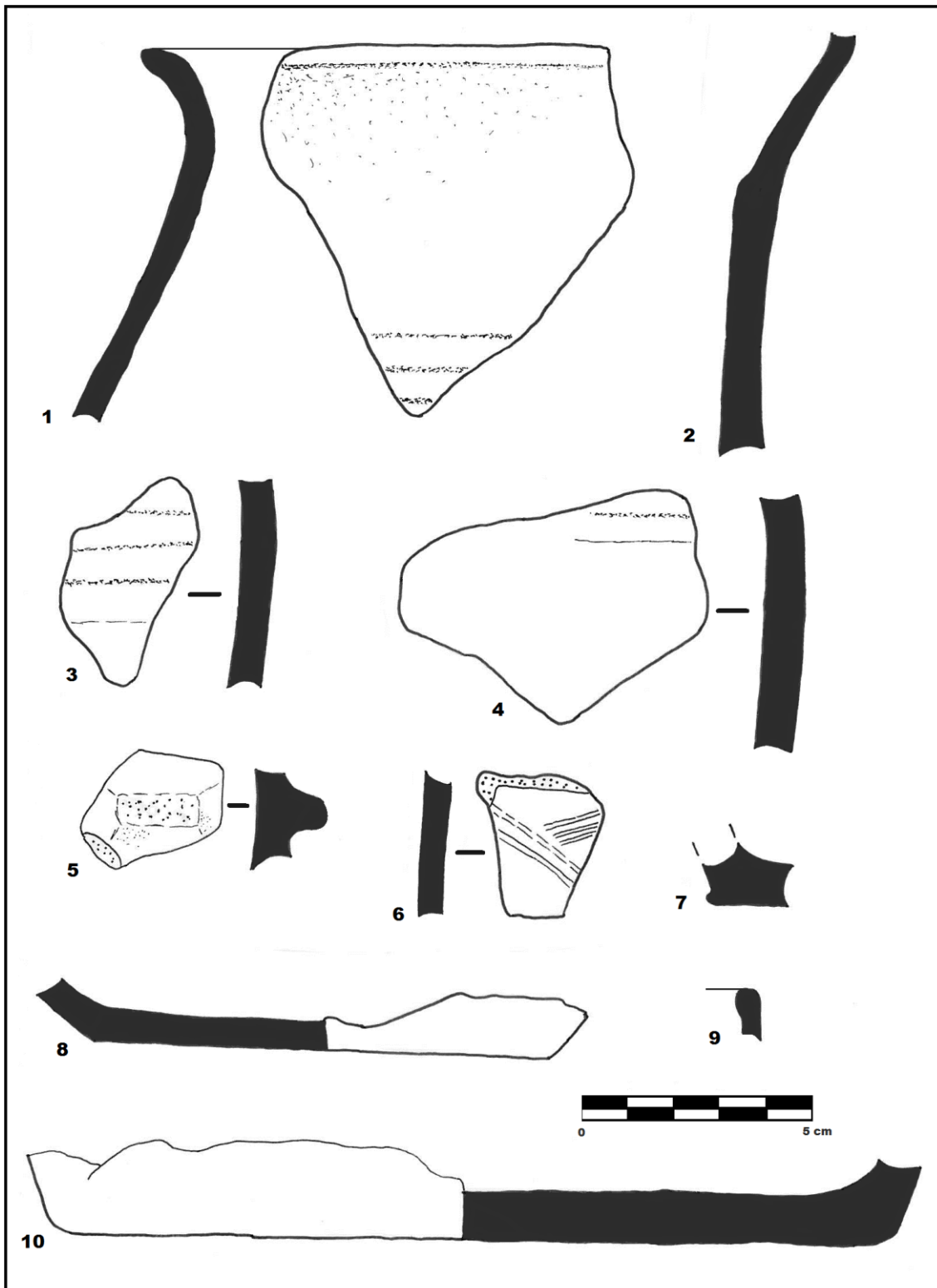
Obr. 35. Stěžery (okr. Hradec Králové). Stavba 4. Půdorys domu typu Březno. Autor P. Sybr.

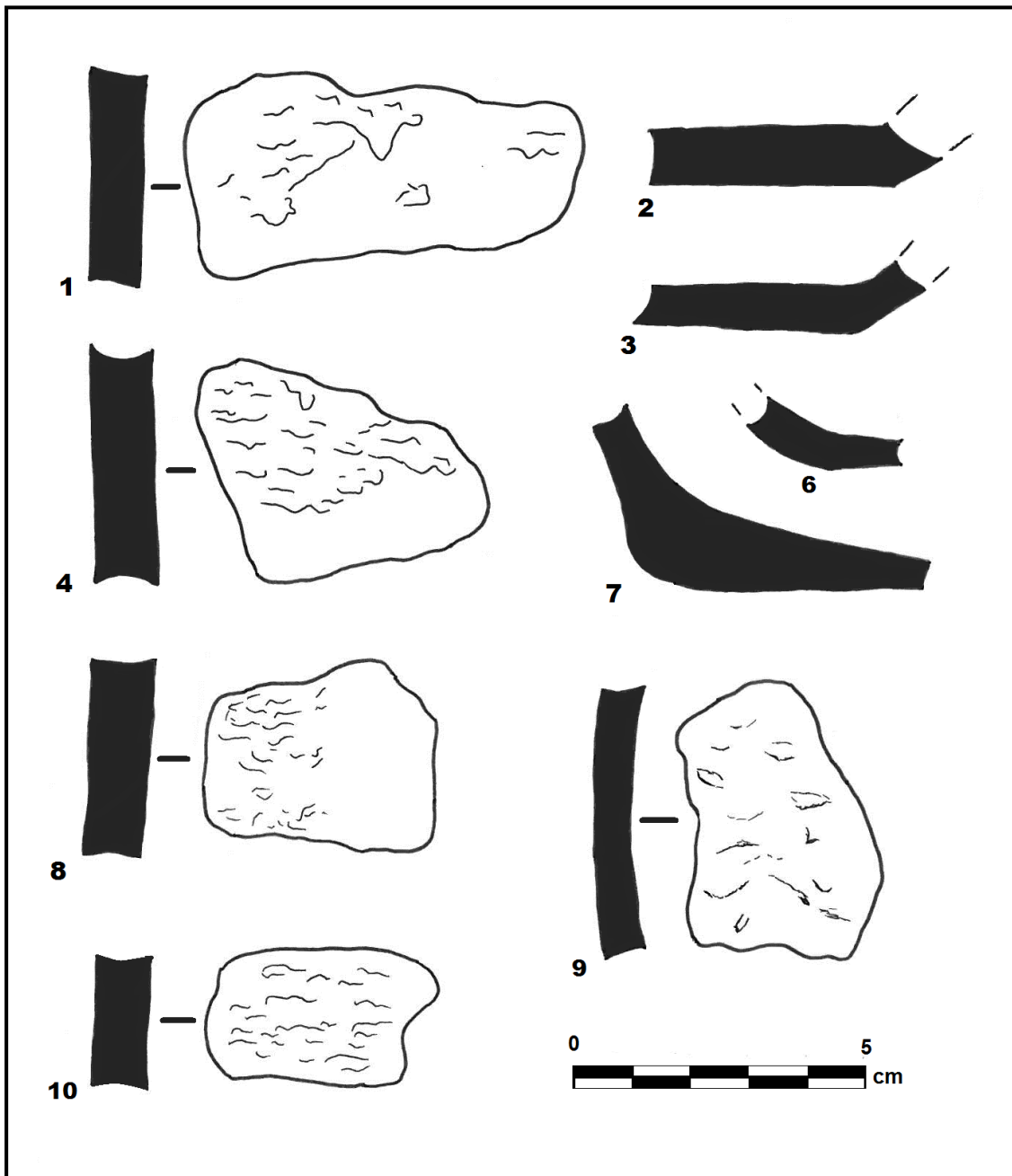
Tab. I. Plačice (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektů 15 (6,7), 41 (1-5), 52 (11,12), 100 (8-10).

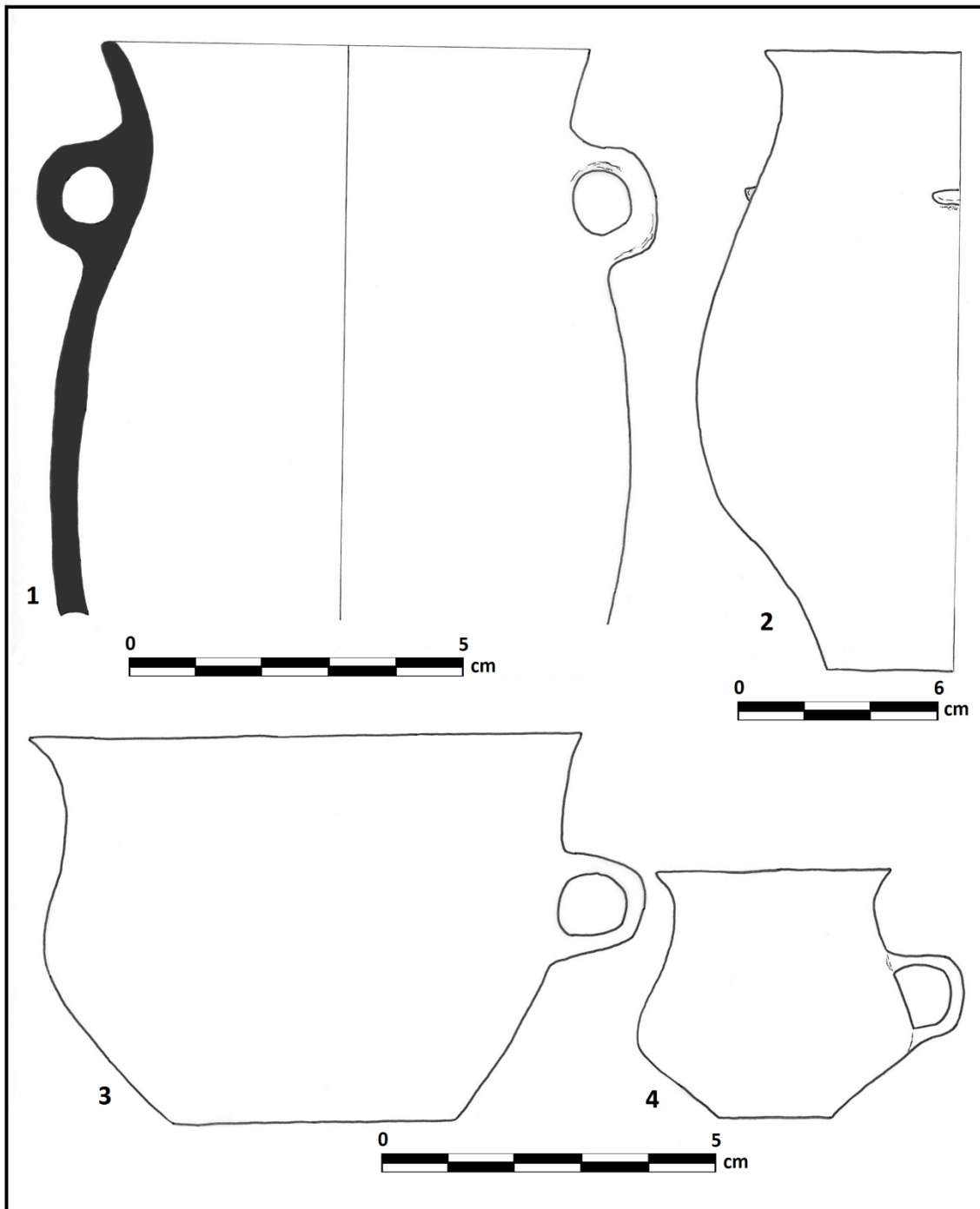
Tab. II. Plačice a Stěžery (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektů 36 (4), 89 (1), 139 (2) a 158 (3) na ploše 25B a objektů 22 (8), 50 (5), 58 (7, 9) a 72 (6) na ploše 26.

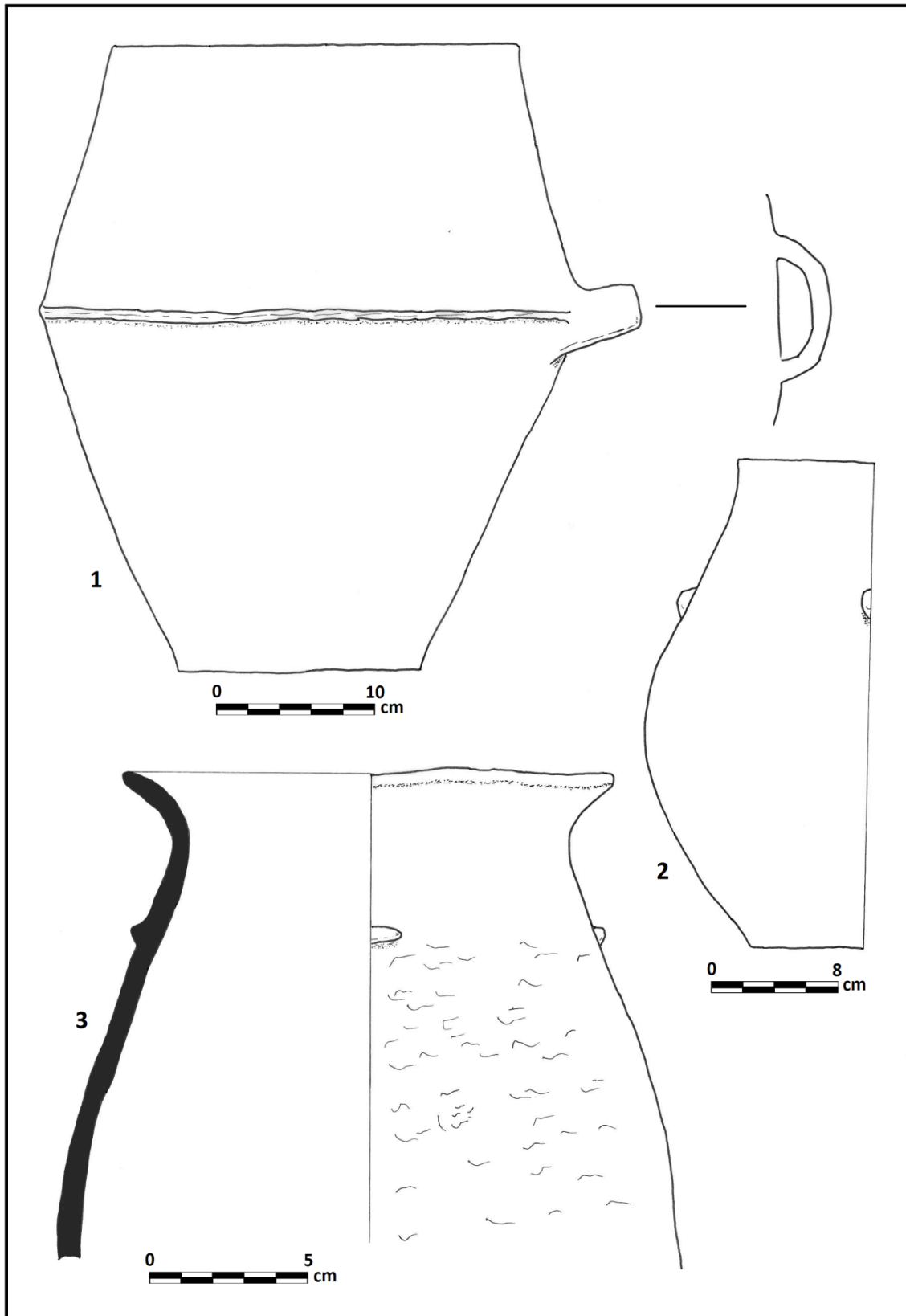
Tab. III. Stěžery (okr. Hradec Králové). Zlomky keramických nádob z objektu 26.

Tab. IV. Stěžery (okr. Hradec Králové. Zlomky keramických nádob z objektu 26.

Tab. V. Plačice (okr. Hradec Králové). Keramika z objektů 88/ (1,2, 4) a 14 (3).

Tab. VI. Plačice (okr. Hradec Králové). Keramika z objektu 88/192.

číslo	typ	dno	tvár půd.	orientace	stěny	velikost	hloubka	barva výplně	druh zeminy	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
4	sj	U	k		s	52	22	šc	j				4		
5	sj	U	k		p	66	22	šc	j		1	1			
6	sj	U	č		p	52	8	šc	j	KP					
7	kj	V	e	sz-jv	s	34	18	šc	j			1			
8	sj	U	k		s	50	20	šc	j			1			
10	kj	V	k		s	21	20	šc	pr						
11	kj	V	e	v-z	s	74x65	20	šc	pr						
12	kj	V	k		s	24	22	šc	pr			2			
13	kj	V	e		s	38	26	šc	pr			1			
16	kj	V	k		s	27	19	šc	pr						
17	sj	U	k		s	34	18	-	pr						
18	sj	U	k		s	22	12	šh	pr						
19	kj	V	k		s	44	27	šc	pr						
20	sj	U	k		s	26	17	šh	pr						
21	kj	U	e	s-j	p	25	4	šh	pr						
22	sj	U	k		s	31	20	šh	pr			1			
23	kj	V	k		s	37	20	tšh	ps						
24	sj	U	k		s	24	18	šc	pr			1			
25	sj	U	n	s-j	s	43	16	šc	pr			1		S	
26	sj	U	l	sz-jv	s	26	10	tšh	ps			1			
27	sj	U	e	jz-sv	s	42	9	šc	pr						
28	sj	U	k		s	31	18	šh	pr			1			
29	sj	U	k		p	31	9	šh	pr						
30	sj	U	k		p	18	16	šh	pr			1			
31	sj	U	e	sz-jv	p	50	20	šc	pr			1	1		
32	kj	V	k		s	20	19	šh	pr			1			
33	kj	V	e	s-j	s	90	11	šh	pr			3			
34	kj	V	e	sv-jz	k	32	31	šc	pr			2			
36	kj	V	k		k	25	24	šc	pr			1			
37	sj	U	k		s	28	28	šc	pr			1			
38	sj	U	n	v-z	s	60	40	šh	j			3			
40	sj	U	k		s	36	19	šc	pr			1			
42	kj	V	k		k	20	22	šc	pr			1			
43	kj	V	k		s	28	18	šh	pr						
44	kj	V	k		st	40	16	šh	pr						
45	sj	U	k		s	30	16	šh	pr						
46	sj	U	e		p	42	14	šh	pr						
47	sj	U	k		s	54	20	šh	pr			1			2
48/49	so	U	8	sz-jv	p	173x123	12	šh	p			1		S	
50	sj	U	p		p	54	9	šh	pr			1			
54	sj	U	e		p	46	12	šc	pr						
55	sj	U	k		s	37	15	šc	pr						
56	kj	V	k		p	46	15	šc	pr						
57	sj	U	k		p	46	15	šh	pr						
59	sj	U	k		p	42	16	šc	pr						
60	kj	V	k		p	39	20	šh	pr		4	2			
61	sj	U	k		p	42	15	šc	pr			1			
62	sj	U	k		s	36	34	šh	pr						
63	sj	U	k		Vp/Zs	64	21	šh	pr						
64	kj	V	k		p	32	15	šh	j						
65	sj	U	e	s-j	p	52x40	22	šh	j						
66	sj	U	k		p	34	14	šh	pr						
67	sj	U	k		s	28	20	šc	pr						
68	sj	U	e		s	40	30	šc	pr			1			
69	sj	U	k		s	40	36	šh	pr			1			
70	sj	U	k		s	30	20	šh	pr						
71	sj	U	k		p	32	18	šc	pr						
72	sj	U	k		p	39	22	h	pr						
73	sj	U	e		p	37	11	šn	pr						

Databáze 1. Objekty na ploše 25B.

číslo	typ	dno	tvár pód.	orientace	stěny	veřkost	hloubka	barva výplně	druh zemřiny	příměs	mazanice	uhlřky	keramika	superpozice	dřim
74	kj	V	e	jz-sv	p	50	10	sš	pr			1			
75	sj	U	k		k	36	22	sš	pr			1			
76	sj	U	e	jz-sv	p	52	14	sš	pr						
77	sj	U	e	s-j	s	32	20	sš	pr			1			
78	sj	U	n	s-j	k	52	32	sš	pr						
79	sj	U	k		p	30	10	š	pr						3
80	sj	U	k		s	50	32	sšh	pr						
81	sj	U	e	s-j	p	30	21	šh	pr						
82	sj	U	k		p	35	24	šh	pr						
83	kj	V	k		p	32	18	sšh	p			1			
84	kj	V	k		s	12	8	čh/šh	j/pr						
85	sj	U	k		p	25	13	sšh	p						
86	kj	V	e		p	28	15	čh/šh	j/pr						
90	sj	U	e	s-j	p	58	25	bš	pr			1		S	
92	sj	U	k		p	27	12	šh	pr			1			
94	sj	U	e		s	27	19	šh	ps			1			
95	so	U	e	z-v	p	138	11	šh	pr-ps			1			
96	sj	U	k		s	40	21	šh	pr						
98	sj	U	k		p	48	9	šh	št						
99	sj	U	k		p	28	8	šh	pr						
101	kj	V	e		JZst/Vs	42	22	šh	pr						
102	kj	V	e	z-v	p/s	26	24	šh	pr						
103	sj	U	e	s-j	JZp/SVk	54x43	22	šh	pr						
104	sj	U	e	s-j	p	40x24	16	sš	pr						3
105	sj	U	e	s-j	p	30	26	sš	pr						3
106	sj	U	k		p	24	12	sš	pr						
107	sj	U	e	s-j	p	56x32	14	sš	pr						
108	sj	U	k		p	46	20	sš	pr						
109	sj	U	k		p	40	20	sš	pr						
110	kj	V	k		s	30	18	sš	pr						3
111	sj	U	8	s-j	p	84x42	22	šh	pr					sj	3
112	so	U	č		p	88x68	16	sšh	pr					sj	3
113	sj	U	e	s-j	p	44x41	19	šh	pr						
114	so	U	e	s-j	p	86x69	16	šh	pr						3
115	sj	U	e	s-j	s	60x40	24	sš	pr						3
116	sj	U	k		Zs/Vp	40	8	šh	pr						
117	so	U	e	sz-jv	Zst/Vp	74x68	18	sš	pr			1			
118	kj	V	k		s	46	37	šh	pr						3
119	sj	U	k		p	64	12	sš	pr						
120	sj	U	k		p	44	18	sš	pr						
121	kj	V	k		s	20	32	sš	pr			2			
122	sj	U	k		s	28	33	sš	pr						
123	so	U	k		p	77	40	sš	pr						3
124	sj	U	k		p	34	10	sš	pr						3
125	kj	V	k		s	15	24	sš	pr			1			
126	sj	U	k		p	31	10	sšh	pr						3
129	sj	U	L	s-j	p	74x52	20	šh	pr					S	2
130	sj	U	k		p	28	18	sšh	pr			1			
131	sj	U	k		s	42	24	šh	pr			1			
132	sj	U	k		s	36	14	sš	pr						
133	sj	U	t		k	30	14	sš	pr						
134	sj	U	s	sv-jz	k	58	24	sš	pr			1		sj	
135	sj	U	n		p	38	18	sš	pr						
136	sj	U	k		p	30	11	sš	pr						
137	sj	U	n		s	40	10	sš	pr						
138	sj	U	k		s	31	17	sš	pr						
139	sj	U	k		s	54	16	sš	pr			2	1		
140	sj	U	k		p	56	10	sš	pr			1			
141	sj	U	k		p	36	4	sšh	pr						

Databáze 1. Objekty na ploše 25B.

číslo	typ	dno	tvar pád.	orientace	stěny	velikost	hloubka	barva výplně	druh zeminy	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
142	sj	U	t		s	41	20	sš	pr						
143	sj	U	k		p	35	12	sš	pr		1		1		
144/245	sj	U	8	sv-jz	p	66	18	sš	pr			2			
145	sj	U	k		Zs/Vp	42	18	sš	pr			2	1		
146	sj	U	e	sz-jv	p	60	14	sš	pr						
147	sj	U	k		p	36	6	sš	pr						
148	sj	U	k		s	52	18	sš	pr						
149	sj	U	k		s	51	12	sš	pr						
150	kj	V	k		s	28	22	sš	pr						
151	sj	U	k		k	21	13	sš	pr						
152	sj	U	k		s	61	14	sš	pr		1		2		
153	sj	U	k		p	43	10	sš	pr			1			
154	sj	U	K		s	36	10	sš	pr			1			
155	sj	U	l		s	28	12	sš	pr						
156	sj	U	k		s	51	12	sš	pr						
157	sj	U	e		s	75	18	sš	pr			1	1		2
158	sj	U	k		s	34	24	sš	pr			1	1		2
159	sj	U	e	s-j	s	36	7	sš	pr			2			
160	sj	U	k		s	30	12	sš	pr			1			
161	sj	U	n	jz-sv	s	66x44	14	sš	pr	K					
162	sj	U	k		s	41	23	sš	pr			1			2
163	sj	U	k		k	40	9	šh	pr						2
164	sj	U	k		k	50	16	sš	pr		1	1			2
165	sj	U	k		k	29	12	sšh	pr						
166	sj	U	k		s	39	19	sš	pr			1			
167	kj	V	e	s-j	s	32	14	sš	pr						
168	sj	U	k		s	40	7	sš	pr		1				2
169	sj	U	n	jz-sv	s	70x50	12	sš	pr						2
170	sj	U	k		p	74	17	šh	pr			1			
171/172	sj	U	n	sz-jv	s	94	11	šh	pr					sj	2
173	sj	U	k		p	63	17	šh	pr						2
174	kj	V	k		s	29	12	sš	pr						
175	kj	V	k		s	48	34	sš	pr						3
176	sj	U	k		k	40	21	šh	pr						
177	sj	U	k		s	59	22	šh	pr						
178	sj	U	k		p	52	8	šh	pr			1			
179	sj	U	k		p	29	11	šh	pr			1			
180	kj	U	k		p	29	14	sš	pr			1			
181	sj	U	e		p	40	22	sš	pr						1
182	sj	U	n		s	40	17	sš	pr						
183	sj	U	n		p	74	17	sš	pr						
184	sj	V	e	sz-jv	st	84	23	sš	pr					sj	
185	kj	V	k		s	32	42	šh	pr				1		
186	sj	U	k		k	30	21	šh	pr						
187	sj	U	k		p	28	11	šh	pr						
188	sj	U	k		p	25	8	šh	pr						
189	sj	U	k		p	26	10	šh	pr						
190	kj	V	k		s	18	15	šh	pr						
191	sj	U	k		p	33	14	šh	pr						
193	sj	U	l		s	44	14	sš	pr			1			1
194	sj	U	e		p	52	13	sš	pr			1			
195	sj	U	k		s	38	8	sš	pr			2			
196	sj	U	e	s-j	p	45	11	sš	pr			1			
197	sj	U	e		k	46	14	sš	pr			1			2
198	sj	U	k		s	49	10	sš	pr			1			2
199/226	sj	U	8	v-z	p	90	19	sš	pr		1	2	1	sj	
200	sj	U	n	sz-jv	p	73	24	sš	pr			2	2		
201	sj	U	k		s	43	16	sš	pr						1
202	sj	U	k		s	51	12	sš	pr		1	1			1

Databáze 1. Objekt na ploše 25B.

číslo	typ	dno	tvár půd.	orientace	stěny	velikost	hloubka	barva výplně	druh zeminy	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
203	sj	U	k		p	26	10	š _c	pr						1
204	sj	U	k		s	56	18	š _c	pr			1			1
205	so	U	e	sv-jz	p	74x40	6	š _c	pr						1
206	sj	U	e	v-z	s	77x60	18	š _c	pr			1			1
207	sj	U	k		s	29	10	š _c	pr			1			1
208	sj	U	k		p	31	8	š _c	pr			1			1
209	sj	U	k		s	37	8	š _c	pr						
210	sj	U	k		s	68	25	š _c	pr			1			1
211	sj	U	e	sv-jz	p	48	6	š _c	pr						1
212	sj	U	e	sv-jz	p	36	6	š _c	pr						1
213	sj	U	k		p	26	8	š _c	pr						
214	sj	U	k		p	44	6	š _c	pr						1
215	sj	U	k		p	56	6	š _c	pr						1
216	sj	U	k		p	38	12	š _c	pr			1			1
217	sj	U	e	s-j	p	47	12	š _c	pr			1			1
218	sj	U	k		s	40	22	š _c	pr						
219	sj	U	k		s	28	20	š _c	pr						
220	sj	U	e	sv-jz	p	60	11	š _c	pr						
221	sj	U	k		s	44	6	š _c	pr						
222	sj	U	k		s	45	19	š _h	pr		3	1			
223	sj	U	k		s	28	11	š _h	pr						
224	sj	U	k		s	28	16	š _c	pr			1			
225	sj	U	k		s	40	15	š _c	pr			1			
227	sj	U	n	jz-sv	p	69	11	š _c	pr					S	1
228	sj	U	k		s	52	12	š _c	pr						1
229	sj	U	e		s	39	10	š _c	pr						1
230	sj	U	L	s-j	s	81x68	10	š _c	pr			1		S	1
231	sj	U	k		s	30	14	š _c	pr		2	2			
232	sj	U	k		s	35	9	š _h	pr		1	1			
233	sj	U	8	s-j	s	38	13	š _c	pr		4	1			
234	sj	U	e	s-j	s	58	17	š _h	pr		2	1	1		
235	sj	U	k		s	28	16	š _h	pr			1			
236	sj	U	e		s	47	12	š _c	pr						1
237	sj	U	e		s	51	12	š _c	pr						1
238	sj	U	k		p	28	4	š _c	pr						
239	sj	U	k		s	37	18	š _c	pr	K					
240	kj	V	e		s	41	14	š _c	pr						1
241	sj	U	k		s	32	14	š _h ^c	pr	KP		2			
242	sj	U	e	jz-sv	p	54x36	14	š _c	pr			1			1
243	sj	U	k		s	41	12	š _c	pr						
244	sj	U	k		s	41	15	š _c	pr			2			
246	sj	U	k	z-v	s	34x35	11	š _h	pr						1
247	sj	U	n	s-j	p	86x40	12	š _c	pr				1	S	1
248	sj	U	k		s	40	18	š _h	pr		1	1	1		
249	sj	U	n	s-j	k	27	11	š _c	pr						
250	sj	U	k		s	36	8	š _c	pr						
251	sj	U	l	v-z	k	58	15	š _c	pr						1
252	sj	U	k		s	53	30	š _c	pr						
253	sj	U	k		s	42	18	š _c	pr			1			
254	sj	U	n		s	40	13	š _c	š _t		3	1			
255	sj	U	n		Szk/Jp	40	13	š _c	š _t						
256	sj	U	k		s	52	16	š _h	š _t		1	1			
257	sj	U	k		p	54	12	š _h	š _t						
258	sj	U	k		s	48	22	š _h	š _t						
259	sj	U	k		s	41	10	š _h	š _t						
260	sj	U	e		s	39	12	š _h	pr						
261	sj	U	k		p	30	6	š _h	pr						
262	sj	U	k		s	32	12	š _h	pr						
263	sj	U	k		p	36	16	š _c	š _t		1				

Databáze 1. Objekt na ploše 25B.

číslo	typ	dno	tvár půd.	orientace	stěny	velikost	hloubka	barva výplně	druh zeminy	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
266	sj?	U	e		p	23	5	šh	št						
267	sj	U	k		p	60	16	sšh	pr			2			
268	sj	U	k		s	25	8	šh	pr						
269	sj	U	k		s	56	22	šh	pr						
270	sj	U	k		s	50	30	šh	pr						
271	sj	U	k		p	41	12	šh	pr			2			
274	sj?	U	k		p	100	6	šh	pr						
275	sj?	U	k		p	102	6	sšh	pr						
276	sj	U	k		s	28	15	sš	pr			1			
277	sj	U	k		s	28	11	sšh	pr						
280	sj	U	e	sz-jv	s	22	10	sšh	pr						
281	sj	U	e	v-z	p	48	13	sš	pr		1				

Databáze 1. Objekty na ploše 25B.

číslo	typ	dno	tvár půd.	orientace	sklon stěn	velikost	hloubka	výplň	zemina	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
2	sj	U	k		k	24	18	hš	ps						
3	sj	U	k		s	26	10	hš	ps						
4	sj	U	k		s	24	12	šh	ps						4
5	sj	U	k		s	24	12	šh	ps						4
6	sj	U	k		k	17	20	hš	ps						4
7	sj	U	k		k	14	16	šh	ps						4
8	sj	U	k		s	22	16	šh	ps						4
9	sj	U	k		s	24	16	šh	ps						
10	sj	U	k		k	25	20	šh	ps						4
11	sj	U	k		k	14	8	šh	ps						4
12	sj	U	k		k	28	17	šh	ps						4
13	sj	U	k		-	23	4	šh	ps						
14	sj	U	k		k	32	15	šh	ps						4
15	sj	U	k		k	34	16	šh	ps						4
16	sj	U	k		k	34	14	šh	ps						
17	kj	V	k		s	34	20	sš	pr						
18	sj	U	k		s	28	16	šh	ps						
20	sj	U	e		p	22	8	šh	ps						4
21	sj	U	e		Zk/Vs	36	34	šh	ps						4
22	sj	U	k		s	45	22	šh	ps						4
23	sj	U	e		Zk/Vs	36	34	šh	ps	č					
27	sj	U	k		s	30	15	šh	ps						
29	sj	U	k		p	34	15	šh	ps		1	1	10		
30	sj	U	k		p	25	6	šh	ps						
31	sj	U	k		s	40	15	šh	ps						4
32	kj	V	k		s	20	12	šh	ps			1			
33	kj	V	k		s	28	32	šh	ps			1			
34	sj	U	k		s	38	40	šh	ps			1			
35	sj	U	k		s	29	14	šh	ps	č		1			
37	sj	U	k		s	16	17	šh	ps			1			
38	sj	U	k		s	30	15	šh	ps	č					4
39	sj	U	k		k	22	14	šh	ps			1			
40	sj	U	k		s	34	12	šh	ps	č		1			
41	sj	U	e		k	38	14	šh	ps	č					4
42	sj	U	k		k	30	32	šh	ps	č		1			4
43	sj	U	k		s	30	16	šh	ps	č	1	1			4
44	sj	U	k		s	38	20	šh	ps	č	1	1			4
45	sj	U	k		p	32	10	šh	ps	č		1			4
46	sj	U	e		p	42	18	šh	ps	č		1			4
47	sj	U	k		k	22	12	šh	pr	č					4
48	sj	U	k		k	22	10	šh	pr	č		1			4
49	sj	U	k		s	20	10	šh	pr	č		1			4
50	sj	U	k		s	20	12	šh	ps			1	1		4

Databáze 2. Objekty na ploše 26.

číslo	typ	dno	tvár půd.	orientace	sklon stěn	velikost	hloubka	výplň	zemina	příměs	mazanice	uhlíky	keramika	superpozice	dům
51	sj	U	k		s	25	11	šh	pr	Č		1			4
52	sj	U	k		k	17	11	šh	pr	Č		1			4
53	sj	U	k		p	34	8	šh	pr	Č					
54	sj	U	k		st	34	14	šh	ps	Č					
55	sj	U	k		s	26	14	šh	ps	Č					
56	sj	U	k		s	26	10	šh	ps	Č					
57	sj	U	e		s	36	11	šh	ps	Č					
59	sj	U	k		p	32	8	šh	ps	Č		1			
60	kj	V	k		s	24	13	šh	pr	Č		1			
66	sj	U	k		s	26	17	šh	ps						
67	sj	U	k		k	30	20	šh	ps						
68	sj	U	k		s	26	9	šh	pr	Č		1			
69	sj	U	k		s	40	8	šh	pr	Č					
74	so	U			p	92	10	šh	pr			1			
75	kj	V	k		s	22	21	šh	ps						
76	sj	U	k		p	19	8	š	ps						
77	so	U	e	sz-jv	p	136x104	12	šh	ps						
78	sj	U	k		s	30	20	šh	ps						
79	sj	U	k		-	20	5	šh	ps						
81	sj	U	k		s	22	7	šh	j						
85	kj	V	k		s	26	35	šh	ps			1			
87	kj	V	t		s	20	14	šh	pr						
88	kj	V	k		s	22	37	šh	ps			1			
89	sj	U	k		k	24	13	šh	ps						
90	so	U	e	s-j	-	64x42	16	šh	ps						
91	sj	U	n		p	52	15	šh	ps					S	
92	sj	U	k		s	30	9	šh	ps						
93	sj	U	e	jz-sv	k	86x56	16	šh	ps		1	2			
94	kj	V	k		s	24	58	š	ps			1			
95	kj	V	e		s	25	22	šh	ps						
96	so	U	e	s-j	st	145x91	20	šh	ps			1			
97	kj	V	e		k	20	28	šh	ps						
99	sj	U	k		s	16	8	šh	ps						
100	sj	U	k		s	26	15	šh	ps						

Databáze 2. Objekty na ploše 26.

